

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Vilma-Lotta Lehtinen

**Barbaariset tappajat vastaan
vapaus, veljeys ja tasa-arvo**

Le Monde -lehden jihadismidiskurssi vuosina 2001–2005 ja 2013–2017

1.5.2018

Vilma-Lotta Lehtinen, 93043

lehtinen.vilma-lotta.i@uta.fi

POLKVS99, Politiikan tutkimuksen pro gradu -tutkielma

Hannes Peltonen

Tiivistelmä

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

LEHTINEN, VILMA-LOTTA:

Barbaariset tappajat, haavoitetut kansakunnat, kamppailevat johtajat ja toivo arvovoitosta.

Le Monde -lehden jihadismidiskurssi vuosina 2001–2005 ja 2013–2017

Pro gradu -tutkielma, 118 sivua

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Toukokuu 2018

Jihadismi terrorismin ilmenemismuotona on valtiollinen turvallisuushuhta, joka koskettaa valtioiden harjoittamaa ulko- ja sisäpolitiikkaa. Media puolestaan on merkittävä yhteiskunnallinen vallankäyttäjä, jonka voidaan poststrukturalistisen ja konstruktivistisen teoretisoinnin mukaisesti katsoa kielellistävän todellisuutta. Tämän teoretisoinnin mukaisesti todellisuutta rakennetaan kielellisesti erilaisten diskurssien kautta. Diskurssien toimija-, intressi- ja kontekstirepresentaatiot edustavat diskurssiin osallistuvan maailmankuvaa. Näillä representaatioilla toimija osallistuu poliittiseen debatointiin pyrkien kuvaamaan todellisuuden sellaisena kuin se toimijan mielestä on ja sellaisena kuin sen toimijan mielestä pitäisi olla. Nämä representaatiot kielellistetään printtimediassa pääkirjoituksissa, jotka ilmentävät lehden linjaa.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan ranskalaisen Le Monde -sanomalehden jihadismidiskurssia vuosina 2001–2005 ja vuosina 2013–2017. Le Monde on suuri ranskalainen lehti, jonka luomilla representaatioilla on painoarvoa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Diskurssin käsitteellistämisen ja diskurssi- ja sisällönanalyysin keinoin tutkitaan, ketkä ovat Le Monden jihadismidiskurssin toimijat, millaisia nämä toimijat ovat, millainen todellisuus jihadismista Le Monden pääkirjoituksissa muodostuu ja miten tässä todellisuudessa tulisi Le Monden mukaan toimia parhaalla mahdollisella tavalla, jotta yhteiskunnallinen ongelma, eli jihadismi, saataisiin ratkaistua.

Le Monden jihadismidiskurssissa korostuu realistisen teoriaperinteen mukainen valtiokeskeisyys ja kansainvälisen järjestelmän anarkinen luonne, jossa jihadismi on barbaarista, irrationaalista ja silmitöntä tappamista. Tätä uhkaa vastustavat etenkin suurvallat, kuten Yhdysvallat ja Ranska, ja suurvallat pyrkivät toisinaan turvaamaan omat intressinsä yhdessä sovituista pelisäännöistä välittämättä. Jihadismia vastustavat myös muun muassa muslimiauktoriteetit, muslimieliitti ja media. Diskurssissa korostetaan länsimaisten arvojen, kuten vapauden sekä demokratian, oikeusvaltioperiaatteen, legitiimin hallinnon ja sekularismin olevan keinoja, joilla jihadismiin voidaan parhaiten vastata.

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	2
KUVAT JA TAULUKOT	5
1. TERRORISMI, MEDIA JA YHTEISKUNNALLINEN VALTA	6
1.1. Terrorismi tutkimuskohteena	6
1.2. Media yhteiskunnallisen vallan käyttäjänä	8
2. NYKYTERRORISMI JA JIHAD	14
2.1. Terrorismin määritelmä ja ilmiön kehitys	14
2.2. Radikaali islam ja jihadismi	16
2.3. Muslimiväestö ja sen poliittinen liikehdintä sekulaarissa Ranskassa	22
2.4. Jihadismi Ranskassa	26
2.5. Ranskalainen vastaterrorismi	29
3. DISKURSSIN TEORETISOINTI	33
3.1. Kansainvälisten suhteiden tutkimus ja kielellinen käänne	33
3.2. Diskurssi ja sosiaalisen todellisuuden rakentuminen	37
4. TUTKIMUSMETODOLOGIA JA DISKURSSIN ANALYSOIMINEN	43
4.1. Kvalitatiivisen tutkimuksen ontologia, epistemologia ja metodologia	43
4.2. Diskurssin analysoiminen ja sisällönanalyysi	45
4.3. Aineistona Le Monden pääkirjoitukset	50
5. AINEISTON ANALYYSI: LE MONDEN JIHADISMI DISKURSSIN TÄRKEIMMÄT TOIMIJAT, VOIMASUHTEET, LEGITIMITEETTI JA VASTAUKSET JIHADISMIIN	54
5.1. Jihadistit ja jihadismin kontekstointi	54
5.1.1. Al-Qaida	56
5.1.2. Afganistan ja taliban	57
5.1.3. Pakistan	58
5.1.4. Isis, Syyria ja Irak	59
5.2. Yhdysvallat	62
5.2.1. George W. Bushin aika	62

5.2.2. Barack Obaman aika ja Donald Trumpin valinta	66
5.3. Ranska	68
5.3.1. Ulkopolitiikka ja jihadismi	68
5.3.2. Sahelin-operaatiot	70
5.3.3. Jihadismi sisäisenä turvallisuushkana	72
5.3.4. Kansalaisoikeudet ja turvallisuus Ranskassa	74
5.3.5. Ranskan muslimit ja jihadismi	76
5.4. Eurooppa	80
5.5. Arabijohtajat	84
5.5.1. Saudi-Arabia	85
5.5.2. Turkki	85
5.5.3. Egypti	86
5.5.4. Algeria ja Tunisia	87
5.5.5. Libya	88
5.6. Media	88
5.7. Le Monden vastaus jihadismiin	90
5.8. Diskurssin yhteenveto neljän kategorian avulla	92
6. LOPPUPÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET JATKOTUTKIMUKSEEN	103
6.1. Diskursseja on analysoitava, sillä se tekee yhteiskunnallisesta kehityksestä mahdollista	103
PRIMÄÄRILÄHTEET	107
2001	107
2002	107
2003	107
2004	108
2005	108
2013	109
2014	109
2015	110
2016	111
2017	112
KIRJALLISUUS	113

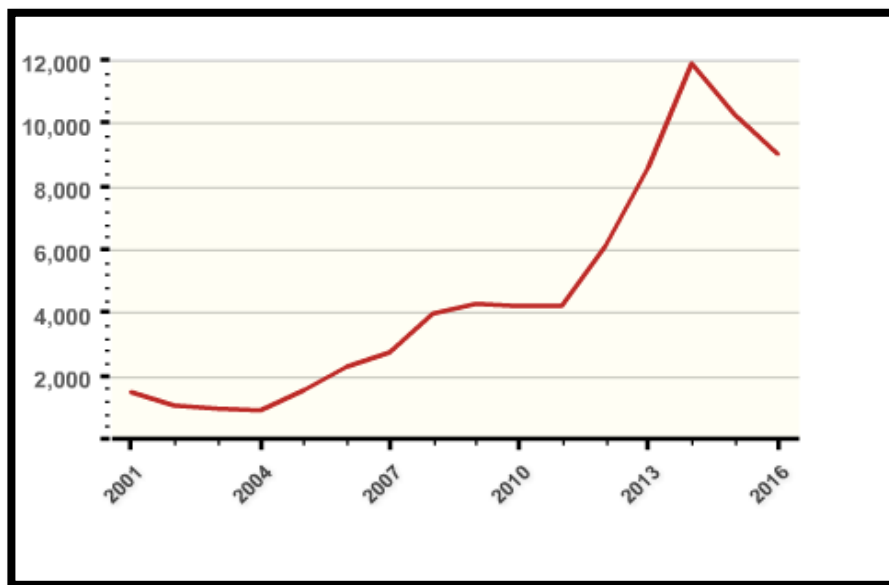
Kuvat ja taulukot

Kuva 1: Vuosina 2001–2016 maailmassa tehdyt terrori-iskut, n = 73 510	6
Kuva 2: Ranskassa vuosina 2001–2016 tehdyt terrori-iskut, n = 298.....	7
Taulukko 1: Le Monden pääkirjoitusten vuosittainen lukumäärä ja kategorisointi.....	51
Taulukko 2: Jihadismiin liittyvien ja jihadismiin välillisesti liittyvien pääkirjoitusten lukumäärä vuosittain	52
Taulukko 3: Jihadismipääkirjoitusten prosentuaalinen osuus kaikista pääkirjoituksista	53

1. Terrorismi, media ja yhteiskunnallinen valta

1.1. Terrorismi tutkimuskohteena

Kun New Yorkin kaksoistornit romahtivat, olin kymmenvuotias. En muista aiheen käsittelystä juuri muuta kuin lentokoneiden törmäyksestä kuvatut rakeiset videopätkät ja sen, miten tässä teossa oli kyse jostakin kauhistuttavasta ja väärästä, enemmästä kuin vain rakennusten sortumisesta ja ihmisten kuolemista. Kasvoin ajassa, johon viitattiin syyskuun jälkeisenä. Oli siis jokin aika ennen syyskuun yhdettätoista vuonna 2001, ja oli aika tämän merkittävän päivän jälkeen. Jokin maailmassa siis mullistui tuona päivänä, ja vasta myöhemmin aloin ymmärtää, millaiseen ilmiöön 9/11-iskut liittyivät. Vaikka poliittista väkivaltaa on ollut aina, terrorismi näyttäytyi poliittisen väkivallan muodoista tuomittavimpana hyökkäyksenä valtiota ja sen turvallisuutta vastaan. Terrorismista puhuttiin arvoja, yhteiskuntaa vastaan hyökkäämisenä, joidenkin ”muiden” tekoina. Sellaisten joidenkin tekoina, jotka eivät kuuluneet ”meihin”. Koska 9/11-iskut näyttivät vavisuttaneen läntistä yhteiskuntajärjestystä niin radikaalisti, halusin perehtyä tässä tutkielmassa terrorismiin, tarkemmin ilmaistuna jihadismiin. Tutkielman alkupisteeksi otetaan vuosi 2001. Global Terrorism Databaseen (GTD) on kerätty tietoa terrori-iskuista ympäri maailman, ja tietokannan aikajänne oli tammikuussa 2017 vuodesta 1970 vuoteen 2016. Tietokannan mukaan vuosina 2001–2016 tehtiin maailmanlaajuisesti 73 510 terrori-iskua¹. (GTD 2017a.)

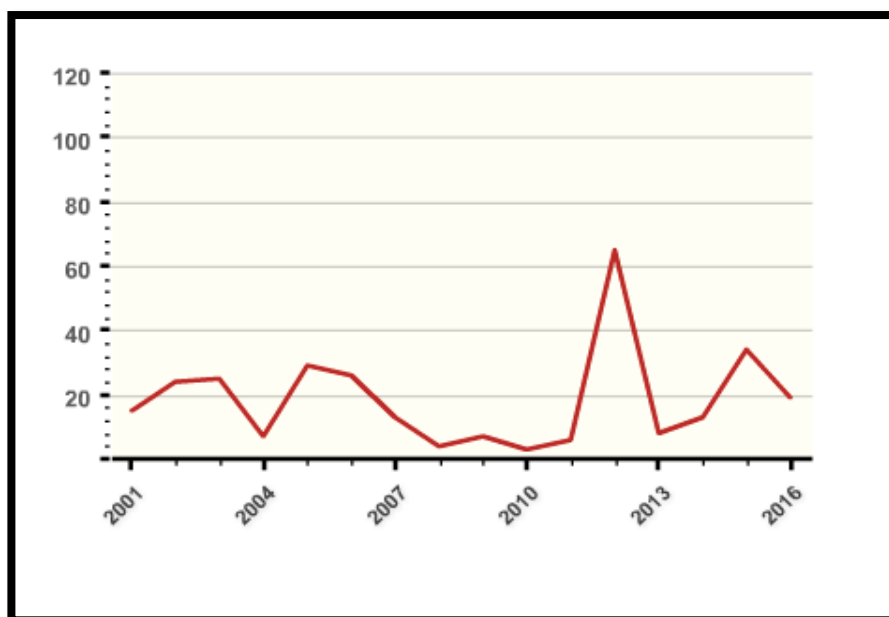

Kuva 1: Vuosina 2001–2016 maailmassa tehdyt terrori-iskut, $n = 73\,510$

¹ Tietokannan hakuun on sisällytetty terrori-iskut seuraavin kriteerein: a) iskuilla on poliittinen, taloudellinen, uskonnollinen tai yhteiskunnallinen motiivi b) iskujen tarkoituksena on uhkailla, pelotella tai viestittää jonkinlainen sanoma suuremmalle yleisölle kuin vain iskun uhreille c) iskut eivät ole osa legitiimiksi luokiteltua, kansainvälisen humanitaarisen lain mukaista sodankäyntiä d) Iskut täyttävät tietokannan terrori-iskun tunnusmerkistön ja e) iskut eivät ole jääneet vain suunnitteluasteelle, vaan ne on toteutettu. (GTD 2017 1 & 2.)

Vaikka terrorismi ja sen ilmentämä jihadismi ovat globaaleja ilmiöitä, erityisenä mielenkiinnon kohteena tässä tutkielmassa on Ranska. Ranska on entinen suurvalta, Euroopan unionin perustaja, ydinasevalta ja suuri talous, jolla on vaikutusvaltaa niin entisissä siirtomaissaan kuin muillakin kansainvälisillä areenoilla. Jihadismilla ja Ranskalla on myös monien vuosikymmenten yhteinen historia, ja maassa tehtiin vuonna 2015 sen verisimmät jihadistit-iskut. Ranskasta mielenkiintoisen tutkimuskohteen tekee myös se, että maassa on eurooppalaisittain todella merkittävä muslimiväestö, mikä on tutkimuksen kannalta huomionarvoinen aspekti.

GTD:n mukaan vuosina 2001–2016 Ranskassa tehtiin 298 terrori-iskua (GTD 2017b). Oheinen grafiikka näyttää iskujen jakautumisen eri vuosina:

Kuva 2: Ranskassa vuosina 2001–2016 tehdyt terrori-iskut, $n = 298$

Näistä GTD:n määrittelyn mukaan varmuudella jihadistien tekemiä iskuja oli 27. Suuri osa vuosina 2001–2016 Ranskassa tehdyistä terrori-iskuista oli korsikalaisten tai baskiseparatistien tai tuntemattomaksi jääneen tekijän tekemiä iskuja. Separatistien tekemissä iskuissa huomionarvoista on se, että ne eivät yleensä vaatineet haavoittuneita tai kuolonuhreja. Vuosien 2001–2016 jihadistit-iskut Ranskassa ajoittuvat ajalle ajalle 11.3.2012–26.7.2016. Iskut alkavat siis käytännössä 11.3.–19.3.2012 tapahtumista, jolloin ”scooteritappaja” Mohammed Merah surmasi kahdeksan ihmistä ja sai myöhemmin surmansa poliisin RAID-erikoisjoukkojen rynnäkössä. Tapausta voidaan ranskalaisissa oikeusasteissa edelleen. Kyseisellä vuosien 2012–2016 välisellä ajanjaksolla Ranskassa kuoli 261 ihmistä ja loukkaantui 877 ihmistä. Eniten uhreja vaatineet jihadistit-iskut olivat Nizzan isku 14.7.2016 (87 kuollutta, 433 loukkaantunutta), Pariisin ja Saint-Denis'n iskut 13.11.2015 (137 kuollutta, 413 loukkaantunutta) sekä Pariisin 7.1.2015 Charlie Hebdo -isku (12

kuollutta, 12 loukkaantunutta). (GTD 2017, 2).²

Koska GTD:stä ei löydy tietoja vuodelta 2017, käytän vuoden 2017 terrori-iskujen laskennassa pohjana Wikipedian listausta Ranskassa tehdyistä iskuista. Vertasin Wikipedian listausta ranskalaisten lehtien uutisointiin terrori-iskuista vuonna 2017, ja tämän perusteella Wikipedian listaus vaikuttaa koherentilta. Listauksen perusteella 2017 Ranskassa tehtiin seitsemän terrori-iskua, joista kuusi tehtiin jihadistisin motiivein. Niissä kuoli kolme ja loukkaantui 11 sivullista. Neljässä iskussa tekijä ammuttiin.³

Tässä tutkielmassa tarkastellaan yhden Ranskan suurimpiin lukeutuvan päivälehdessä, Le Monden, jihadismidiskurssia eli sitä, millaisen jihadismin todellisuuden lehti pääkirjoituksissaan luo.

1.2. Media yhteiskunnallisen vallan käyttäjänä

Miksi media, tämän tutkielman tapauksessa lehdistö, on tärkeä tutkimuskohde? Media käyttää modernissa yhteiskunnassa merkittävää valtaa osallistumalla julkiseen keskusteluun, jota se myös muokkaa. Eräs merkittävimmistä median ja journalismin problematisoijista on saksalainen filosofi ja yhteiskuntateoreetikko Jürgen Habermas. Hänen ajattelussaan mediaan kytkeytyy etenkin julkisuuden käsitteen kontekstointi.

Habermasin mukaan [moderni] julkisuus (public sphere) syntyi 1700- ja 1800-luvuilla Ranskassa, Saksassa ja Englannissa porvariston nousun myötä. Habermasille tämä julkisuus tarkoittaa institutionalisoitunutta poliittisen debatin tilaa, jossa kansalaisyhteiskunta ja valtio käyvät keskustelua. (Morris 2009, 147, Snedeker 2000, 240–241.) Julkisuus mahdollisti Habermasin näkemyksen mukaan yksityisten henkilöiden rationaalis-kriittisen debatin, joka perustuu halulle

² GTD:n tietokannasta on poimittu vuodelta 2001–2016 Ranskassa tehdyistä terrori-iskuista ne, joiden tekijäksi on ilmoitettu jihad-motivoitunut ekstremisti, muslimiekstremisti, Isis tai Arabian niemimaan al-Qaida (AQAP). Lukuun ei ole laskettu iskuja, joiden tekijäksi on ilmoitettu ”tuntematon”, joten potentiaalisesti iskujen kokonaisuudessa voi olla terroritekoja, joilla on jihadistinen motiivi.

³ Jihadistisiksi iskuiksi vuodelta 2017 on luokiteltu Louvren machete-isku, jossa yksi loukkaantui (BBC 7.2.2017), Garges-lès-Gonessen ja Orlyn isku, jossa yksi loukkaantui ja tekijä ammuttiin (The Local 18.3.2017), Champs-Élyséen isku, jossa yksi kuoli, kaksi loukkaantui ja tekijä ammuttiin (The Washington Post 20.4.2017), Notre-Damen isku, jossa yksi loukkaantui ja tekijä loukkaantui (Le Monde 6.6.2017), Champs-Élyséen autoisku, jossa tekijä kuoli (The Guardian 19.6.2017), Levallois-Perret'n isku, jossa kuusi loukkaantui (The Washington Times 23.8.2017) sekä Marseillen rautatieaseman isku, jossa kaksi sivullista ja tekijä kuolivat (Info France 2 2.10.2017). Iskut on luokiteltu jihadistisiksi siksi, että lehtitietojen perusteella iskujen tekijät ovat ilmaisseet ideologista yhteenkuuluvuutta Isisin kaltaisten terroristijärjestöjen kanssa, kertoneet tappavansa Allahin nimeen tai ylistäneet Allahin suuruutta.

johtaa päätökset argumenttien, ei ihmisten statuksen pohjalta. Käytännössä julkisuus mahdollistaa keskustelun siitä, mitä kansalaiset valtiossa haluavat. (Grbeša 2003, 111, Morris 2009, 147.)

Media, eli lehdistö, oli Habermasin näkemyksen mukaan ensin uutisten ja tiedon välittäjä sekä eräänlainen opettamisen kanava. Kun lehdet alkoivat julkaista mielipiteellisiä kirjoituksia, Habermasin mielestä poliittinen ulottuvuus yhdistyi markkina-ajatteluun eli kapitalismiin. Tiedonvälittämisen rinnalle nousi siis halu vaikuttaa julkiseen mielipiteeseen pääkirjoitusten kautta. Kun julkisuus legalisoitui Yhdysvalloissa, Ranskassa ja Britanniassa 1830-luvulla porvarillisen yhteiskunnan syntymisen myötä, lehdistö vapautui olemasta rationaalis-kriittisen debatin foorumi – se alkoi keskittyä enemmän tuotteen myymiseen. (Habermas 1991, 181–184.) Habermas sanoo, että toimituksellinen edustusto alkoi olla entistä riippuvaisempi mainostajista, kun mainostila lisääntyi lehtien palstoilla etenkin 1800-luvun lopun markkinoinnin muutoksen myötä. Habermas näkee lehdistön kapitalisoitumisen manipulaationa: media muuttui eräänlaisesta kirjallisuuden alasta journalismiksi, julkaisijoiden harrastuksesta yritystoiminnaksi, joka odottaa päätoimituskunnan tekävän, mitä levikin eteen on tehtävä. (Habermas 1991, 185–186, Snedeker 2000, 240–241.)

Massamedian kaupallistuessa kriittisen argumentoinnin ja diskurssin merkittävyys väheni, kun media muokkasi kuluttajista aktiivisten osallistujien sijaan ennemminkin passiivisia keskustelun seuraajia. Julkisessa vuorovaikutuksessa kriittistä moniäänisyyttä tärkeämmäksi muodostui Habermasin mielestä yksimielisyyden vaade ja eräänlainen huutoäänestyksen ideaali. (Brooke 1998, 44, Grbeša 2003, 112.) Rahaa ja valtaa edustava massamedia erikoistui Habermasin mukaan kulttuurin välittämiseen, sosiaaliseen integraatioon ja opettamiseen, ja on riippuvainen yhteisymmärryksestä sosiaalisen toiminnan koordinoimisessa – tästä muodostuu siis eräänlainen jännite kapitalismin ja demokratian välille. (Wellmer 2014, 712.) Massamedian viestintää voidaan pitää strategisena ja instrumentaalisenä: se antaa vähän mahdollisuuksia vapaille, avoimille ja vastavuoroisille olosuhteille, jotka ovat sosiaalisesti oikeudenmukaiselle viestinnälle välttämättömiä (Morris 2009, 152). Toisin sanoen media käyttää yhteiskunnallista valtaa, ja sen toimintaan vaikuttavat myös kaupalliset intressit – yhtäältä mainostulot, yhtäältä tilaajamäärät. Habermasin mielestä porvarillinen julkisuusihanne siis rapautui näytösjulkisuudeksi (Kunelius, Noppari & Reunanen 2010, 61–62).

Grbeša tosin huomauttaa, että Habermasin näkemykset ideaalin julkisuuden olemassaolosta ja sen oletetusta rapautumisesta on haastettu useilta tahoilta (Grbeša 2003, 112, 120). Grbeša

huomauttaakin, että median voidaan myös nähdä helpottavan julkisia keskusteluja tarjoamalla niille teknologisen ja rakenteellisen foorumin – ja mikä huomionarvoisinta, se käynnistää julkisia keskusteluja ja määrittelee sen asialistoja (Grbeša 2003, 115). Habermas onkin kirjoittanut mediasta myös toiselta kannalta: hänen mielestään median kehitys on mahdollistanut puheaktien vapautumisen ajan ja paikan kontekstuaalisista rajoitteista. Näin puheaktit ovat käytettävissä ja tarkasteltavissa uudelleen erilaisissa tulevaisuuden konteksteissa. Kirjallinen ilmaisu mahdollistaa kirjoittajalle mielipiteiden levittämisen määräämättömälle julkiselle yleisölle. Lukija puolestaan voi päättää kulutusvalinnoillaan, millaiseen viestintään hän haluaa ottaa osaa. Medioiden monipuolistuessa rahan ja vallan vuorovaikutusverkostot ovat samalla käyneet monimuotoisemmiksi, eikä niiden suhteista ja vastuista ole enää mahdollista saada kunnolla selvyyttä. (Habermas 1987, 184–185, 263, 389–391.)

Habermasin mielestä massamedia on viestinnällisenä verkostona osa julkisuuden institutionaalista ydintä, joka antaa kansalaisille mahdollisuuden ottaa osaa julkisen mielipiteen välittämään sosiaaliseen integraatioon. Valtiolle julkisuus on puolestaan oleellista oman legitimitetin konstruomisessa. (Habermas 1987, 318–319.)

Habermas lainaa Adornon ja Horkheimerin ajatusta massamediasta eräänlaisena sosiaalisen kontrollin tapana, yksinkertaistavien representaatioiden tarjoajana, jonka avulla luodaan ideologisia stereotyyppisiä maailmasta. Habermas tosin huomauttaa, että tätä näkemystä voidaan kritisoida liialliseksi yleistykseksi, joka ei ota huomioon esimerkiksi kulttuurisia ja muita yhteisöllisiä faktoreita, jotka vaikuttavat medioiden viestintälogiikkaan. (Habermas 1987, 389–391.) Median viestintä on kuitenkin yhtä kaikki ylhäältä alas, keskuksesta periferiaan päin suuntautuvaa, ja tämä vahvistaa sosiaalisen kontrollin rakennetta. Nämä samaiset viestinnän rakenteet pitävät kuitenkin sisällään emansipaation mahdollisuuden: massamediat voivat kontekstoida ja keskittää ymmärtämisen prosesseja. (Habermas 1987, 389–391, Kunelius et al. 2010, 68–69.)

Journalismi on Kuneliuksen (2006) mukaan noussut yhä keskeisemmäksi sosiaalseksi instituutioksi. Journalistit pitävät ammattiaan ennen kaikkea julkisena palveluna, ja journalistit korostavat usein alansa autonomiteettiä. (Kunelius 2006, 671–672, 685.) Mediaa on kritisoitu politiikan kolonialisoimisesta eli siitä, miten media kärjistää, yksinkertaistaa, riitauttaa julkista keskustelua, suosii viranomaisia muiden toimijoiden kustannuksella ja rapauttaa demokratiaa korostamalla enemmän poliitikkojen julkisuus kuvaa kuin asiakysymyksiä. Media myös luo omien

strategisten rituaaliensa kautta kuvaa alan objektiivisuudesta. Näiden rituaalien peittoon jää se, miten tosiasiassa median tuotokset ovat moninaisten valintojen tuloksia, jotka tarjoavat yleisölle tietynlaisia tulkintakehyksiä, eli kuvia maailmasta. (Kunelius et al. 2010, 61–63, 459.) Kunelius, Noppari ja Reunanen (2010) tosin huomauttavat, että strateginen vallantavoittelu on aina kuulunut politiikkaan: äänestäjien ja poliittisten kilpailijoiden lisäksi poliitikkojen tulee ottaa strategisessa harkinnassaan huomion myös media. Median kehittyemisessä on siis myös monia hyviä puolia, ja median suhdetta kuhunkin instituutioon olisikin hyvä tarkastella ilmiö kerrallaan eikä vain leimata mediaa eksplisiittisesti hyväksi tai huonoksi. (Kunelius et al. 2010, 61–63.)

Schinkel (2009) huomauttaa, että medialle on annettu melko vähän huomiota terrorismin tutkimuksessa. Globalisaation aikaa leimaavat ympäri maailman levittäytyvät tiedon virrat, jotka tuovat kaukaiset asiat lähelle. Massamedialla on Schinkelin mukaan kyky tuottaa ja levittää identiteettien, julistusten ja voittojen diskursseja ympäri maailmaa. Näin massamedia onkin *sine qua non*, ehdoton edellytys globaalille terrorismille, sillä ilman, että media levittäisi kyseisiä diskursseja ympäri maailman, ei olisi olemassa globaalin terrorismin konstruktioita muuten kuin juridisessa mielessä tarkasteltaessa globaaleja terroristiverkostoja. Ilman tiedonlevitystä terrori-isku ikään kuin epäonnistuu, sillä terrorismin prosessiin kuuluu mahdollisimman suuren yleisön saaminen. Kun media vastaa yleisön tiedonjanoon, se samalla luo alueellisista tapahtumista globaaleja uutisia. Tätä prosessia Schinkel kutsuu globalisaatioksi. (Schinkel 193–194.) Media toimii kilpailulogiikalla, ja kilpailussa pärjätäkseen medioiden on tuotettava aineistoa, jota muilla ei ole, jotta ne saisivat uutisvoittoja ja jotta kilpailijat lainaisivat niitä omissa uutisissaan. Tämä kilpailu homogenisoi Schinkelin mukaan mediapeittoa, joka suosii etenkin tunteellisia reportaaseja ja henkilökuvia, joihin on helppo samastua. Pelko on terrorismin katalysaattori, ja pelko leviää massamedian myötä – pelko sopii konfliktuaalisen kuvauksen ideaan, jota mediat suosivat. Etenkin katastrofit ovat Schinkelin mukaan avainasemassa, kun mediat luovat identiteettejä ja jakoja ”meidän” ja ”toisten” välille. Nämä identiteetit vaihtelevat ymmärrettävästi mediakulttuurista riippuen – Al Jazeera todennäköisesti representoi ja rakentaa uutisointinsa kautta erilaisia identiteettejä kuin vaikkapa Fox. (Schinkel 2009, 193–194.)

On myös muistettava, että media osallistuu nimeämisen prosesseihin ja identiteettien rakentamiseen päättämällä, mitä aiheita se jutuissaan käsittelee ja miltä kannalta, keitä se haastattelee, keitä se siteeraa, mitä tapahtumia se kutsuu terrorismiksi ja mitä vaikkapa vapaustaisteluksi. Tässä toimii myös tietynlainen parviajattelu: jos joku kutsuu tapahtumaa terroristiseksi, saman nimeämisen logiikan seuraamiseen on matalampi kynnys.

Summana todettakoon, että mediaa ja journalismia on problematisoitu paljon yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Media on julkisen keskustelun muokkaaja ja ylläpitäjä, jota ohjailee sen oma toimintalogiikka, kuten autonomiteetin ja objektiivisuuden ideaalit, sekä monenlaiset rahan ja vallan verkostot. Koska ihmiset käyttävät massamediaa päivittäin muodossa tai toisessa, medialla on merkittävä rooli siinä, mistä yhteiskunnassa puhutaan, miten asioista puhutaan ja millaisia tulkintoja maailmasta tehdään. Lehdistö on massamedian vanhin muoto. Vaikka radio, televisio ja internet ovat mullistaneet tiedonvälitystä radikaalisti, lehdistöllä eli painetulla sanalla on edelleen erittäin merkittävä rooli journalismissa. Globaalisti painetulla sanalla on siis edelleen merkitystä ihmisten maailmankuvien muokkaamisessa. Tässä tutkielmassa tarkastellaan Le Monde -sanomalehteä, joka lukeutuu Ranskan merkittävimpiin medioihin.

Le Monde on päivälehti, jonka julkaiseminen aloitettiin joulukuussa 1944, ja nykyisin sen peittoalue ulottuu 120 maahan (Le Monde 5.2.2002). Verkossa Le Mondea on julkaistu 19.12.1995 lähtien (Le Monde 4.2.2002). Le Monde on perinteisesti luokiteltu vasemmistolaiseksi (ks. esim. Quinou 8.8.2016) tai keskustavasemmistolaiseksi lehdeksi (La presse en liberté 25.4.2018). Lehti kuitenkin itse on jäävänyt itsensä puoluesidonnaisuuksista, mutta sen lukijakunnan on katsottu olevan melko vasemmistolaista (La presse en liberté 25.4.2018).

Ranskalainen ACPM (Alliance pour les Chiffres de la Presse et des Médias) on organisaatio, joka kerää ranskalaismedioiden lukija- ja levikkitietoja. ACPM:n tilastojen mukaan Le Monde on levikiltään Ranskan valtakunnallisista päivälehdistä kolmanneksi suurin: sen maksullisia tilauksia on lähes 285 000 päivässä (ACPM 24.4.2018a). Vuonna 2017 Le Monden numeroita luki keskimäärin 2 720 000 yli 15-vuotiasta ympäri maailman (ACPM 24.4.2018b, ACPM 24.4.2018c). Maaliskuussa Le Monde -ryhmän sivustot, joihin kuuluu Le Monde -brändin lisäksi muitakin tuotteita, olivat Ranskan medioiden vierailluimpia: sivustoilla oli yli 152 627 000 vierailua kuussa, ja näillä verkkovierailuilla sivustoilla käytiin lähes 366 530 000 sivulla. Le Mondea vierailluimpia sivustoja olivat Orange.fr ja LeFigaro.fr. (ACPM 24.4.2018d.) Le Monden tuotteiden globaali yleisö oli vuonna 2017 keskimäärin 22 091 000 kuluttajaa kuukaudessa. Näistä noin 11 000 000 ihmistä luki printtituotteita, noin 9 400 000 kulutti mediaa mobiililaitteilla ja noin 7 400 000 luki Le Monden juttuja tietokoneella. (ACPM 25.4.2018.) Huomionarvoista on, että nykyisessä internet- ja mobiilikuluttamisen ajassa printtimedia on edelleen validi mediaväline.

Le Monde on merkittävä ranskalainen toimija, jonka vaikutusalue ulottuu yli sataan maahan.

Kyseisen julkaisun pääkirjoitukset tavoittavat siis potentiaalisesti kymmeniä miljoonia kuluttajia kuukaudessa, joten sillä on merkittävää painoarvoa yhteiskunnallisten asioiden esilletuomisessa, keskustelun muokkaamisessa ja määrittelemisessä – toisin sanoen yhteiskunnallisessa vallankäytössä. Lehden linja eli sen näkemys maailmasta käy ilmi pääkirjoituksista, joita tutkimalla saadaan tietoa siitä, millaisen kuvan jihadismista Le Monde lukijoilleen luo.

Jihadismi on valtiollinen turvallisuushaka, joka koskettaa valtioiden kansalaisten arkielämää. Jihadistit voivat muodostaa suoran turvallisuushan sisäpoliittisesti iskemällä valtiossa, tai epäsuoran turvallisuushan ulkopoliittisesti siten, että jihadistit epävakauttavat tiettyjä alueita tai valtioita, joista turvallisuuden epävakaus voi valua uusille alueille. Jihadismia edustavat ja sitä vastustavat monenlaiset toimijat. Mediaa tarkasteltaessa mielenkiintoista on tietää, mitä ja millaisia ovat Le Monden mielestä jihadismidiskurssin tärkeimmät toimijat, miten nämä toimijat ja toimijoiden väliset suhteet kuvataan ja ennen kaikkea, millaisia vastauksia jihadismiin esitetään. Le Monden kaltaisia suuria sanomalehtiä lukevat kansalaiset, joiden elämään jihadismi vaikuttaa potentiaalisesti terrori-iskujen myötä. Lehteä lukevat myös päätöksentekijät, eli he, jotka ovat vastuussa toimista, joilla jihadismia pyritään ratkaisemaan. Lukijat voivat kuulua molempiin yleisöryhmiin samaan aikaan. Näiden molempien yleisöjen mielipiteisiin pyritään vaikuttamaan pääkirjoituksissa, joissa jihadismi kuvataan tietynlaisena ilmiönä. Lehden tapa kuvata jihadismi-ilmiötä ja siihen liittyviä osapuolia voi vaikuttaa siihen, millaisia keinoja lehti tarjoaa jihadismin ratkaisemiseksi. Median pyrkimys on vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin ja poliittiseen päätöksentekoon omilla maailmanselityksillään, joten on tärkeää ymmärtää, millaista kuvaa todellisuudesta se pyrkii välittämään.

Tästä johdettuna tutkielman tutkimusongelma on seuraava: **Mitkä ja millaiset toimijat liittyvät Le Monden mielestä jihadismiin kansainvälispoliittisella kentällä, millaista näiden toimijoiden toiminta on, ja miten lehti kontekstoi jihadismin ilmiön ja jihadismiin liittyvät ratkaisut?**

Seuraavassa luvussa esitellään terrorismin käsite ja jihadismin historiaa. Sen lisäksi luvussa perehdytään jihadismiin Ranskassa sekä sekulaarin Ranskan ja maan muslimien suhteeseen ja Ranskan vastaterroritoimiin. Kolmas luku käsittelee diskursseja kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa sekä diskurssia poststrukturalistisen ja konstruktivistisen teoretisoinnin kautta. Neljännessä luvussa esitellään tutkielman metodologia ja diskurssin analysoinnin tavat sekä esitellään tutkielman aineisto, Le Monden pääkirjoitukset. Viides luku käsittää aineiston analyysin,

ja kuudennessa luvussa tehdään tutkielman johtopäätökset ja annetaan suosituksia jatkotutkimukseen.

2. Nykyterrorismi ja jihad

2.1. Terrorismin määritelmä ja ilmiön kehitys

Terrorismille ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Terrorismin määritelmästä ei ole päästy yksimielisyyteen esimerkiksi YK:ssa, ja monella maalla, kuten Yhdysvalloilla, on oma juridinen määritelmänsä terrorismista. (Heywood 2012, 292, Schinkel 2009, 177–182.) Schinkel kuvaa terrorismia prosessiksi, joka muodostuu performatiivisesta väkivallasta: terroristien teoista ja valtion vastauksista siihen. Terrorismi on historiallisten kehityskulkujen summa eikä tyhjästä ilmestynyt, taustaton ilmiö. Terrorismi ei ole olemassa ilmiönä *per se*, vaan se muuttuu riippuen ajasta ja paikasta (Schinkel 2009, 188, 194–195.) Terrorismin etymologia juontaa juurensa sanskriitin ja kreikan sanaan ”pelko”.

Akateemikot ovat pyrkineet määrittelemään terrorismia monin tavoin (ks. Schinkel 2009, 179–182, Reuveny & Thompson 2010,1). Yhteistä määritelmille on ajatus jonkin yhteisön harjoittamasta väkivallasta tai sen uhasta jonkin ideologisen tai poliittisen päämäärän saavuttamiseksi tietyssä valtiossa. Terrorismi vastustaa olemassa olevaa hallintoa ja/tai yhteiskuntajärjestystä väkivaltaisilla keinoin, eikä terrorismia nähdä legitiiminä poliittisena agitaationa. Terroristiset teot kohdistetaan symbolisesti merkittäviin kohteisiin tai ”suureen yleisöön”, eli muihin yhteiskunnan jäseniin. Terrorismin vaikuttavuus on sen psykologisessa ulottuvuudessa, kun iskujen sattumanvaraisuudella pyritään levittämään pelkoa kohteeksi joutumisesta. Terrorismi on asymmetrisessä voimasuhteessa olevan toimijan pyrkimys haastaa vahvemmassa asemassa oleva vastapuoli, ja terrorismia onkin kutsuttu ”heikkojen aseeksi” – terroristeilla ei usein ole materiaalisia tai muitakaan resursseja kohdata vastustajan, eli tietyn valtion asevoimia suoraan. Siksi terroristit kohdistavat iskunsa siviiliväestöön, ja tämän epäsuoran instrumentalismin kautta pyritään vaikuttamaan tosiasiallisen kohteen, eli valtion toimintaan. Oleellista on ymmärtää terrorismin äärimmäisen väkivallan ulottuvuus, kuten kyvykkyys itsemurhaiskuihin – tämä erottaa terrorismin muunlaisesta poliittisesta väkivallasta. (ks. esim. Edger et al. 2009,12, Heywood 2012, 292, Reuveny & William 2010, 1–2, Sandler 2011, 280 & Schinkel 2009, 179–182.) Terrorismia voidaan pitää asymmetrisenä sodankäyntinä: terroristit ovat epätasa-arvoisessa voima-asetelmassa valtion sotilaskoneistoa vastaan, joten he tähtäävät strategisiin kohteisiin heikentääkseen valtiota ja sen strategista ja operationaalista toimintakykyä. Näin terrori-iskuilla tavoitellaan strategista vaikutusta minimaalisella taktisella panostuksella.

(Butler & Gates 2010, 53–73, Moore 2015, 750–751, Reuveny & William 2010, 1).⁴ Clausewitzin valtiollisen väkivallan monopolin ajatusta mukaillen ei-valtiollisten toimijoiden tekemä väkivalta on oikeudetonta, joten terrorismi tulkitaan rikolliseksi toiminnaksi (Reuveny & William 2010, 1). Yhteenvetona määrittelen terrorismin olevan **ideologisesti motivoitunutta, ei vain puheen tasolle jäävää toimintaa, jossa käytetään äärimmäistä väkivaltaa tai sen uhkaa siviilejä ja/tai merkittäviä yhteiskunnallisia kohteita vastaan ja jolla pyritään vaikuttamaan tietyn valtion toimintaan.**

Kuten Schinkel (2009, 176) toteaa, jokaiselle aikakaudelle tuntuu olevan tyypillistä nähdä terrorismi jonkinlaisena uutena ilmiönä, vaikka sitä on ollut halki ihmiskunnan historian. Colp Rubin & Rubin (2008, 2) katsovat, että yksi terrorismin synnyn myötävaikuttajista oli massapolitiikan syntyminen, jonka voi ajoittaa Ranskan suuren vallankumouksen aikoihin. Tuolloin ajatus passiivisista, hallittavista alamaista muuttuikin ajatukseksi aktiivisista kansalaistoimijoista, jotka halusivat vaikuttaa esimerkiksi siihen, kuka heitä johtaa. Tämän modernin [erotuksena antiikin kansalaisuuskäsitykseen] kansanvallan ajatuksen myötä alkoi olla tarkoituksenmukaisempaa tappaa tavallisiakin ihmisiä omien poliittisten päämäärien saavuttamiseksi, kun aikaisemmin valtakamppailut liittyivät lähinnä aatelin ja kuninkaallisten eliminoimiseen. Massamurhia ja vainoja oli tietenkin ollut aiemminkin, mutta ne kohdistuivat lähinnä hallittaviin, ja niitä määräisivät lähinnä hallitsijat. Terrorismin voidaan katsoa olevan niin sanotusti tavallisten ihmisten, ei vain eliitin harjoittamaa toimintaa. (Colp Rubin & Rubin 2008, 3.)

Toinen syy terrorismin synnylle oli Colp Rubinin & Rubinin (2008) mukaan nationalismien nousu, joka satoi etnisiä ryhmittymiä tiettyihin ideologioihin. Tällaiset etniset jakolinjat mahdollistivat toiseuttavan propagandan, jonka avulla haluttiin agitoida oma viiteryhmä ”toisten” tuhoamiseen. Myös etenkin vallankumousliikkeet legitimoivat väkivaltaisuuksia välttämättömyytenä oman edun saavuttamiseksi ja jonkin ryhmän syrjäyttämiseksi. (Colp Rubin & Rubin 2008, 3–4.) On huomattava, että historiassa on tietenkin esimerkiksi heimosotia ja muita konflikteja, joissa

⁴ Terrorin ja terrorismin eroista on akateemisia erimielisyyksiä. Schinkel (2009) määrittelee terrorin valtion harjoittamaksi, hierarkisesti järjestyneeksi toiminnaksi, jonka avulla kansalaiset halutaan pitää vallassaoleville kuuliaisina. Terrorismi puolestaan on jonkin hallintomuodon vastustamista yhteiskuntarakenteiden alapäästä tai ulkopuolelta, ja terrorismiin kuuluu olennaisena osana pelon levittäminen jonkinlaisen institutionaalisen shokin avulla. Molemmat ilmiöt ovat valtion sisällä tapahtuvia – mikäli valtio ryhtyy toimiin toista valtiota tai sen siviilejä kohtaan, Schinkelin mukaan ei ole kyse terrorista, vaan sodasta tai muunlaisesta poliittisesta väkivallasta. (Schinkel 2009, 183–184.) Tosin on syytä ottaa huomioon, että esimerkiksi Reuveny & Thompson (2010) eivät tee eroa terrorin ja terrorismin välillä, vaan katsovat, että myös valtio voi harjoittaa terrorismia (Reuveny & Thompson 2010, 1).

vastapuolta on pyritty heikentämään ja pelottelemaan terrorisoimalla sitä. Tämänkaltaisen oman ylemmyyden pönkittäminen ja ideologian ajaminen lienee Colp Rubinia & Rubinia myötäillen kuitenkin muuttunut järjestäytyneemmäksi vallantavoittelun keinoksi kansanvallan ja nationalismin ajatusten levitessä.

Ranskan suurta vallankumousta pidetään terrorismin alkupisteenä, sillä radikaalien vallankumouksellisten iskut kohdistuivat aatelisia, maltillisia kumouksellisia sekä muuten toisinajattelevia kohtaan. Tappaminen ja äärimmäinen väkivalta on tietenkin kuulunut esimerkiksi sotiin kautta historian, mutta nyt siitä tuli poliittisen tahdonilmaisun väline, keino mobilisoida omia kannattajia vanhan vallan hävittämisessä ja uudenlaisen utopian tavoittelussa. (Colp Rubin & Rubin 2008, 4.) Ranskan vallankumoukselliset ideat levisivät nopeasti ympäri Eurooppaa ja uudelle mantereelle, mutta myöhemmissä nationalistisissa konflikteissa terrorismia ei harjoitettu yhtä laajamittaisesti kuin Ranskassa (Colp Rubin & Rubin 2008, 5).

1900-luvulla Eurooppa näki useita terroristiryhmittymiä, kuten Saksan fasistit ja IRA:n kaltaiset nationalistiset separatistiryhmät. Colp Rubin & Rubin luokittelevatkin terroristit kahteen eri ryhmään: sosiaalisvallankumouksellisiin ryhmittymiin (esimerkiksi marxilaiset terroristit) sekä nationalistisiin (esimerkiksi baskiseparatistit) (Colp Rubin & Rubin 2008, viii, Reuveny & William 2010, 2, Roth 2011, 107–108). Keskityn tässä tutkielmassa sosiaalisvallankumouksellisen terrorismin ilmentymään, *jihadismiin*, jonka syntyä ja kehitystä käsitellään seuraavassa kappaleessa.

2.2. Radikaali islam ja jihadismi

Jihadismi on uskonnollista fundamentalismia, ja fundamentalismi puolestaan tarkoittaa ajattelutapaa, jossa tiettyjä periaatteita pidetään totuuksina. Näillä totuuksilla on kiistaton auktoriteetti, olipa niiden sisältö mikä tahansa. Uskonnolliselle fundamentalismille tyypillistä on modernismin vastaisuus, sillä sekulaaria yhteiskuntaa pidetään moraalisesti mätänä ja jumalattomana. Uskonnollisille fundamentalisteille tyypillistä on ajatella, että heidän tehtävänsä on palauttaa yhteisö jonkinlaiseen ”vanhaan hyvään aikaan”, jota ei välttämättä koskaan ole ollut olemassa ja joka voi olla lähinnä idealistinen konstruktio. Moraalikoodisto ja elämänohjeet johdetaan uskonnollisista teksteistä, ja ajattelua leimaa konservatismi. Muslimifundamentalistit pyrkivät luomaan yhteiskunnan, jonka säännöt perustuvat *sharia*-laille. On kuitenkin huomattava, että modernisaation vastaisuudesta huolimatta uskonnolliset fundamentalistit hyödyntävät aktiivisesti nykYTEknologioita sanomansa levittämisessä. Tyypillistä uskonnolliselle

fundamentalismille on, että se on myös tärkeä identiteetin rakentaja, tapa tuntea yhteenkuuluvuutta tietyssä yhteisössä ja määrittää oma paikka maailmassa. Kollektiiviseen identiteettiin taas kuuluu toiseuttaminen, jako ”meihin” ja ”toisiin”, jotka representoidaan usein omaa elämäntapaa ja olemassaoloa uhkaavina tai kilpailevina toimijoina. (Heywood 2012, 289–291, 292.) Uskonnolliset fundamentalistit voivat mieltää olevansa jonkinlaisia sotilaita, jotka ovat omistautuneet asialleen täydellisesti. Sotilaallisuus saattaa johtaa jopa väkivaltaan, jota fundamentalistit perustelevat jonkinlaisella jumalallisella oikeutuksella. Tämä ”jumalallinen laki” saattaa fundamentalistien mielestä ohittaa maallisen, valtiollisen lain. (Heywood 2012, 292–293.) Islamistiselle fundamentalismille leimallista on usko siihen, että islamin uskomukset ovat ensisijainen yhteiskunnan ja politiikan järjestämisen muoto (Heywood 2012, 294).

Islamilaisessa maailmassa uskonnon ja politiikan on nähty olevan yhteydessä toisiinsa jo islamin syntyajoista asti. Koraanissa ja islamin opetuksissa on runsaasti kielellisiä elementtejä, joita voidaan käyttää uskomuksien ja ideoiden ilmaisuun. (Edger, Regens & Springer 2009, 8.) Islamissa erotetaan toisistaan kaksi jihadin määritelmää: Toinen on *jihad bil-nafs* eli hengellinen jihad, jota pidetään tärkeämpänä jihadina muslimien keskuudessa. Toinen on *jihad bil-sayf*, eli väkivaltainen ”miekan jihad”, jota on perinteisesti pidetty vähäisempänä jihadin muotona. Cookin mukaan Koraanissa käsitelty *jihad* ei tarkoita yksiselitteisesti ”pyhää sotaa”, vaan kirjaimellisesti kilvoittelua, pyrkimystä tai ponnistelua (engl. *strive*). (Chadha & Roshandel 2006, 40, Cook 2015, 1, Edger et al. 2009, 18.) Molemmat jihadin määritelmät pohjaavat ajatukseen islamin synnystä ja uskonnon levittämisestä profeetta Muhammedin kuoleman jälkeen (Chadha & Roshandel 2006, 39–40.) Jihadistien tavoittelema yhteiskuntarakenne ei ole nykyisten valtioiden kaltainen, koska heidän näkemyksensä mukaan nykyisten valtioiden hallintorakenteet ihmisen luomia ja siksi vääraoppisia. Radikaalien jihadistien tavoittelema yhteiskuntajärjestys perustuisi *ummalle*, uskovien muslimien joukolle, jotka elävät Koraanin oppien eli Jumalan sanan mukaisesti. (Edger et al. 2009, 11, Heywood 2012, 294.)

Radikaali-islamistien intresseissä on ollut kääntää asetelma siten, että väkivaltainen jihad on korotettu tärkeämmäksi, ainoaksi jihadiksi valikoimalla Koraanista säkeet, joilla väkivaltaa legitimoidaan. Koska jihadin legitimizeetti on johdettu pyhimmästä kirjasta, Koraanista, jihadia pidetään jumalallisesti tuomittuna ja näin ollen väkivallan käyttö nähdään uskonnollisesti ja poliittisesti oikeutettuna. (Edger et al. 2009, 18–19.) Ne muslimit, jotka tunnustavat jihadin militantin ulottuvuuden, pohjaavat ajatuksensa uskonnollisiin kirjoituksiin ja lakiteksteihin, jotka sääntelevät legitiimiä, uskonnollisesti oikeutettua ja yhteisöllisesti hyväksytyn auktoriteetin, kuten

kalifin tai imaamin, julistamaa sodankäyntiä islamin vihollista vastaan. (Cook 2015, 2–4.) Koraanissa viitataan molempiin jihadin käsitteisiin, mutta militantin jihadin puolustajat vetoavat jihadin määritelmässään viimeiseen Koraanin jihadista annettuun ”miekkasäkeeseen”, jolla väkivallan oikeutus perustellaan. Samalla vedotaan koraanintulkinnan ohjeeseen: mikäli Koraanissa ilmenee ristiriitaisuuksia, viimeiseksi aiheesta kirjoitettu säe määrittelee hyväksyttävän tai vaaditun toiminnan. (Chadha & Roshandel 2006, 46.) Jihadia on Cookin mukaan syytä tarkastella kahdesta suunnasta: miten jihad on määritelty klassisissa Koraania käsittelevissä teksteissä ja miten jihadia on toteutettu käytännössä. Cook sanoo, ettei Mohammed koskaan varsinaisesti julistanut jihadia ainakaan käyttämällä kyseistä termiä, mutta toisaalta profeetta kävi sotia islamin nimeen. 600- ja 700-lukujen arabivalloituksia on kutsuttu myös jihadiksi, mutta tälle tulkinnalle on vaikea saada todisteita, sillä aikalaisten käyttämistä termeistä ei ole varmuutta. (Cook 2015, 3–4.).

Militantti jihad viittaa siis uskonnollisesti legitimoituun väkivaltaan.⁵ Koraanissa sotaan ilman uskonnollista ulottuvuutta viitataan käsitteellä *harb*, joka voidaan kääntää ”ainaiseksi sodaksi”. Jihadistisen tulkinnan mukaan islamia on levitettävä, kunnes tämä ainainen sota lakkaa olemasta. (Chadha & Roshandel 2006, 40.) Militantti jihad on sotilaallista toimintaa, jonka tarkoituksena on levittää islamia ja puolustaa sitä tarvittaessa (Cook 2015, 2.) Jihadin ytimessä on ajatus siitä, kuinka voitokkaan ”pyhän sodan” jälkeen muslimien elämä paranee laajamittaisesti – samalla ylevään taisteluun osallistuminen antaa merkitystä elämälle. Tähän myyttiseen hyvän ja pahan väliseen kamppailuun osallistumisella on jihadistien mielestä merkitystä siihen, voittaako ”hyvä” vai ”paha”. Jihadistiverkostot korostavatkin jihadin myyttisyyden narratiivia. Samalla kaikki heidän islamintulkintaansa kritisoivat leimataan muslimien vihollisiksi ja vääräoppisiksi. (Edger et al. 2009, 4.) Militanttia jihadia voi siis tarkastella oikeutetun sodankäynnin näkökulmasta, johon liittyy sodan julistamisen edellytyksiä. Läntisessä perinteessä tällaista sääntelyä edustaa esimerkiksi Geneven sopimus.⁶ Jatkossa viitataan militanttiin jihadiin pelkästään jihadina, sillä

⁵ Cook kuitenkin huomauttaa, että monet nykymuslimit haluavat eriytyä islamin väkivaltaisista konnotaatioista – esimerkiksi Yhdysvalloissa muslimijohtajat korostavat jihadin henkistä ulottuvuutta ja sielullista pahan vastustamista. Tällekin tulkinnalle löytyy Cookin tukea klassisista teksteistä, vaikkei tämä ole jihadin alkuperäinen merkitys. Cookin mielestä kuitenkin yksikään ei-länsimainen islam-asiantuntija, joka kirjoittaa esimerkiksi persiaksi, urduksi tai arabiaksi, ei väitä jihadin liittyvän uskovaisten sisäiseen henkiseen kilvoitteluun. Henkisyttä korostava tulkinta on Cookin mukaan levinnyt etenkin länsimaissa esimerkiksi suufilaisuutta tutkivien asiantuntijoiden keskuudessa. (Cook 2015, 3–4 ja 197–198.)

⁶ Käsitteitä määriteltäessä on syytä pohtia, mikä ero on vaikkapa vapaustaistelijalla ja terroristilla. Humanitaarisen sodankäynnin periaatteiden mukaisesti vapaustaistelijan voidaan katsoa toimivan *jus ad bellum* -periaatteella, jonka piiriin terrorismia ei puolestaan lasketa. Historiasta voi poimia esimerkkejä terroriteoista, joita on pidetty myöhemmin vapaustaisteluina, kuten Mohammed Ahmedin toiminta 1890-luvulla Sudanissa – on katsottu, että hänen myötävaikutuksellaan britit saatiin vetäytymään maasta, mutta siirtomaaisännät pitivät hänen toimiaan terrorismina. Guantanamossa pidetyt terroristit eivät ole Yhdysvaltain käsityksen mukaan sotavankeja vaan

keskityn tutkielmassa jihadin väkivaltaiseen ilmentymään, jihadistiterrorismiin.

Islamin nykyisenkaltainen radikalisaatio alkoi jo ennen nykyistä Lähi-idän konfliktia ja Israelin perustamista. Moderni jihadismi pohjaa jo 1900-lukua edeltävään aikaan, kuten Ibn-Taymiyyah'n ja Ibn-Abd-al-Wahhabin kirjoituksiin. (Edger et al. 2009, 27–28.) Jihadin konnotaatiot siis liittyvät elimellisesti ajatuksiin uskonnon levittämisestä ja puolustamisesta. Islamiin taas liittyy olennaisesti *sharia*, joka on islamin laintulkinnan ja vallan legitimitetin lähde. (Cook 2015, 111–114, 199–200.) Muun muassa kolonisaation ja lännettymisen myötä nämä tulkinnat islamin suuruudesta ja uskonnon levittämisen oikeudesta ovat joutuneet törmäyskurssille läntiseksi mielletyn, etenkin eurooppalaisena ja yhdysvaltalaisena pidetyn arvopohjan [demokratia, liberalismi, tasa-arvo] kanssa. 1900-luvulle tultaessa eurooppalaiset olivat valloittaneet suurimman osan maapallon yhteiskunnista, mikä ravisteli muslimiyhteistöjä – olihan islamin pitänyt hallita maailmaa. Muslimit eivät kuitenkaan olleet johtavassa asemassa välttämättä edes arabimaissa, eivätkä islam ja sharia olleet auktoriteettiasemassa. Ne eivät oikeastaan olleet minkäänlaisen hallinnan tai legitimitetin lähde. Näistä lähtökohdista syntyi moderni jihad. (Cook 2015, 111–114, 199–200, Heywood 2012, 295.)

Muslimiveljeskunnan vuonna 1928 perustanut Hasan al-Banna vastusti länsimaistumista sekä materialismia ja kuului ensimmäisiin radikaalijihadisteihin 1920-luvulla. Hänen työtään jatkanut Sayyid Qutb kehitti ajatuksen maailmanlaajuisesta vallankumouksesta, jota vaadittiin myös muslimimaissa. Jihadin käsitteeseen liittyy Koraanissa esiintyvä termi jahiliyyah, joka tarkoittaa esi-islamin aikaa, ”pysähtyneisyyttä” tai ”välinpitämättömyyden aikaa” (Chadha & Roshandel 2006, 46, Cook 2015 111–114, Edger et al. 2009, 10–11, Heywood 2012, 295, 297–298). Qutbin mukaan muslimit elivät jahiliyassa josta päästäisiin vain jihadin avulla. Jihad tuli hänen mukaansa julistaa kaikille ei-muslimeille sekä muslimimaille, jotka oli ”tuomittu” jahiliyyan tilaan. Al-Bannan salamurhasivat hänen poliittiset vastustajansa vuonna 1948, ja Egyptin valtio teloitti Qutbin vuonna 1966. (Chadha & Roshandel 2006, 44, Colp Rubin & Rubin 2008, 238–239, Cook 2015 111–114, Edger et al. 2009, 10–11.)

1960-luvulla jihadistiryhmät kasvoivat Lähi-idässä, koska kilpailevat maat rahoittivat niitä toisiaan vastaan avokätisesti. Esimerkiksi Egypti, Iran, Irak, Syyria, Saudit, Kuwait, Afganistan ja Pakistan rahoittivat terroristitoimintaa, joka suuntautui naapurivaltioita ja eritoten Israelia vastaan.

”laittomia taistelijoita” tai ”vihollistaistelijoita”, vaikka USA on tehnyt sotilaallisen intervention esimerkiksi Afganistaniin ja Irakiin. (Heywood 2012, 292, Schinkel 2009, 177–182.)

Eräs merkittävimmistä radikaalin islamin hetkistä oli Iranin vuoden 1979 islamistivallankumous, jonka johtaja ajatollah Ruhollah Khomeini arvosteli valtavirtaislamia liian passiivisena ja muslimijohtajia kunnioittavana. Hän saarnasi siitä, miten hänen mielestään monet itseään muslimiksi kutsuvat olivat pettureita, jotka ansaitsivat kuolla, ja että jokaisen muslimin on otettava osaa maailmanlaajuiseen kamppailuun materialismin ja islamin välillä, ei vain lännen kanssa, vaan myös arabimaailmassa. Toinen merkittävä tapahtuma oli Neuvostoliiton vetäytyminen Afganistanista vuoden 1979 miehityksen jälkeen. Tuolloin Taleban kaappasi vallan kommunisteilta ja perusti radikaali-islamistisen valtion. Afganistanin sodassa islamistimilitantit saivat sotilaskokemusta ja perustivat verkostoja vierastaistelijoiden kesken, joten radikaalit ajatukset levisivät enenevässä määrin. 1980-luvulla radikaali islam ja jihad nousivat keskeisiksi terrorismin ilmenemismuodoiksi, kun islamistit pyrkivät vallankumouksiin arabimaailmassa, kuten Algeriassa, Egyptissä ja Libanonissa. Useimmiten jihadistien yritykset epäonnistuivat, mutta ideologia jatkoi levittäytymistään.

Kenties viime vuosikymmenien tunnetuin terroristijohtaja Osama bin Laden perusti al-Qaidan vuonna 1988 ja kehitti nykyaikaisen jihadismin toimintaperiaatteen, joka perustui löyhiin verkostoihin ja pieniin terroristisoluihin. Al-Qaidan prioriteetiksi nousi länsimaiden, etenkin Yhdysvaltojen vastainen ideologia muslimimaissa tehtävien iskujen sijaan – bin Laden halusi eliminoida Yhdysvaltojen vaikutusvallan Arabian niemimaalla. (Colp Rubin & Rubin 2008, 238–239, Cook 2015, 148–151 ja 197–198, Heywood 2012, 298.)⁷ Myös vuotavat rajat helpottivat ideologioiden ja ihmisten liikkumista. Yksi merkittävä tekijä islamistiajattelun kasvussa oli myös Neuvostoliiton tappio Afganistanissa, kun etnonationalistiset ryhmittymät saivat toiminnalleen vipuvartta uskomalla, että ne kykenivät voittamaan supervallan. Kylmän sodan loppuminen ja Neuvostoliiton romahtaminen kiihdyttivät asekauppaa neuvostoblokista Lähi-itään sekä Keski- ja Kaakkois-Aasiaan. Globalisaatio, tietotekniikan kehittyminen ja viestintävälineiden monipuolistuminen ovat helpottaneet jihadistisen ideologian levittämistä ympäri maailman. (Edger et al. 2009, 9.) Jihadistiryhmittymiä yhdistäviä piirteitä ovat muun muassa Palestiinan vapauttaminen, islamilaisen, shariaan perustuvan valtion perustaminen, läntisten vaikutteiden ja ulkomaalaisten poistaminen muslimimaista, islamin levittäminen ja muslimien tukeminen ympäri maailman. Vihollisiksi kuvataan usein juutalaiset (Israel), kristityt (ristiretkien perintö sekä moderni evankeliointi) sekä sekularismi. (Edger et al. 2009, 51–53.)

⁷ Jihadismin kehittämisestä ja jihadistien tekemistä terroristi-iskuista ks. esim. Chadha & Roshandel 2006, 48–67, Colp Rubin & Rubin 2008, 243–306 ja 308–374 sekä Edger et al. 2009, 13–51. Isisin noususta ja Boko Haramin kehityksestä ks. esim. Cook 2015, 182–196.

Jihadistit eivät useinkaan kuulu *ulamaan*, uskonoppineiden luokkaan, vaan he tulkitsevat islamia omista lähtökohdistaan (Edger et al. 2009, 8, 28). Väkivalta legitimoidaan uskonnolla ”suuremman päämäärän” saavuttamiseksi: jihadistien mukaan ”hyvän” ja ”pahan” välisessä kamppailussa normaaleiksi mielletyt moraalisäännöt eivät päde, vaan pikemminkin kaikki keinot ovat sallittuja. Jihadistit käyvät kamppailua itse määrittelemäänsä lännen jahiliyyah’ta vastaan terrorismin metodein, joilla pyritään lisäämään viestin vaikuttavuutta: päättäjille tarkoitettu viesti toimitetaan iskemällä sattumanvaraisesti valikoituneeseen ihmisjoukkoon. Mikäli toivottua reaktiota [pelko, ”lännen” ja ”muslimien” välisen vastakkainasettelun syveneminen ja toiseuttaminen] ei synny, väkivallan legitimoiminen ja ylläpitäminen hankaloituu. (Edger et al. 2009, 9–10, 12.) 2000-luvun merkittävimpana jihadistisena iskuna pidetään syyskuun 11. päivän iskuja vuonna 2001, joista myös tämän tutkielman aineiston analyysi alkaa.⁸ Kyseisten iskujen jälkeen Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten vastatoimet heikensivät jihadisteja hetkellisesti, mutta Colp Rubinin & Rubinin (2008, 240) mukaan hyökkäykset Afganistaniin ja Irakiin lopulta vahvistivat Talebania ja al-Qaidaa.⁹

Tämän historiallisen taustan valossa määrittelen nykyaikaisen jihadismin seuraavasti: **jihadismi on terroristista toimintaa, joka pohjautuu terroristin omalle islamintulkinnalle ja löyhästi artikuloidulle ajatukselle länsimaisten arvojen ja materialismin vastustamisesta tiettyssä valtiossa tai tiettyä valtiota vastaan.** Tämä vastustus pohjaa historiallisuskonnollisiin narratiiveihin islamin levittämisen ja uskonnon puolustamisen velvollisuudesta ja konseptuaalisesti määrittelemättömien ”länsimaiden” korruptoituneisuudesta, vääräuskoisuudesta ja kolonialistisesta toimijuudesta. On kuitenkin painotettava, etten väitä islamin oikeuttavan militanttia jihadia, eikä jihadismin voida väittää olevan islamin opetusten mukaista toimintaa. Irtisanoudun siis siitä ajatuksesta, että uskonto **johtaa jihadismiin tai oikeuttaa/aiheuttaa jihadismia.** Jihadismissa on kyse väkivaltaisen ekstremismin oikeuttamisesta perusteluilla, jotka terroristi kokee johtaneensa oikeanlaisesta islamintulkinnasta. Jihadismissa ei siis ole kyse konsensuaalisesti hyväksytyn uskonnollisen doktriinin legitimoimisesta toteuttamisesta. Heywoodia (2012, 299) mukaillen on huomautettava, etteivät myöskään kaikki islamismin muodot ole

⁸ Syyskuun 11. iskujen jälkeen alettiin puhua ”uudesta” ja ”vaarallisemmasta” terrorismista, mikä osoittaa jonkinlaista historiallisen perspektiivin puutetta, sillä Schinkelin mukaan 1960–1980-lukuja kutsuttiin terrorismin vuosiksi. Schinkel toteaaakin, että terrorismin tukemisesta syytetyt [Lähi-idän] valtiot nähdään lännessä samalla tavalla kuin kylmän sodan aikaiset vastustajat: terrorisminvastaisessa sodassakin vastakkain ovat hyvä ja paha, ja tietynlaisen läntisen elämäntyylin nähdään olevan uhka. Schinkel näkeeikin kylmän sodan paradigman kielenkäytön muuntuneen kuvaamaan tätä näennäisesti uutta terrorismin aikaa. (Schinkel 2009, 177.)

⁹ Länsimaiden vastaterrorismiin liittyen ks. Roth 2011, 107–108.

militantteja tai vallankumouksellisia, vaan jopa kristinuskoon verrattuna islam on yleisesti ottaen suvaitsevainen muista uskontokuntia kohtaan, mikä voi auttaa sovittamaan islamia pluralististen yhteiskuntamuotojen kanssa.

Tässä tutkielmassa tarkastelen jihadismia Ranskassa. Seuraava kappale käsittelee Ranskan valtion suhdetta muslimiväestöön sekä jihadismin historiaa Ranskassa.

2.3. Muslimiväestö ja sen poliittinen liikehdintä sekulaarissa Ranskassa

Ranskan suhde maan muslimiväestöön kietoutuu maan kolonialistiseen historiaan, tasavaltalaiseen sekularismin periaatteeseen sekä sosiaalipoliittisiin valintoihin, joiden on nähty vaikuttavan yhteiskunnallisen segregaaion syvenemiseen.

Ranskan tasavaltalainen suhde uskontoon perustuu sekularismin periaatteeseen (*laïcité*), joka perustuu tiukkaan erotteluun valtion ja uskontojen välillä. Ajatus sekularismista pohjautuu jo suuren vallankumouksen ideaaleihin vapaudesta, mahdollisuuksien tasa-arvosta ja valtion takaamasta uskonnonvapaudesta. Lopullisesti valtio ja kirkko erotettiin vuoden 1905 lailla. Tuolloin katoliset, protestantit ja juutalaiset tunnustettiin uskontokunniksi, jotka saivat oikeuden neuvotella valtiovallan kanssa esimerkiksi uskonnon harjoittamisesta, pyhäpäivistä ja niin edelleen. Islam saavutti tunnustetun uskonnon aseman vasta 1980-luvulla. (Archick, Kristin, Belkin, Paul, Blanchard, Christopher M., Ek, Carl and Mix, Derek E. 2012, 14–17, Fredette 102–103, Neiberg 2017, 21, Roth 2011, 109.) Ranskassa on Euroopan suurin muslimipopulaatio, arviolta 7,5–8 prosenttia maan väestöstä. Islam on maan toiseksi suurin uskontokunta, ja arviot Ranskassa toimivista muslimijärjestöistä vaihtelevat 600 ja 2 000 välillä. (Archick et al. 2012, 14–17, Jardin & Kepel 2017, 4–5.) On kuitenkin huomioitava, että muslimiväestön koon arvioiminen on vaikeaa, sillä sekularismin periaatteen mukaisesti Ranskassa ei saa pitää kirjaa väestöstä esimerkiksi uskontokunnan perusteella.

Hansen (2015) luokittelee 1900-luvulta kolme merkittävää Eurooppaan suuntautunutta muuttotrendiä: 1950-luvulla siirtomaista muutettiin työn perässä, 1970-luvulla entisistä siirtomaista muutettiin perheen perässä ja 1980-luvulla alettiin muuttaa enenevässä turvapaikan perässä. Ranskaan muutettiin lähinnä Pohjois-Afrikasta [etenkin Maghrebin alueelta]. Eurooppaan

muutti lähinnä huonosti koulutettuja ihmisiä, jotka tulivat muun muassa tehdastyöhön, julkiselle sektorille sekä liikennöinti- ja puhtaanapitoaloille. Kun alkuperäisten maahanmuuttajien perheet seurasivat ensimmäisiä tulijoita, he assimiloituivat yleensä samaan luokkaan sukulaistensa kanssa. (Hansen 2015, 4–5.) Etenkin muslimimaahanmuuttajat ja heidän jälkeläisensä ovat koulutus- ja työllisyysasteeltaan heikommassa asemassa kuin etniseltä profiililtaan “kotoperäiset” ranskalaiset. Maahanmuuttajataustaisten työttömyysaste voi olla kaksinkertainen muuhun väestöön verrattuna, pohjoisafrikkalaisilla jopa korkeampi.¹⁰ Vuosikymmeniä jatkunut ranskalainen asuttamispolitiikka on johtanut alueelliseen eriytymiseen, jonka myötä sosioekonomisesti huonompiosaisissa lähiöissä (*banlieu*) asuu lähinnä maahanmuuttajataustaisia ihmisiä – ja paljon muslimeja. Muslimeilla ei perinteisesti ole ollut kattavaa edustusta ruohonjuuritason saati valtiotason politiikassa tai mediassa.

Ranskan integraatiopolitiikkaa on pidetty monin tavoin epäonnistuneena. Suuri osa ranskalaisista (2010 toteutetussa kyselytutkimuksessa 70 prosenttia vastanneista) on sitä mieltä, että muslimien ongelmat johtuvat heidän haluttomuudestaan sopeutua sekulaariin Ranskaan. Muslimit ovat puolestaan vedonneet siihen, että valtiovalta vaatii muslimeja luopumaan monista uskontoon liittyvistä piirteistä muttei kuitenkaan kohtele muslimeja tasapuolisesti esimerkiksi kristittyjen ja juutalaisten rinnalla. (Archick et al. 2012, 14–17, Fredette 2017, 102–103, Hansen 2015, 6, Jardin & Kepel 2017, 4–5.)

Yksi Ranskan muslimien poliittisen aktivoitumisen merkkihetkistä oli syksyllä 1983, kun toisen polven maahanmuuttajanuoret, esimerkiksi 21 vuotta aikaisemmin itsenäistyneen Algerian jättäneiden lapset, olivat aikuistuneet. Tuona syksynä Marseille'n ja Lyonin lähiöistä alkoi “*Marche des beurs*” -liike. Protestit alkoivat lähiöiden asumispolitiikan vastustamisena, ja liike levisi syksyn mittaan pohjoiseen. Joulukuussa marssi päättyi presidentti Mitterand'in luo Élysée-palatsille, kun osallistujat vaativat parannuksia poliittiseen osallistavuuteen. Mitterand kuitenkin uudelleenmuotoili julkisessa keskustelussa muslimiliikkeen vaatimukset yleisluontoisemmaksi rasisminvastaiseksi kampanjaksi, ja esimerkiksi Palestiinan puolesta esitetyt vaatimukset sivuutettiin. Rasismien vastustaminen on tulkittu Mitterandin haluksi rajoittaa oikeistolaisten nousua, jotta hän pystyi turvaamaan oman jatkokautensa. (Jardin & Kepel 2017, 6-7.)

¹⁰ Ranskan muslimien työllisyystilanne on ollut heikko jo 1950- ja 60-luvulta lähtien. Rasismi on Ranskassa yksi ongelma, joka estää muslimien integroitumista: on tutkittu, että henkilöt, joiden nimet vaikuttavat arabiperäisiltä eivät pääse yhtä helposti työhaastatteluun kuin ne, joiden nimi kuulostaa länsimaiselta. (Hansen 2015, 6.)

Toisenlaisena muslimien ja muun Ranskan yhteentörmäyksen symbolina muistetaan Pariisin lähiömellakat lokakuulta 2005. Ensimmäinen sysäys mellakoiden syntymiselle oli eräässä pariisilaislähiössä sattunut kuolemantapaus: kolme teini-ikäistä piiloutui poliisia sähköpääkeskukseen, ja kaksi heistä sähkötti hengiltä. Poliisi etsi nuoria liittyen ryöstöön, jota he eivät myöhemmin saatujen tietojen mukaan tehneet. Tragediasta seurasi alueellisia mielenilmauksia, joissa protestoitiin poliisin etnistä profilointia. Muutama päivä kuolemantapauksen jälkeen poliisia kohti heiteltiin kiviä, ja poliisi vastasi kyynelkaasupanoksella, joka lensi täyden moskeijan eteen. Jardin ja Kepel pitävät tätä todellisena mellakoiden alkusyynä: nuoret, jotka kokivat olevansa eristettyjä lähiöihin, alkoivat protestoida ”muuta yhteiskuntaa” vastaan, koska se vaikutti hyökkäävän heidän edustamaansa elämäntapaa, kulttuuria ja syrjittyä vähemmistöä vastaan. (Jardin & Kepel 2017, 11–14, Neiberg 2017, 22.) Jardin ja Kepel kuvailevat tapahtumia itsetuhoksi: kolmen viikon aikana infrastruktuuria, kulkuvälineitä, rakennuksia ja muuta materiaa tuhottiin polttamalla ja hajottamalla nuorten omilla asuinalueilla, ei esimerkiksi Pariisin ”paremmissa” osissa. Toisin kuin mediassa väitettiin, mellakoilla ei ollut keskitettyä koordinaatiota, eivätkä nuoret edes pyrkineet pois omilta alueiltaan. Mellakat eivät myöskään riehuneet hallitsemattomasti yötä päivää, vaan levottomuuksia kesti muutama tunti kerrallaan pimeäntulon jälkeen. Tapahtumien aikana kuoli neljä ihmistä, joista kaksi oli sähköpääkeskuksessa kuolleita. Mellakoiden myötä Ranskassa otettiin käyttöön hätätila, joka oli viimeksi ollut voimassa Algerian sodan aikaan. Seuraavan kerran se astui voimaan tammikuun 2015 terrori-iskujen jälkeen. (Jardin & Kepel 2017, 11–14.)

Mellakat osuivat Jardinin ja Kepelin tulkinnan mukaan aikaan, jolloin nuoret ranskalaismuslimit ja eurooppalainen islam muutenkin olivat muutenkin muutoksen ja yhteiskunnallisten konfliktien keskellä. Ranskassa nuoret muslimit kamppailivat vanhempia sukupolvia vastaan siitä, kuka saa puhua muslimien puolesta. Muslimiauktoriteetit antoivat *fatwan* eli kielsivät mellakoihin osallistumisen. Nuoret kuitenkin ohittivat kiellot, ja näin vanhemmilta sukupolvilta otettiin symbolisesti heidän auktoriteettiasemansa pois. Mellakoita edeltävänä vuonna Ranskassa oli annettu laki uskonnollisten symbolien, kuten *hijabin*, käyttökiellosta kouluissa. Vuonna 2004 maailmaa kuohuttivat Theo Van Goghin surmaaminen sekä Jyllands-Postenin tähän vastareaktiona julkaisemat Muhammed-pilapiirroksiset – islam oli julkisessa keskustelussa törmäyskurssilla ”länsimaisten arvojen” kanssa. Charlie Hebdo -satiirilehti julkaisi samat pilakuvat helmikuussa 2006, ja muslimijärjestö CFCM haastoi lehden oikeuteen. Järjestön vaatimukset hylättiin, koska sekulaari Ranska ei tunne jumalanpilkan käsitettä. Näiden yhteiskunnallisten skismojen aikaan osuu myös kehityskulku, jonka myötä Ranskassa perinteisesti vahvoilla ollut sosialistipuolue oli

alkanut menettää kannatustaan muun muassa elinkeinoelämän rakennemuutoksen myötä. Ranskan muslimit ovat perinteisesti kannattaneet sosialisteja, mutta yhteiskunnalliset muutokset aiheuttivat eräänlaisen poliittisen tyhjiön, jossa muslimit eivät kokeneet, että heillä olisi kunnollista poliittista edustusta. Samaan aikaan sosialisteja kannattaneet ”kantaranskalaiset” alkoivat siirtyä poliittisesti oikealle. (Jardin & Kepel 2017, 4–6, 14–21, Lequesne 2016, 308–309.)

Tämän kaiken keskellä, ensimmäistä kertaa Ranskan islamin historiassa, oli kasvanut suuri sukupolvi, jotka olivat Ranskassa syntyneitä tai ainakin kasvaneita ja jotka vaativat oikeuksia samalla haastaen ranskalaisen sekularismin ydintä. Heille vanhat tavat edustaa omaa uskontoa eivät olleet riittäviä, ja islamille haluttiin sama asema kuin muille valtauskonnoille. Muslimit vaativat islamintulkinnan mahdollistamista esimerkiksi *halal*-kurin noudattamisen ja muslimikoulujen perustamisen kautta. Katkeruutta aiheutti myös tunne siitä, että Ranska oli työntänyt nuorten vanhempien sukupolvet syrjään työmarkkinoilta ja asumaan lähiöihin. Tyytymättömyys oli omiaan vahvistamaan myös radikalismien leviämistä. Jardin ja Kepel huomauttavat, etteivät radikaalin islamin kannattajat ja äärioikeistolaiset oikeastaan ole ajatustensa syntypohjalta kovin kaukana toisistaan: molemmat kokevat puolustavansa myyttistä, sorrettua kansanosaa. Ranskassa vahvistunut äärioikeisto puolustaa ”oikeita ranskalaisia” globalisaatiota vastaan, radikaalit islamistit ”oikeita muslimeja vääräuskoisia vastaan”. (Jardin & Kepel 2017, 4–5, 9–10, 18–21 ja 188–190.)

Muslimiäänestäjien määrän nousu näkyi Jardinin ja Kepelin arvion mukaan esimerkiksi vuoden 2007 presidentinvaaleissa, kun vuoden 2005 mellakat tukehduuttanut Nicolas Sarkozy valittiin presidentiksi: oikeistolaiset äänestivät häntä vastavoimana muslimeille, jotka antoivat äänensä pääasiassa sosialistien Ségolène Royalille (Jardin & Kepel 2017, 3). 2000-luvulla Ranskan hallinnon integrointipyrkimykset ovat olleet sekularistisen tasavaltalaisuuden ideaalin mukaisia – muslimeille ei haluta antaa erityiskohtelua. Esimerkiksi presidentti Sarkozyn politiikka on tulkittu muslimiyhteisöissä konservatiiveja kosiskelevaksi: se korosti muslimien omaa integraatiovastuuta, kielenoppimista ja lakien kunnioittamista. Dialogia valtionhallinnon ja muslimijärjestöjen välillä on kuitenkin haluttu vahvistaa, mutta se ei ole sujunut suunnitellusti. Vuonna 2008 tehtiin kansallinen suunnitelma lähiöiden kehittämiseksi, jonka vaikuttavuudesta ei juurikaan saatu tuloksia. Vuonna 2009 aloitettiin ”kansallinen keskustelu kansallisesta identiteetistä”, jonka myötä ympäri Ranskaa järjestettiin keskustelutilaisuuksia. Keskusteluissa kuitenkin rehotti rasistinen retoriikka ja muslimit ulossulkeva me–muut-diskurssi. (Archick et al.

2012, 17–18, Neiberg 2017, 21–25.)

Vuoden 2012 presidentinvaaleissa François Hollande valittiin, ja hänen kannatuksestaan suuri osa tuli muslimiäänestäjiltä. Sarkozyn valtakausi päättyi Mohammed ”skootteritappaja” Merah'n tekemiin terrori-iskuihin, jotka Ranskan valtionhallinto oli ollut kykenemätön estämään, vaikka Merah'n radikalisoituminen oli tiedusteluviranomaisten tiedossa. Vuonna 2012 järjestettiin myös kansalliskokouksen, eli parlamentin alahuoneen vaalit, joissa oli ennätysmäärä muslimiehdokkaita: 400 ehdokasta 6 000 ehdokkaasta. Samaan aikaan, kun osa muslimieistä halusi saada äänensä kuuluviin edustuksellisen demokratian kautta osoittaen yhteiskunnallista integraatiota, osa muslimieistä radikalisoitui ja lähti enenevässä määrin vierastaistelijoina esimerkiksi Afganistaniin ja Irakiin. (Jardin & Kepel 2017, 3, 7, 9–10, 188, Neiberg 2017, 24–25.)

2.4. Jihadismi Ranskassa

Ranskan valtioon kohdistuvat jihadistit-iskut alkoivat 1980-luvulla ja voimistuivat 1990-luvulla. 1980-luvulla iskuja tekivät pääasiassa Irania, Syyriaa ja Libya tukevat terroristit vastauksena Ranskan Irak-sympatioille. Vuoden 1986 iskujen jälkeen Ranskassa säädettiin terrorismilaki, joka on edelleen yksi maan tärkeimmistä juridisista työkaluista vastaterrorismityössä. Yksi jihadismin kasvun syistä liittyy Algerian sisällissotaan, jossa Ranska tuki vuoden 1991 vaalituloksen mitätöinyttä sekulaaria hallintoa islamistista FIS-puoluetta vastaan. Uskonnolliset puolueet kiellettiin Algeriassa, minkä jälkeen maahan syntyi ääri-islamistinen GIA-militanttiryhmittymä. GIA ilmoitti vastustavansa Algerian hallintoa ja Ranskan toimintaa ja alkoi tehdä iskuja Algeriassa olevia ranskalaisia kohtaan. GIA-militantit hyökkäsivät Ranskaa vastaan erityisesti vuosina 1994–1996 muun muassa hyökkäämällä Ranskan Algerin-suurlähetystöön, kaappaamalla Air Francen lentokoneen ja iskemällä ranskalaiskohteisiin lähinnä kotitekoisilla pommeilla. Iskuissa kuoli parisenkymmentä ihmistä ja haavoittui noin 200. Ranskan hallinto vastasi iskuihin muun muassa tekemällä laajoja pidätyksiä ja tiukentamalla henkilöllisyystarkastuksia. Vuonna 1998 aloitettiin massaoikeudenkäynti 138 algerialaista vastaan pommituksista epäiltyinä. Epäreiluksi arvosteltua oikeudenkäyntiä vastusti muun muassa 50 poliitikkoa vetoomuksellaan, mutta oikeusprosessi käytiin loppuun. Tuomitut saivat vankeutta muutamasta kuukaudesta kymmeneen vuoteen. Tulevina vuosina GIA-pidätyksiä tehtiin satoja lisää. (Edger et al. 2009, 22–26, Jardin & Kepel 2017, 2, Neiberg 2017, 25, Nesser 2014 450, Pearson 2015, 228, Roth 2011, 109–111.)

Vuosien 2005–2012 välisenä aikana ranskalainen jihadismi-ilmiö kasvoi. Jardin ja Kepel näkevät

syyski sosiaalisten edellä kuvatun jakolinjojen syventymisen ”kantaranskalaisten” ja maahanmuuttajataustaisten muslimien välillä. Samaan aikaan toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajanuorten tyytymättömyydenilmaisut kärjistyivät poliittisesta puheesta poliittiseen väkivaltaan. (Jardin & Kepel 2017, 2–3 ja 9–11.) Samoilla linjoilla on Marshall, joka puolestaan huomauttaa, ettei esimerkiksi vuoden 2005 lähiömellakoilla ollut mitään tekemistä radikaalin islamin kanssa, toisin kuin annettiin ymmärtää. Samalla hän sanoo, että Ranskan poliittisessa diskurssissa on ollut vallalla ”lähiöarabien” toiseuttamisen ja uuskolonialismin kulttuuri Charles de Gaullen ajoista Sarkozyyn, mikä on johtanut yhteiskunnallisiin ongelmiin. (Marshall 2015, 49–52.)¹¹

Ajala näkee, että syyskuun 2001 iskujen jälkeinen integraatiodiskurssi ja islamin turvallistaminen ovat johtaneet siihen, että muslimien kansallista lojaaliutta kyseenalaistetaan esimerkiksi pohtimalla, ovatko islam ja demokratia ristiriidassa keskenään (Ajala 2014, 123–125 & 131). Hansen puolestaan (2015) luettelee kolme syytä, jotka ovat hänen mukaansa johtaneet jihadismin kasvuun: vuosien 2001 ja 2003 tapahtumien jälkeinen islamvastaisuuden kasvu, jonka myötä tietyt puolueet perustelevat kantojaan sanomalla islamin olevan Euroopan ja sen arvojen vastaisia, antisemitismin lisääntyminen sekä uskonnollisten puritaanien vaatimukset sananvapauden rajoituksista.¹² Hänen mukaansa islamofobiaa on vähätelty ranskalaisoikeistossa, mutta toisaalta sitä on liioiteltu vasemmistossa: vaikka islamia pidetään uhkaavampana uskontona kuin kristinuskona ja juutalaisuutta, islamofobia ei ole kasvanut merkittäväksi ilmiöksi Ranskassa edes vuosia sitten, kuten Lontoon ja Madridin jihadistisiiskujen jälkeen. Ongelmallista on kuitenkin se, että jihadistisiiskuista syntyneissä reaktioissa korostuu koko muslimiyhteisön vastuun penääminen, mutta vaikkapa valkoisen kristityn väkivaltainen teko ei johda kristittyjen leimaamiseen, vaan tapahtumaa käsitellään yksittäistapauksena. Antisemitismi on Hansenin mukaan kasvanut 2000-luvulla, ja nuoret muslimimiehet vaikuttavat olevan yliedustettuina iskujen tekijöiden tilastoissa.

¹¹ Radikalisaatioprosessin määrittelymistä ks. Crone 2016.

¹² Qvortrup (2012) on tutkinut Länsi-Euroopassa tehtyjä, iskun kohteena olleen maan kansalaisten tekemiä terrorismi-iskuja aikavälillä 1985–2010. Hänen mukaansa jihadismin uhka on noussut suuremmaksi huolenaiheeksi kuin esimerkiksi nationalistinen terrorismi. Islamin radikalisaation ja muslimiväestön kasvun on pelätty aiheuttavan lisää terrorismia. Qvortrupin mukaan korrelaatio valtion muslimiväestön koon ja jihadismin välillä on heikko, joten ainakaan hänen tutkimuksessaan väestön uskonnollisella rakenteella ei ole juurikaan tilastollista merkitystä. Qvortrup kuitenkin arvioi, että tilanne saattaa muuttua muslimimaihin tehtävien interventioiden myötä sekä sen myötä, militarisoituvatko Euroopan muslimit tällaisen ulkopoliittikan myötä. (Qvortrup 2012, 506–507.) Nesser puolestaan huomauttaa, että vuosina 2008–2014 jihadististen iskujen suunnittelu Euroopassa on kasvanut siitä huolimatta, että eurooppalaisia joukkoja on terrorisminvastaisissa operaatioissa Afganistanissa, Pakistanissa, Länsi- ja Pohjois-Afrikassa, Kaukasuksella ja Lähi-idässä. Vuoden 2010 jälkeen jihadistisiiskujen määrä Yhdysvalloissa on puolestaan vähentynyt. (Nesser 2014, 449–450.)

(Hansen 2015, 6–9.) Hansenin ajattelusta voisi vetää johtopäätöksen, jonka mukaan antisemitististen ajatusten leviäminen on osaltaan kiihdyttänyt väkivaltaisen ekstremismin normalisoitumista tiettyjen ääriajattelulle alttiiden henkilöiden keskuudessa.

Kolmatta syytä, eli uskonnollista puritanismia, Hansen perustelelee kaksoisstandardien järjettömyydellä: mikäli yhteiskunnassa korostetaan sekularistisuutta, kaikkia uskontoja täytyy voida arvostella, jopa pilkata samalla tavalla. Tässä Hansen viittaa esimerkiksi ranskalaisen, antisemitistisistä kannoistaan arvostellun koomikon Dieudonné M'bala M'balan pidätykseen, Muhammed-pilakuviin ja joidenkin maiden jumalanpilkkalakeihin. Hansen huomauttaa, että uskontojen arvostelussa kyse on ilman muuta kunnioituksen ja epäkunnioituksen diskurssista. Siksi hän kysyykin, miksi mitään uskontoa pitäisi tavallaan kunnioittaa millään tavalla, jos kaikkia kohtaan ollaan yhtä epäkunnioittavia, eli kriittisiä. (Hansen 2015, 9–10.) Hansen kritisoi terrorismikeskustelun keskittyvän muutenkin liikaa kulttuurieroihin, kuten burqa- ja hijab-keskusteluihin, kun ennemmin pitäisi puhua siitä, mikä saa ihmiset integroitumaan yhteiskuntaan: pitäisi puhua työstä ja siitä, mistä sitä saa. Yhteiskunnallinen tyytymättömyys ei poistu, mikäli ihmisellä ei ole työtä ja rahaa ja sitä kautta keinoja edetä elämässään sekä saada itsekunnioitusta. Ongelma työllisyydessä on kuitenkin se, mistä ihmisille saataisiin tarpeeksi hyvin palkatuja töitä. Toisaalta vastaus on helppo: panostetaan koulutukseen, jonka tiedetään lisäävän tuottavuutta ja luovan paremmin palkattuja työpaikkoja. Toisaalta vastaus on vaikea: koulutus maksaa, ja valtiot panostavat ennemmin vanhempia ikäluokkia hyödyttäviin rakenteisiin. (Hansen 2015, 11–12.)

Lequesnen mukaan Ranskassa maan jihadismitilanteen nähdään liittyvän Lähi-idän epävakauteen, johon linkittyy myös vuoden 2015 ”maahanmuuttokriisi”. Samalla äärioikeistolaiset poliitikot, kuten Front National, ovat käyttäneet jihadistisia iskuja poliittisena keppihevosenaan. Ranskalaisten akateemikoiden kesken on erimielisyyttä siitä, onko radikaali islam terrorismin juurisyy vai pikemminkin keino verhota väkivaltaisen ekstremismi – viimeisten kuuden vuoden aikana iskeneiden terroristien islamintuntemus on ollut heikko. Myös Ranskan sekularistisen tasavaltalaisuuden ideasta on kiistelty: Eräät tutkijat ovat sitä mieltä, että sekularismia on syytä noudattaa ortodoksisesti. Toiset puolestaan ovat kyseenalaistaneet sekularismin mahdollisesti syrjivän vinouman aiheuttavana rakenteena, joka luo pohjaa ääriajattelun leviämislle. Ranskan muslimiyhteisöt ovat tuominneet jihadismin, ja samalla ne ovat osoittaneet huolensa yhteiskunnallisen stigman syntymisestä: myös muslimit ovat joutuneet iskujen kohteiksi, etenkin tammikuun 2015 iskujen jälkeen. (Lequesne 2016, 306–309.) Neiberg kuitenkin huomauttaa ranskalaista politiikantutkijaa Olivier Royta mukaillen, ettei suurimmalla osalla Ranskan jihadistisi-

iskijöistä ole ollut vaikkapa Palestiinaan tai muuhun ”muslimikärsimykseen” liittyvää poliittista motiivia, vaan pikemminkin kyse on ollut nihilistisesta tappamisesta ja kauhun aiheuttamisesta. (Neiberg 2017, 28.)

2.5. Ranskalainen vastaterrorismi

Sandler (2011) luokittelee vastaterrorismin kahdella tavalla: puolustukselliseen (*defensive*) ja hyökkäävään (*offensive*) toimintaan. Puolustuksellinen toiminta on usein reaktiivista, ja sen tarkoituksena on suojata mahdollisia iskukohteita niin, että hyökkäyksien tekeminen on vaikeampaa ja kalliimpaa, ja vahingot saadaan minimoitua. Esimerkiksi lentokenttien turvatarkastukset ovat tällaista toimintaa. Hyökkäävä toiminta tähtää proaktiivisuuteen, kuten terroristisolujen tuhoamiseen, tiedusteluun, terrorismirahoituksen katkaisemiseen ja terroristikoulutusleirien tuhoamiseen. (Sandler 2011, 281.) Ranskan vastaterrorismi pohjautuu sekä offensiiviseen että defensiiviseen lähestymistapaan.

Ranskassa on pitkät perinteet vastaterrorismityössä, sillä kyseinen toiminta on alkanut jo natsimiehityksen aikaan toisessa maailmansodassa. Sen jälkeen vastaterrorismitoimintaa kehitettiin etenkin Indokiinassa ja Algeriassa, ja korsikalaisten sekä baskien separatistiterrorismilla on maassa pitkä historia. Rothin (2011) mukaan Ranskaa onkin pidetty vastaterrorismin mallimaana etenkin Euroopassa. Syyskuun 2001 iskujen jälkeen Ranskaan perustettiin myös Yhdysvaltain FBI:n ja CIA:n vastaterrorismitukikohdat. Ranskan vastaterrorismityö perustuu pitkälti terrorismiin liittyvien toimien kriminalisointiin ja suuriin panostuksiin esitutkinta-, syyttäjä- ja tuomioistuintoimintaan. (Archick et al. 2012, 20 & Roth 2011, 109–111.)¹³

Ranskan vastaterrorismitoiminta eroaa esimerkiksi Yhdysvaltain vastaavasta siten, että Ranskan tiedustelupalvelut sekä terrorismintutkintavirasto- ja terrorismituomioistuimelle (*juges d'instruction*) laajat valtaoikeudet – kaksi viimeksi mainittua muodostavat oikeudellisen instituution, jossa yhdistyvät sekä esitutkinta-, syyttäjä- että tuomioistuinvalta, mikä on poikkeuksellista. Terrorismisyyttäjänvirasto ja -tuomioistuin perustettiin vuonna 1986. Juridisesti

¹³ Ranskan tiedusteluviranomaistoiminnan, terrorismilainsäädännön ja jihadismin vastustamistoiminnan kehittämisestä ks. Chopin 2017, 543–544 ja 549, Lequesne 2016, 309–316 sekä Hellmuth 2015, 980–992, 989, 990. Ranskassa tehdyistä terrori-iskuista ks. esim. Entemann & Paulussen 2014, 100–105. Eurooppalaisen tiedustelutoiminnan ja terrorismilainsäädännön kehittämisestä ks. Roth 2011, 107–109.

tarkasteltuna Ranskan terrorismilainsäädännössä on kriminalisoitu terroristi-iskun tekemisen lisäksi muun muassa sen suunnittelu ja pelkästään terroristisoluun kytköksissä oleminen, ulkomaille matkustaminen terrorismiin liittyvässä tarkoituksessa (koulutus, iskut), terroristisen materiaalin julkaiseminen, terrorismirikokseen yllyttäminen sekä terroristisoluun rekrytoiminen, vaikka se jäisi vain yritykseksi.¹⁴ Oikeudenkäynneissä vastaterrorismiagentit voivat todistaa pelkän virkanumeron alaisuudessa, eli osittain anonyymeinä, eikä oikeudenkäynneissä ole valamiehiä, vaan erityinen tuomareista koostuva neuvosto. Terrorismituomioistuimien pitää henkilöitä pidätettyinä neljä päivää asettamatta heitä syytteeseen, määrätä laajoja kotietsintä- ja salakuuntelulupia, kieltää asianajajien vierailut kolmen ensimmäisen pidätyspäivän ajaksi ja määrätä potentiaalisia iskijöitä pidätettäväksi ehkäisevänä keinona. Tiedustelu- ja poliisiviranomaisilla on laajat tiedonsaantioikeudet muun muassa teleoperaattoreiden keräämiin tietoihin, mahdollisuus suorittaa tuomioistuimen luvalla epäiltyjen tietokoneilta etähakuja vakoiluohjelmien avulla ja kerätä tietoa mobiili- ja digilaitteista. Heillä on oikeus tutkia raha- ja veroliikennettä sekä liikennöintiyhtiöiden matkustajatietoja. Mikäli kansalaisen epäillä lähtevän ulkomaille terrorismikoulutukseen tai iskujen tekijäksi, hänen matkustusasiakirjansa voidaan takavarikoida jopa kahdeksi vuodeksi. Julkisten paikkojen lisäksi viranomaiset voivat asentaa valvontakameroita myös yksityisille paikoille, kuten pankkeihin ja voimalaitosalueille. He voivat myös jäädyttää terroristiepäiltyjen varoja. Myös henkilö-, raja- ja ajoneuvotarkastuksiin on laajat toimivaltuudet, ja eri viranomaisilla on pääsy toistensa tietokantoihin. (Archick et al. 2012, 20, Entemann & Paulussen 2014, 100–103, Fredette 2017, 101–102, Hellmuth 2015, 979–986, 989 ja 990 & Roth 2011 109–112.)

Ranskan viimeisin terrorismilakiuudistus astui voimaan 1.11.2017. Samalla se päätti tammikuusta 2015 voimassa olleen poikkeustilan¹⁵ ajan. Pariisin tammikuun 2015 terrori-iskujen jälkeen aloitettiin Sentinelle-operaatio, jossa partioidaan tärkeimpien kaupunkien kaduilla valvoen mahdollisia iskukohteiksi määriteltyjä paikkoja. Operaation joukkovahvuus on noin 10 000 sotilasta, joista suurin osa on maavoimista. Lisäksi viimeisen neljän vuoden aikana Ranskassa on panostettu vankilaradikalisaation vastaisiin toimiin muun muassa vankilatiedustelun

¹⁴ Ongelmallista ulkomailla tehtävien terroristitoimien määrittelyssä on se, miten erotellaan sotatoimiin osallistuminen terrorismista. ”Vain” sotiminen ulkomailla ei ole Ranskassa kriminalisoitu, ja terroritekojen erottelu muusta sodankäynnistä on problemaattista. Myöskään sotatoimialueelle ja terroristisoluun oletetuille alueille matkustamista ei ole kriminalisoitu, joten ulkomailla tapahtuneiden asioiden toteennäyttäminen tuomioistuimessa on vaikeaa. (Entemann & Paulussen 2014, 100–103.)

¹⁵ Vuonna 1955 annetusta Ranskan poikkeustilalainsäädännöstä ja sen käyttämisestä ks. Fredette 2017.

tehostamisella ja radikalisoituneille vangeille tarkoitetuilla, deradikalisaatioon tähtäävillä QER-yksiköillä, jotka tosin lopetettiin vain vuoden toiminnan jälkeen tehottomina. Nyt Ranskassa kokeillaan uudenlaista radikalisoituneiden vankien eristämistoimintaa.

Esimerkiksi Human Rigts Watch ja muut ihmisoikeusjärjestöt ovat kritisoineet Ranskan terrorismilainsäädäntöä mielivaltaisiksi, lainsäädäntömuutoksia reaktiivisuudeltaan ylimitoitetuiksi ja kansalaisoikeuksia merkittävästi rajoittaviksi sekä syyttäjän todistelutaakan kannalta löyhiksi. Kritiikkiä ovat saaneet osakseen myös syytetyn heikko oikeusturva sekä vastaterrorismiviranomaisten valvomattomuus. On myös esitetty syytöksiä siitä, että terroristiepäiltyjä kidutetaan kolmansissa maissa ennen Ranskaan toimittamista. (Roth 2011, 113, 122.) Terrorismintutkintavirastoa ja -oikeusistuinta on kritisoitu puolueellisiksi toimijoiksi, eli käytännössä syyttäjiksi, joilla on tuomarin valtuudet (Hellmuth 2015, 980–981, 985–986).

Lähi-idässä Ranska on ollut mukana muun muassa Afganistanissa ja Libyassa, ja vaikka maa ei osallistunut Irakin interventioon vuonna 2003, se on ollut mukana Isisin vastaisessa Chammal-operaatiossa Irakissa ja Syyriassa. Lisäksi Ranska on kiinnittänyt huomionsa Saheliin, jonka turvallisuustilanteen se näkee olevan kytköksissä terroriuhkaan. Ranska aloitti Malissa sotilasoperaation vuonna 2013, ja sen jälkeen Sahelin alueellisiin operaatioihin on liittynyt joukkoja Euroopasta, Afrikasta ja Yhdysvalloista. Malin operaatiota on pidetty epäonnistuneena, ja sitä on kutsuttu jopa ”Ranskan Afganistaniksi”. On herännyt kysymys siitä, onko sotilaallinen interventio tarkoituksenmukainen, kun terroristisoluihin rekrytoidaan turhautuneita, kouluttamattomia ja köyhiä ihmisiä, vai voisivatko sosioekonomiseen kehitykseen tähtäävät toimet olla tehokkaampia keinoja terrorisminvastaisessa työssä. Myös maan puolustusbudjettia on kasvatettu vuoden 2015 iskujen jälkeen – ensimmäistä kertaa 25 vuoteen. (Lequesne 2016, 309–316.)

Roth sanoo, että Ranskan vastaterrorismitoimintaa on pidetty tehokkaana etenkin 1990-luvun jälkeen (Roth 2011, 110–112). Hellmuthin mukaan Mohammed Merah'n vuonna 2012 tekemät iskut olivat ensimmäiset Ranskassa vuoden 1996 jälkeen tehdyt jihadistiset terrori-iskut. Merah oli tiedusteluviranomaisten tarkkailussa Lähi-idän- ja Etelä-Aasian-matkojensa vuoksi – kuten olivat myös vuoden 2015 tammikuun iskujen tekijät Chérif ja Saïd Kouachi ja Amedy Coulibaly. Kaikkien edellämainittujen on myös arveltu radikalisoituneen vankilassa. (Hellmuth 2015, 985–987.) Jardin ja Kepel kuitenkin huomauttavat, että maassa on viimeisten viiden vuoden aikana

kritisoitu valtionhallintoa kykenemättömyydestä estää tapahtuneita iskuja laajasta vastaterrorismikoneistosta huolimatta. Heidän mukaansa Ranskan elitistinen ja homogeeninen valtionhallinto on kykenemätön oppimaan asioita, joita heidän käymissään eliittikouluissa ei ole opetettu. Valtionhallinto ja sen turvallisuusviranomaiskoneisto nähdään liian hierarkisena ja kankeana ja tätä myötä kykenemättömänä sopeutumaan uudenlaisiin turvallisuusuuhkiin. Lisäksi terrorismintutkimukseen ei ole Jardinin ja Kepelin mukaan annettu riittävästi rahoitusta – he vertaavat Ranskan tilannetta Saksaan ja Britanniaan, joissa heidän mielestään radikalisoitumisen ja terrorismin vastustamiseen on sovellettu huomattavasti inklusiivisempia keinoja, eli otettu esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja tutkijoita enemmän mukaan yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseen. Sarkozyn ja Hollanden kausilla ranskalainen islamintutkimus on kirjoittajien mielestä rapautunut, ja tästä syystä Ranskaan on muodostunut radikalisaatio- ja islamintutkimuksen aivovuotoa. (Jardin & Kepel 2017, 188–190.)

On huomioitava, että siinä, missä 1980- ja 1990-luvuilla Ranskaa kohti suunnatut jihadistit-iskut olivat pääasiassa ulkomaalaisten henkilöiden tekemiä, 2000-luvun jihadistit-iskijöistä esimerkiksi Merah, Kouachin veljekset ja Coulibaly olivat myös Ranskan kansalaisia. Keskustelu terrorismin juurisyistä on problemaattista, mutta väitteet muslimimaahanmuuttajien tekemistä iskuista ovat liian yksioikoisia – ei voida väittää, että islamilaisuus ja maahanmuutto johtaisivat kausaalisesti henkilön radikalisoitumiseen. On kuitenkin syytä tarkastella kriittisesti Ranskan mahdollisesti toiseuttavia yhteiskunnallisia rakenteita, joiden voidaan nähdä olevan nuorten maahanmuuttajataustaisten muslimien turhautumisen takana. Kouluttamattomuus, näköalattomuus, identiteetin kriisiytyminen ja tunne yhteiskunnallisesta syrjinnästä yhdistettynä mystifioituihin ajatuksiin ”kärshivistä muslimiveljistä ja -siskoista” sekä ”länsimaiden moraalisesta rappiosta” voivat hyvinkin olla sytykkeitä ekstremistiseen väkivaltaan ajatumiselle. Ei myöskään voida sulkea pois radikalisoituneiden henkilöiden hoitamattomien mielenterveysongelmien mahdollisuutta. Ranskalaisen jihadismin kitkemisessä ei ole yhtä viisastenkiveä, mutta maassa olisi syytä kiinnittää huomiota sekulaarin valtionhallinnon ja muslimiyhteisöjen dialogiin, jotta islamille voitaisiin taata tasa-arvoinen asema esimerkiksi suhteessa kristinuskoon ja juutalaisuuteen. Lisäksi Ranskassa on syytä kiinnittää huomiota yhä tarkemmin sosioekonomisen eriarvoisuuden poistamiseen, jotta segregatio ei aiheuttaisi enempää yhteiskunnallisten jakolinjojen syntymistä ja potentiaalista tyytymättömyyttä maassa asuvien keskuudessa – olivatpa he maahanmuuttajataustaisia muslimeja tai minkä tahansa muun ihmisryhmän edustajia. On myöskin suotavaa, että massamedioissa myös maltillisen islamin edustajat pääsevät ääneen, jottei jihadismi vinouttaisi julkisen keskustelun myötä syntyneitä mielikuvia islamista. Seuraavaksi

käsittelenkin kansainvälisten suhteiden tutkimusta suhteessa massamediaan ja journalismiin.

3. Diskurssin teoretisointi

3.1. Kansainvälisten suhteiden tutkimus ja kielellinen käänne

Diskursseja tutkittiin jo klassisen retoriikan ja ”hyvin puhumisen” aikakaudella. Aristoteles kuvasi ihmistä poliittiseksi eläimeksi, Descartes puolestaan kielelliseksi eläimeksi. Voidaan sanoa, että diskurssien tutkimisessa poliittinen kohtaa kielellisen: moderneissa yhteiskuntatieteissä diskurssianalyysi alkoi kasvattaa suosiotaan 1960-luvulta lähtien. Siihen saakka tekstejä oli tutkittu lähinnä positivistisella tutkimusotteella ja kvantitatiivisilla menetelmillä. Vähä vähältä tekstejä alettiin ajatella ennemmin merkitysrakenteina, jotka ovat muutokselle avoimia, ja tutkijat kiinnostuivat näistä merkityksistä. Samalla kun tekstien tutkimus muuttui, diskursiivinen tutkimusote alkoi yleistyä myös kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa. (Chilton & Schäffne 2011, 338–245, Godinho 2016, 2, Holzscheiter 2014, 144–146, Van Dijk 2011, 19–21.) 1900-luvun lopulle tultaessa kansainvälisten suhteiden tutkimuksen tieteenalalla käytiin metateoreettista debattia, joka koski post-positivistista tiedon mahdollisuutta sekä tieteenalan keskeisiä käsittepareja, kuten subjekti–objekti, fakta–arvo sekä itse–toinen. Tämä debatti käynnistyi tiettyjen akateemikoiden tyytymättömyydestä ”ajattelemisen tilan” määrittelyyn ja empiiriseen, positivistiseen tutkimusotteeseen. Samaiset yhteiskuntateoreetikot kritisoivat myös tieteenalan tiedon rakentumisen prosessia, jonka lähtöoletuksena oli jonkinlainen ”alkupiste” tai muu vastaava nolla-aika, johon sosiaalisesta elämästä tuotetun tiedon luonnetta ja sosiaalista toimintaa voitaisiin verrata. Kriitikoiden mielestä yhteiskunnasta tuotetun tiedon tulisi pikemmin suhteutua ihmisten historiaan, kulttuuriin ja voimasuhteisiin. Kriitikot näkivät todellisuuden kielellisesti rakentuneena: sen sijaan, että olisi olemassa jokin neutraali, ihmismielestä riippumaton objektiivinen todellisuus, todellisuus rakentuu oikeasti kunkin toimijan luomien merkitysrakenteiden kautta. Kriitikoiden mielestä tuli tutkia, miten identiteetit muodostuvat etenkin subjektiivisuuden kysymyksen kautta. Tästä alkoi kansainvälisten suhteiden tutkimuksen niin kutsuttu kolmas debatti. (Campbell & George 1990, 269–271, Holzscheiter 2014, 144–146.)

Tässä kielellisen käänteen jälkeisessä debatissa Ludvig Wittgenstein toimi eräänlaisena sillanrakentajana loogisen positivismin ja dialektisen sosiologian välillä. Hän hylkäsi positivismin atomistisen katsantokannan ja pohti, että asioiden loogisen itsenäisyyden sijaan on keskittyvä asioiden välisiin järjestelmäsuhteisiin, joissa asioiden sosiaaliset merkitykset syntyvät. Samalla hän hylkäsi objektiivisuuden olettamuksen huomauttaen, että asiat saavat eri konteksteissa erilaisia merkityksiä – eli kuten edellä todettiin, ei ole olemassa vain yhtä objektiivisesti määriteltävissä

olevaa todellisuutta, vaan todellisuuden merkitykset muodostuvat kielipelien kautta. Nämä kielipelit ja puheaktit sekä konstituivat että rajoittavat toimijan ymmärrystä sosiaalisesta maailmasta. (Campbell & George 1990, 272–274.) Kielipelien ajatusta jatkoi Peter Winch, jonka teoretisoinnin mukaan eri kulttuureissa muodostettiin erilaisia tulkintoja ”normaalista” tai ”rationaalista” käytöksestä. Winch olikin kiinnostunut siitä, miten ”meidät” konstituoidaan suhteessa siihen, miten määrittelemme ”toisen”, ja miten tätä konstitutionalisoitumista ymmärtämällä voimme paremmin hahmottaa eri todellisuuksia eli maailmankuvia. (Campbell & George 1990, 274–275.) Thomas Kuhn puolestaan esitti, että yhteisöt konstruoivat tietoa yhteisesti hyväksytyjen tulkitsemisen normien, traditioiden ja sääntöjen kautta, eivätkä ateoreettisen prosessin kautta, jossa testataan empiirisiä havaintoja teorian pohjalta (Campbell & George 1990, 275–276).¹⁶ Tutkielman alussa esitelty Jürgen Habermas kuului kriittistä teoriaa kehittäneeseen Frankfurtin koulukuntaan, joka tarkasteli sosiaalista todellisuutta tiedon ja vallan dialektiikan kautta. Koulukunnan mukaan länsimaista ajattelua oli valistuksesta lähtien dominoinut järjen instrumentalisointi. Kriittiset teoreetikot halusivat vapauttaa yhteisöt ymmärtämään, että heidän historiansa, kulttuurinsa ja poliittinen valtansa oli pitkälti määrittynyt tieteellisen järjestyksen ja sitä hyväksyen käyttävien valtiollisten instituutioiden kautta. (Campbell & George 1990, 277–280.)¹⁷

Tämänkaltaisista kriittisistä teoretisoinneista kehittyi siis poststrukturalismien lähestymistapa, jonka kehittäjiin myös Michel Foucault’n diskurssiteoretisointi kuuluu. Poststrukturalismin kritiikki kohdistui valistuksen ajan jälkeiseen ajatukseen modernista, rationaalista miestoimijasta, johon liittyi tietynlaisia metateoreettisia käsitteellistyskäsitteitä identiteetistä, hierarkioista, merkityksestä, tiedon metodologiasta ja pyrkimyksestä ”suuren teorian” muodostamiseen. Foucault kuului joukkoon, joka etsi monipuolisempaa, kompleksisempaa tapaa jäsentää ja ymmärtää modernia yhteiskuntaa. Tämän etsimisen taustalla oli pyrkimys ottaa huomioon myös ulossuljetut ja marginalisoidut ”toiset”. Poststrukturalismiin liittyy siis elimellisesti epäily ja kriittisyys ”modernin” luonnetta, määrittelyä ja sen vallan ilmentymiä kohtaan. Objektin ja subjektin epistemologian sijaan poststrukturalistit pyrkivät selittämään maailmaa historiallisten prosessien ja olemassa olevien diskursiivisten käytäntöjen ja

¹⁶ Campbell ja George kuitenkin huomauttavat, että Kuhnin arvosteltiin tieteenalalla hermeneuttisen tradition ymmärtämisen puutteesta (Campbell & George 1990, 276–277).

¹⁷ Habermasin työssä keskeistä on ollut analysoida, miten tämän tieteellisen rationalismin avulla yhteiskunnissa on onnistuneesti muokattu filosofispoliittisista kysymyksistä teknisiä tai strategisia. Yksi Habermasin tärkeimmistä käsitteellistyksistä oli viestinnällisen toiminnan (*communicative action*) teoria. Hän toivoi, että moderni sosiaalinen teoretisointi ja toiminta olisi prosessi, jossa ymmärrys perustuisi diskursiiviselle, ei-ideologiselle päättelylle. Habermas kuitenkin etäännytti myöhemmin Frankfurtin koulukunnasta, sillä hän debatoi koulukuntaan kuuluvien kanssa esimerkiksi Hegelistä ja Marxista. (Campbell & George 1990, 277–280.)

kamppailujen kautta. (Campbell & George 1990, 280–281.) Kriittiset teoreetikot kyseenalaistivat kansainvälisten suhteiden tutkimuksen ideaalin paradigman mahdollisuudesta sekä realistisen koulukunnan teoretisoinnin anarkisesta maailmanjärjestyksestä ja valtiokeskeisyydestä. Campbell ja George (1990) näkevät, että vaikka kriittisen teoretisoinnin tarkoitus ei ole ollut väittää, ettei valtiotoimijoilla olisi tutkimuksessa merkitystä, kielellisen käänteen debatti on antanut tilaa muidenkin toimijoiden kuin valtioiden tarkastelulle (Campbell & George 1990, 282–288).

Holzscheiter erottelee Wendtiä ja Kratochwiliä mukaillen ”tukevan” (*thick*) ja ”ohuen” (*thin*) konstruktivismiin. Tukevan konstruktivismiin mukaisessa tulkinnassa kieli nähdään todellisuutta konstituoivana elementtinä, ja kommunikaatio nähdään intersubjektiivisesti tuotettuja todellisuuksia konstituoivana elementtinä. Näistä olettamuksista seuraa ajatus siitä, ettei sosiaalista ja sitä myöden poliittista todellisuutta voi olla olemassa ilman diskurssia, kielellistämistä. Ilman diskurssin tutkimista ei puolestaan voida havainnoida ja analysoida todellisuutta. Näin ollen kieli ja kommunikaatio ovat sosiaalisen maailman rakennusosia, eivät suinkaan sen lisäosia tai -ulottuvuuksia. Tukevan konstruktivismiin mukaan kaikki sosiaalinen kanssakäyminen muodostaa diskursseja ja toisaalta kaikki kanssakäyminen muodostuu diskursseista. Näin maailma puhutaan olemassa olevaksi. (Holzscheiter 2014, 144–146.) Ohuen konstruktivismiin kannattajat puolestaan katsovat, että sosiaalinen todellisuus voi olla olemassa ilman sitä kielellistämään pyrkiviä yksilöitä ja heidän mieliään – toisin sanoen diskurssi on yksi sosiaalinen logiikka muiden joukossa. (Holzscheiter 2014, 144–146.) Tässä rationalistien ja konstruktivistien ajattelua yhdistävässä teoretisoinnissa johtoajatuksena on se, että diskurssi argumenttien vaihtona edeltää ajallisesti rationaalista päätöksentekoa. Diskurssin kommunikatiivinen vuorovaikutus on siis edellytys rationaaliselle, intressivetoiselle käytökselle, sillä toimijat perustelevat käytöstään kielellisellä argumentoinnilla. (Holzscheiter 2014, 146.) Esimerkiksi tämän tutkielman osalta voitaisiin sanoa, että ohuen konstruktivismiin mukaisesti Le Monde todennäköisesti pyrkii omalla jihadismidiskurssin argumentoinnillaan vaikuttamaan toimiin, joihin yhteiskunnassa jihadismin suhteen ryhdytään. Lehti siis toisin sanoen ajaa diskurssin avulla omia intressejään, hyvänä pitämiään toimia sen perusteella, miten se todellisuutta tulkitsee ja siten representoi.

Ohuen konstruktivismiin teoretisoinnissa diskurssissa toimivan positio on mikrointeraktionaalinen, eli toimija nähdään käytännön toimintaan tähtäävänä, pragmaattisena yksikkönä. Toimija käyttää diskurssia kommunikatiivisissa prosesseissa, joissa se tuottaa, neuvottelee ja muokkaa intersubjektiivisesti jaettuja tulkintoja todellisuudesta. Tukevan konstruktivismiin mukaan toimija

puolestaan nähdään makrostruktuuralsisessa positiossa: diskurssi on kaiken läpäisevä rakenne, joka ohjaa toimijan käytöstä ja ajatuksia. Mikrokontekstoinnissa tutkittavaksi otetaan yleensä yksi spesifi diskurssin muoto, kuten lehtiraportointi. Makrokontekstoinnissa puolestaan voidaan tutkia monenlaisia tekstilajeja ja samanaikaisia konteksteja. (Holzscheiter 2014, 147–148.) Tulkitsen tämän tarkoittavan sitä, että makrostruktuuralsisteille diskurssi on ensisijainen rakenne, joka tuottaa toimijuutta. Sen sijaan mikrointeraktionaalinen lähestymistapa katsoo asiaa toisesta suunnasta: toimija tuottaa diskurssia erilaisin kielellistämisen keinoin ja käy kamppailua siitä, kuka diskurssissa saa luoda merkitysrakenteita todellisuudesta. Tässä tutkielmassa otetaan siis enemmän ohuen konstruktivismin mukainen positio: Le Monde osallistuu aktiivisena yhteiskunnallisena toimijana ja vallankäyttäjänä diskurssin muokkaamiseen ja pyrkii tiettyihin politiikan tekemisen tapoihin argumentoimalla omien representaatioidensa kautta.

Poliittisten tapahtumien kuvaamiseen käytetyn kielen analysoimisessa on siis juurensa postrukturalistisessa ja konstruktivistisessa kritiikissä, joka kohdistui realistiseen epistemologiaan ja toi kielen tutkimuksen tapoja kansainvälisten suhteiden tutkimukseen.¹⁸ Tässä kritiikissä lähtökohtana on se, että toimijoiden intressit, roolit ja järkeily (*rationalities*) rakennetaan kielen avulla (*within language*). Nämä ”kielipelit” puolestaan tekevät tietynlaisista toimintatavoista (*policy*) ja identiteettivalinnoista mahdollisia. Toisin sanoen toimijoiden kielellä rakentamat identiteetit ja kuvat todellisuudesta vaikuttavat niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin, mikä puolestaan vaikuttaa toimintaympäristöön, jossa vuorovaikutus ylipäättään tapahtuu. (Epstein 2010, 327–329, Holzscheiter 2010, 144–145, Salter & Piché 2011, 935.)

Poststruktuuralsiseen ja konstruktivistiseen teoretisointiin nojaten voidaankin sanoa, että Le Monden jihadismidiskurssi on tärkeä tutkimuskohde siksi, että lehti käyttää yhteiskunnallista valtaa ja sen repserenstaatiot todellisuudesta linkittyvät monenlaisiin voimasuhteisiin ja keskinäisriippuvaisuuksiin. Näkemyksillään jihadismista se kilpailee, määrittelee, tuomitsee, palkitsee ja arvottaa jihadismiin liittyviä toimijoita ja tapahtumia, myös itseään. Se siis rakentaa identiteeteistä ja todellisuudesta representaatioita kielen avulla, kaksisuuntaisen reflektion kautta: itsen ja oman toimijuuden kautta sekä sen kautta, millaisena maailma ja muut toimijat sille näyttävät. Molemmat heijastuspinnat vaikuttavat toisiinsa, konstituivat toisiaan.

Tässä tutkielmassa on tarkoitus tarkastella, mitä toimijoita Le Monden jihadismidiskurssista löytyy, ja ennen kaikkea millaisia nämä toimijat ovat: löytyykö diskurssista ulossuljettuja,

¹⁸ Kriittisestä yhteiskuntatieteestä ks. esim. Fairclough ja Fairclough 2012, 78.

toiseutettuja toimijoita? Mitä muita toimijoita diskurssista löytyy valtioiden lisäksi? Toimijoita tarkastelemalla saadaan tietoa siitä, millaisia identiteettejä ja intressejä niillä Le Monden mukaan on. Samalla saadaan kuvaa siitä, millaisia voimasuhteita ja kamppailuja toimijat käyvät. Näillä kielellisesti konstitutionalisoiduilla merkitysrakenteilla, eli toimijoiden kuvauksilla ja maailmanselityksillä Le Monde rakentaa todellisuutta, jolla voidaan vaikuttaa ihmisten näkemyksiin ympäröivästä maailmasta. Nämä Le Monden luomat merkitysrakenteet voivat tukea tai haastaa jihadismiin liittyvää politiikan harjoittamista. Merkitysrakenteet voivat kritisoida tai puolustaa vallanpitäjiä, eli valtioita ja valtiollisia toimijoita sekä niiden tarjoamia näkemyksiä todellisuudesta ja siitä, miten tässä todellisuudessa pitäisi toimia. Jihadismia tarkastellessa erityisen mielenkiintoista on, millaisena valtioiden ja jihadistien välinen voimasuhde näyttäytyy. Valtiot ovat kansainvälisten suhteiden tutkimuksen tieteenalalla vakiintunut tutkimuskohde, jihadistit puolestaan ei-valtiollinen, asymmetristä sodankäyntiä harjoittava toimija, joka haastaa valtion legitimitetin uhkaamalla sen turvallisuutta. Jihadismi nähdään valtioissa ongelmana, johon on vastattava erinäisin keinoin. Koska Le Monde on merkittävä yhteiskunnallinen toimija, on syytä tutkia edellä mainitun lisäksi, millaisia vastauksia se tarjoaa jihadismin ratkaisemiseksi. Ensin on kuitenkin syytä määritellä, mitä oikeastaan tarkoitetaan diskurssilla ja representaatioilla, joita tässä tutkielmassa aiotaan tarkastella. Diskurssia käsitelläänkin tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

3.2. Diskurssi ja sosiaalisen todellisuuden rakentuminen

Kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa oikeastaan mikä tahansa puhe- tai kirjoitusakti voi olla osa suurempaa ilmiötä ja tapahtumaketjua, eli pyrkimys viedä politiikan tekemistä ja todellisuutta johonkin suuntaan. Näin ollen diskurssi on osa sosiaalista ja poliittista prosessia. (Holzscheiter 2014, 144.) Voidaan ajatella, että käsitteenmäärittelyn yksimielisyys olisi konstruktivismin perusajatuksen vastaista: mikäli diskurssin ajatellaan syntyvän käsitteiden ja määritelmien kilpailun myötä, on varsin ymmärrettävää, että diskurssin käsitteenkin määritelmästä käydään kilpailua (Holzscheiter 2014, 143.) On kuitenkin syytä käsitteellistää diskurssia jotenkin, sillä muuten sen teoreettinen ja metodologinen merkitys jää määrittelemättä, mikä ei ole tutkimuksellisesti tarkoituksenmukaista.

Diskurssi on sosiaalisten suhteiden järjestelmän ilmenemismuoto. Sen avulla voidaan hahmottaa, miten toimija jäsentää, selittää ja ymmärtää ympäröivää maailmaa ja sitä, miten maailmassa pitäisi toimia. (Neumann 2008, 61–62.) Diskurssia tutkittaessa analysoidaan, miten kielen ja viestinnän

avulla rakennetaan sosiaalista todellisuutta. (Holzscheiter 2014, 144.) Sosiaalinen elämä voidaan käsitteellistää kolmelle tasolle: rakenteisiin, tapahtumiin ja käytäntöihin. Rakenteet ovat järjestelmiä ja mekanismeja, joita yhteiskuntatieteilijät pitävät kausaaleina voimina. Tapahtumat ovat tilanteita, joissa toimijat käyttäytyvät tietyllä tavalla ja toimivat, etenkin puhuvat. Näiden välistä suhdetta ilmentävät sosiaaliset käytännöt, jotka ovat melko tasaisia ja kestäviä tapoja olla, toimia ja representoida sosiaalisessa ympäristössä. Tällä periaatteella ajateltuna käytännöt muokkaavat mutteivät suinkaan määrittele tapahtumia. Muutokset tapahtumien luonteessa voivat muokata käytäntöjä, jotka ovat melko pysyvistä luonteestaan huolimatta alttiimpia muutoksille kuin rakenteet. Käytäntöjen muuttuminen voi kuitenkin muokata loppujen lopuksi rakenteita, jotka ovat kaikista hitaimpia muuttumaan. Diskurssi on yksi sosiaalinen käytäntö, todellisuuden **representoimisen** tapa. Muita käytäntöjä voivat olla genret, eli toimimisen tavat sekä tyyli, eli olemisen tavat. Diskurssit ovat tapoja representoida todellisuuden eri puolia, jotka voidaan kielellistää erilaisten toimijoiden erilaisina näkökulmina. Diskurssit eivät ole vain representaatioita siitä, millainen todellisuus toimijan mielestä on, vaan myös representaatioita siitä, millainen todellisuus voisi olla. (Epstein 2010, 343–344, Fairclough 2003, 22–24, 26, Fairclough & Fairclough 2012, 82, 103.) Esimerkinomaisesti voimme ajatella näitä kolmea ulottuvuutta tutkielman näkökulmasta näin: Kansainvälinen turvallisuus on rakenne, johon voidaan vaikuttaa hitaasti diskursiivisilla käytännöillä, kuten vaikkapa jihadismidiskurssilla. Jihadismidiskurssi saattaa vaikuttaa todellisuuden tapahtumiin, kuten politiikan tekemiseen, mutta diskurssi ei määritä tapahtumia. Todellisuuden tapahtumat, kuten jihadistisiiskut voivat kuitenkin muokata jihadismidiskurssia, eli käytäntöä, ja tämä muutos voi puolestaan vaikuttaa turvallisuuden rakenteen muutoksiin.

Fairclough'n ja Fairclough'n (2012, 18–19) mukaan diskurssi on poliittinen vasta kun se kontekstoidaan. Ilman poliittista kontekstia ei ole poliittista toimijuutta. Poliitiikka on sosiaalinen kenttä, joka koostuu erilaisten käytäntöjen verkostoista (poliittisten puolueiden toiminta, debatointi mediassa, parlamentissa, kansalaisten kanssa ynnä muut). Näiden verkostojen semioottinen ulottuvuus on diskursiivinen järjestys (*order of discourse*). Diskurssiin osallistuminen voi olla kolonialisoivaa, mikä tarkoittaa toimijan pyrkimystä ottaa diskurssin tila muilta toimijoilta haltuun. Diskurssiin osallistuminen voi olla myös approprioivaa, mikä tarkoittaa toimijan pyrkimystä ottaa aiheen ”ulkopuolinen” diskurssi osaksi omien pyrkimysten tavoittelua. (Fairclough & Fairclough 2012, 83–84.) Kolonialisoivaa diskurssin käyttämistä voisi olla esimerkiksi muiden diskurssissa toimivien leimaaminen epäpäteviksi erilaisten representaatioiden avulla niin, että muiden toimijoiden luotettavuus yleisön silmissä heikkenisi. Approprioivaa

diskurssin käyttöä voisi olla esimerkiksi maahanmuuttokeskustelun linkittäminen sisäisestä turvallisuudesta käytävään keskusteluun.

Chiltonille ja Schäffnelle (2011, 345–346) politiikka on puolestaan toimintaa, johon liittyy jonkinlainen voimasuhde: valta johonkin ja vallan vastustaminen. Voimasuhteet ja valta liittyvät diskurssin käsitteeseen ja tähän tutkielmaan olennaisesti. Diskurssien tutkiminen on tapa tutkia voimasuhteita (*power relations*) yhteiskunnallisten toimijoiden välillä. Voimasuhteita ovat teoretisoineet muun muassa Habermas ja Foucault. Tässä tutkielmassa keskitytään Habermasin deliberatiivisen konsensuksen teoretisoinnin sijaan Foucault’n käsitykseen diskursseista voimasuhteiden institutionalisoituneina ilmentyminä.¹⁹

Siinä missä Habermasin mielestä toimijat, joilla on heikommat materiaaliset voimaresurssit, voivat haastaa voimasuhteiden asymmetriaa, Foucault’n mielestä diskurssi on tapa institutionalisoida asymmetrisiä voimasuhteita, jotka läpäisevät kaiken eivätkä koskaan katoa, vaikka saattavatkin muuttua. Hänen mukaansa diskurssissa toimija on diskurssin tuottaja. Toimija pyrkii vaikuttamaan muihin diskurssiin osallistuviin omalla näkemyksellään todellisuudesta, mutta diskursseissa on tiettyjä institutionalisoituja merkitysrakennelmia, jotka väistämättä tuottavat ja ylläpitävät voima-asymmetriaa. (Holzscheiter 2014, 149–150.) Tässä tutkielmassa lähtöolettaus on se, että Le Monden rakentamassa jihadismidiskurssissa voimasuhteita ilmentävät seuraavat merkitysrakennelmat: valtiot ovat institutionalisoituneita valtarakenteita, turvallisuus on valtion olemassaolon ja jatkuvuuden ylläpitäjä, ja lehden mukaan on olemassa tietynlainen oikea tapa järjestää yhteiskunta. Jihadistit toki näyttäytyvät valtion legitimitettä haastavina toimijoina, mutta lähtöoletuksena tutkielmassa on, että Le Monde, eli diskurssin toimija ja diskurssin rakentaja, ei haasta valtioiden olemassaolon legitimitettä.

Diskurssiin liittyy olennaisesti ontologia todellisuudesta toimijoiden ääneen lausuttuina representaatioina, jotka muodostuvat subjektiivisesti. Epistemologisesti voidaan ajatella Foucault’ta myötäillen, ettei diskurssin ajatuksen mukaan maailmasta ole saatavilla tietoa, joka olisi täysin objektiivisilla mittareilla julkilausuttavissa. Foucault’n ajattelussa onkin vahvasti läsnä intersubjektiivisten merkitysten tulkitseminen. Tieto on todellisuudelle merkityksen antavaa, ja merkitys puolestaan riippuu tulkitsijasta. Kieli kehittyy, ja merkitykset kumuloituvat ajan saatossa.

¹⁹ Habermasin ja Foucault’n ajattelueroista käydystä debatista ks. esim. Allen 2009 ja McCarthy 1987. Foucault’n ajattelusta kansainvälisen politiikan tutkimuksessa ks. esim. Kiersey 2009.

(Foucault 1966, 57.) Foucault'n mukaan representaatiot eivät ole kuvia todellisuudesta *per se*, vaan kuvia itsestään. Representaatiot ovat olemassa tilassa, eli diskurssissa, jossa ne keskustelevalt keskenään, ja representaatioiden verkosto muodostaa niiden merkityksen. (Foucault 1966, 92–94.) Representaatioita ei siis voida väittää neutraaleiksi heijastuksiksi todellisuudesta sellaisena kuin todellisuus on. Kieltä ei ole olemassa eräänlaisessa nominaaliolomuodossa, vaan kieli representoi itse itseään, omaa merkitystään samalla analysoiden ja rinnastaen itseään todellisuuteen. Näin muodostuu diskurssin voimasuhde. (ibid.) Toisin sanoen tämän tutkielman puitteissa ei voida analysoida Le Monden jihadismidiskurssia suhteessa johonkin objektiiviseen maailmaan, jossa on olemassa ”oikeanlainen” diskurssi jihadismista. Le Monde tuottaa representaatioita toimijoista, tapahtumista ja voimasuhteista, ja ne ovat lehden omia tulkintoja maailmasta. Tutkielman tehtävä ei ole arvottaa diskurssin paikkansapitävyyttä, vaan selvittää, millaisina toimijat ja käytännöt representoidaan, ja miten Le Monden mielestä yhteiskunta toimisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Representaatioiden eli kohteiden näkyväksi tekeminen voi olla hankalaa, eivätkä kohteet vain odota kielellistäjäänsä tyhjiössä staattisina entiteetteinä. Olosuhteet eivät myöskään muodosta kohteesta ehjää kokonaisuutta tai määrittele kohteen rakentumista, kun se kielellistetään. Olosuhteet pikemminkin liittyvät siihen, miten kohde voi tulla näkyväksi ja kielellistetyksi suhteessa muihin kohteisiin. (Foucault 1969, 63–65.) Tähän tutkielmaan sovellettuna tämä ajatus voidaan aukikirjoittaa siten, ettei jihadismi ole olemassa sosiaalisessa todellisuudessa jonkinlaisena irrallisena, muuttumattomana ilmiönä, jolla on objektiivinen, toimijoiden tulkinnoista riippumaton olemuksensa ja määritelmänsä. Jihadismi on mahdollista määritellä ajassa ja paikassa olosuhteisiin heijastaen. Esimerkiksi amerikkalaisen konservatiivisanomalehden representaatiot jihadismista heijastavat lehden näkemyksiä todellisuudesta, ja lehden näkemys todellisuudesta eroaa näkemyksestä, jonka mukaisesti jihadismin todellisuus määritellään vaikkapa kabulilaisessa moskeijassa. Jihadismiin liitetyt merkitykset riippuvat toimijasta, joka todellisuutta representoi. Tämän tutkielman kohteena on Le Monden jihadismidiskurssi, jonka voidaan ajatella Foucault'a mukaillen muodostuvan Le Monden pyrkimyksistä kielellistää jihadismin todellisuutta. Tämä tapahtuu Le Monden sanallistamien representaatioiden kautta, jotka ilmenevät pääkirjoituksissa.

Foucault'lle kieli ei ole vain perättäisiä sanoja, vaan merkityksiä ja voimasuhteita, joista kamppaillaan ja joita ei aina lausuta ääneen:

”[–] Diskurssi on joukko pakotettuja ja pakottavia merkityksiä, jotka läpäisevät yhteiskunnalliset suhteet. [–] Sikäli kuin diskurssi on yhteinen, siitä voi tulla sekä taistelun kenttä että taistelun

väline. [– –] [A]semansa perusteella osapuoli voi käyttää kaikkien vastaanottamaa ja kaikkialle levittäytynyttä diskurssia hallintatarkoituksessa. Diskurssit eivät asetu toisiaan vastaan sen takia, että ajatellaan eri tavalla tai että kannatetaan eriäviä mielipiteitä. Diskurssi on taistelun ytimessä, koska se on vallan, kontrollin, alistamisen, mukaan ottamisen ja poissulkemisen ase. Diskurssi ei ole vain pinta, jolle voimasuhteet kirjautuvat, vaan myös voimasuhteiden luoja. (Foucault 1976, 152–153.)”

Tutkijan on tärkeä ymmärtää, millaisia merkityksiä diskurssiin ja sen toimijoiden välisiin suhteisiin liittyy.²⁰ Näen tämän tarkoittavan sitä, että diskurssissa toimijat kilpailevat siitä, kuka saa puhua, miten asioista saa puhua ja kenen näkemys kustakin aiheesta, tämän tutkielman tapauksessa jihadismista, on validi. Koska kieli liittyy elimellisesti yhteiskunnalliseen vallankäyttöön, ei ole yhdentekevää, kuka saa äänensä kuuluviin tai millä foorumilla tämä ääni pääsee kuuluviin. Diskurssiin osallistuva joko haastaa tai pönkittää olemassa olevia voimasuhteita jo pelkästään diskurssiin osallistumalla. Diskurssi ei kuitenkaan ole vain olemassa olevien voimien ilmentymä tai haastaja, vaan voima itsessään. Oleellista diskurssien tutkimisessa on myös kiinnittää huomiota siihen, mitä toimijat jättävät sanomatta, mitkä seikat ohitetaan ja mitkä asiat suljetaan diskurssista ulos siihen kuulumattomina. Foucault’a mukaillen voidaan kuitenkin sanoa, ettei diskurssianalyysissä ole mieltä vain toistella referoiden sitä, mitä toimija sanoo tai millainen voimasuhde toimijoiden välillä on jo olemassa. Näen Le Monden yhteiskunnallisena vallankäyttäjänä, jonka muovaamaan jihadismidiskurssiin liittyvät voimasuhteet suhteessa lukijoihin, valtioon, muihin kansainvälispoliittisiin toimijoihin sekä muihin medioihin.²¹

²⁰ Foucault’n voimasuhteiden käsitteellistämisen problematisoinnista ks. Bruff 2009.

²¹ Yksi medioiden diskurssisiin liittyvä mielenkiintoinen käsite on *parrhesia*. Parrhesia on vapaata tai suoraa puhetta (engl. *free speech*, ransk. *franc-parler*). Kreikan *parrhesiazesthai*-verbi on etymologisesti ”sanoa kaikki”, eli puhua ääneen se, mitä on mielessä ja tehdä tämä diskurssissa, puheessaan. *Parrhesiastes* on siis totuuden puhuja, koska hän sanoo sen, mitä on mielessään ja pitää tätä totuutena. Hän siis sanoo sen, mikä on totta, koska tietää sen olevan totta, eikä vain usko sen olevan totta. Parrhesiastes välttää käyttämästä retorisia keinoja, jotka kätkeisivät hänen oikeat ajatuksensa. Parrhesiastes vaikuttaa yleisön mieliin näyttämällä mahdollisimman suoraan sen, mitä mieltä hän itse on eikä käytä keinoja, joilla suostuttelisi yleisöä omasta mielipiteestään huolimatta. Parrhesia liittyy voimasuhteisiin siten, että suoraan puhuja voi asettaa itsensä vaaraan, sillä yleisö [kuten valtaapitävä] ei välttämättä pidä siitä, mitä tämä totuuden puhuja sanoo. Parrhesiaan liittyy elimellisesti kriittisyys, eli kyky osoittaa asioiden laita sekä se, miten asiat pitäisi järjestää, jotta ne olisivat paremmin. Vain totuuden puhujalla on tietyt moraaliset edellytykset tietää, mikä on totta. Hänellä on myös moraalinen velvollisuus puhua, eli käyttää tietoaan. (Foucault 1983, 11–20.)

Eräs esimerkki totuuden puhujasta on myyttisiäkin piirteitä saanut Diogenes, joka haastoi, kannusti ja opasti Aleksanteri Suurta tavoilla, jotka eivät aina miellyttäneet hallitsijaa. Diogenes altisti itsensä Aleksanterin vihalle vähät välittämällä hierarkisesta suhteesta, joka keisarin ja filosofin välillä vallitsi. Parrhesiassa on siis kyse poliittisesta vallasta, totuuden puhumisen vallasta ja niiden välisestä kamppailusta diskurssissa. (Foucault 1983 115–133.) Diogenes oli kyynikko. Kyynikko puolestaan viittaa kreikan sanaan *kynikoi*, koiran kaltainen, ja Aristoteles viittasi Retoriikassaan Diogenekseen koirana. Kenties voidaankin sanoa Diogeneen olleen ensimmäinen tunnettu vallan vahtikoira. Nykyään vallan vahtikoiralla viitataan mediaan, jonka tulisi haastaa valtaa pitäviä näkemään todellisuus ja muuttamaan mahdollisia epäkohtia. Media halutaan ajatella usein objektiivisena tiedonvälittäjänä, mutta diskurssin ajatuksen mukaisesti näen median pikemminkin todellisuuden representointien välittäjänä. Silti on mielenkiintoista ajatella, kuinka toisaalta ”vallan vahtikoiralla” on moraalinen velvoite puhua suunsa puhtaaksi, mutta toisaalta tämä totuus muodostuu representaatioista, jotka koira kielellistää omaa

Tiivistäen sanottuna: Diskurssi on sosiaalista toimintaa, valtaa ja vallan käyttämistä poliittisessa järjestyksessä. Diskurssissa on kyse siitä, millainen toimija saa puhua ja siitä, kenellä on valta määritellä, mistä etenkin julkisessa tilassa puhutaan. Diskurssi on viestimistä, eli itsen ja uskomusten ilmaisemista ihmisten välillä. Foucault'ta mukaillen voidaan sanoa diskurssin olevan myös sosiaalista semiotiikkaa. Diskurssi ei siis välttämättä ole vain kirjallista, eksplisiittistä ilmaisua, vaan myös sanoittamattomia ja kontekstuaalisia merkitysrakenteita. Diskurssi on ilmaisun, tarkoituksen ja toiminnan muodostama ilmiö, ja diskurssianalyysissä tutkitaan vuorovaikutuksen merkitysrakenteita mikro- ja makrotasolla. (Van Dijk 2011, 21–24.) Kielen kautta luodaan merkitysrakenteita, joilla ilmennetään tietynlaisia sosiaalisia käytäntöjä, ja diskurssijärjestys puolestaan on kokonaisuus, joka ilmentää näiden käytäntöjen kielellistä ulottuvuutta. (Fairclough 2003, 24.) Sanat eivät siis ole vain neutraaleja reflektioita todellisuudesta, vaan pikemminkin kuvajaisia toimijan omasta maailmankuvasta. (Chilton & Schäffne 2011, 354–355.)

Tässä tutkielmassa selvitetään, millaista todellisuutta jihadismista luodaan Le Monde -sanomalehdessä, ja miten jihadismiin pitäisi lehden mukaan suhtautua. Tarjoamalla tiettyjä representaatioita todellisuudesta se osallistuu kilpailuun diskurssien paremmuudesta ja siitä, millaisia yhteiskunnallisia päätöksiä olisi syytä tehdä. Lehden diskurssi on siis käytännönläheistä politikointia, vaikka lehti ei itse mieltäisikään mielipiteellistä kirjoittamista politiikkaan osallistumiseksi. Arvottamalla, kuvailemalla, nimeämällä ja representoimalla lehti kuitenkin luo tietynlaista todellisuutta, jota se pitää oikeampana kuin muita selityksiä todellisuudesta. Representaatioihin liittyy aina voimasuhteita, koska ne ovat pitkien historiallisten jatkumoiden tuotoksia. On tärkeää ymmärtää myös se, millaisiin konteksteihin, eli paikkoihin ja tapahtumiin, Le Monde sitoo jihadismin. Foucault'a mukaillen historiallisia prosesseja ja voimasuhteita tarkastelemalla voidaan saada tietoa siitä, millaiseksi todellisuus Le Monden mielestä on rakentunut, ja miksi tässä todellisuudessa tulisi toimia juuri tietyllä tavalla. Tämän tutkielman kiinnostuksenkohteena ovat nämä representaatiot ja kontekstuaaliset päättelyketjut. Seuraavaksi jäsennän diskurssianalyysin toteuttamistapaa eli sitä, miten tämän tutkielman analyysi on tehty.

4. Tutkimusmetodologia ja diskurssin analysoiminen

4.1. Kvalitatiivisen tutkimuksen ontologia, epistemologia ja metodologia

Tieteenaloilla on paradigmansa, joiden avulla määritellään, mitä kyseisellä tieteenalalla olisi syytä tutkia. Teorian avulla puolestaan määritellään, miksi jokin asia on tutkimisen arvoinen. Se toimii ikään kuin linssinä, jonka läpi tutkimuskohdetta tarkastellaan. Samalla se antaa eräänlaisen käsitteellisen työkalupakin siihen, miten tutkimuskohteesta puhutaan, mistä lähtöoletuksista sitä lähestytään. Tieteenfilosofiassa *ontologia* viittaa siihen, mitä maailmassa *on olemassa*. *Epistemologialla* viitataan siihen, *millaista tietoa* reaali maailmasta voidaan saada ja millä perustein, eli millä havainnoilla tutkimuksessa argumentoidaan. *Metodologia* puolestaan viittaa siihen, *miten tätä tietoa hankitaan*. Yhteiskuntatieteissä paradigman muodostamista on yritetty, mutta tieteenalojen sisäiset debaetit ovat tehneet siitä mahdotonta. (Della Porta & Keating 2008 a, 19–25.) Kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa ei ole yhtenäistä paradigmaa, joka selittäisi tai ennustaisi kansainvälisten suhteiden muutoksia tai niiden vaikutuksia. Lisäksi tieteenalalla on mittaamaton määrä tutkimuskohteita talouspolitiikasta alkuperäiskansoihin asti, ja näistä kaikista kohteista halutaan tuottaa erilaista tietoa. Siksi yhden paradigman muodostaminen on mahdotonta – toisaalta se ei ole edes tarkoituksenmukaista. Teoreettinen ja metodologinen pluralismi ovat tieteenalan vahvuuksia, jotka tekevät sosiaalisen maailman tarkastelemisen mahdolliseksi monesta kulmasta. Näin jokaista tutkimuskohdetta varten voidaan soveltaa sopivinta teoriaa ja menetelmää.

Della Portan ja Keatingin mukaan paradigman puuttuminen ei tee yhteiskuntatieteellistä tutkimusta mahdottomaksi. Tutkimusta tehdessä on kuitenkin syytä omaksua tietyt tieteenfilosofian standardit, kuten argumentoinnin käytännöt. (Della Porta ja Keating 2008 a, 20.) Kun pohditaan, mitä metodia on syytä käyttää tutkimusta tehdessä, tutkija aloittaa valinnan miettimällä, miten sosiaalinen maailma jäsentyy. Teorian lisäksi metodologia perustuu maailman käsitteellistämiseen, jonka kautta tutkija artikuloi ne ajatukset ja periaatteet, joiden mukaan maailma toimii. (Leander 2008, 15.) Käsitteellistäminen tarkoittaa mielestäni sitä, että tutkija julkituo omat oletuksensa maailman järjestymisestä (ontologia), ja tutkimuskohteen luonteesta. Käsitteiden auki kirjoittamisen avulla muut voivat arvioida tutkimuksen lähtöoletuksia ja sitä, miten tutkija on päätenyt johtopäätöksiinsä.

Menetelmien problematiikka on siinä, mikä tieteenalojen sisäisessä keskustelussa katsotaan ”oikeanlaiseksi” tieteeksi. Barkinin mukaan yhteiskuntatieteissä on metodologisen pluralismin mahdollisuus. (Barkin 2008, 211–212.) Tutkimusmetodi ei mittaa tutkimuksen aiheen relevanssia,

mutta se ei toisaalta myöskään saa johdattaa tutkimusta liian kauas tieteenalasta tai tutkimuksen teoreettisesta pohjasta (Barkin 2008, 215–217). Ymmärrän tämän viittaavan siihen, että yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa voidaan käyttää erilaisia tutkimusmetodeja – tutkimuskysymys ja se, millaista tietoa tutkittavasta kohteesta halutaan auttaa määrittelemään sitä, millainen metodi tutkimukseen soveltuu. Esimerkiksi tilastollista tutkimusta ei kannata tehdä kvalitatiivisilla eli laadullisilla menetelmillä eikä mielipiteiden argumentointia tutkivaa työtä ole tarkoituksenmukaista tehdä kvantitatiivisilla eli määrällisillä menetelmillä.

Ontologisesti ja epistemologisesti ajatellen tässä tutkimuksessa sovelletaan interpretivististä eli tulkinnallista tutkimusotetta. Tällä tarkoitan sitä, että ontologisesti sosiaalisen todellisuuden objektiivisuus ja subjektivisuus ovat toisiinsa kietoutuneita: yksilön kokemus vaikuttaa tietoon, jota todellisuudesta tuotetaan. Ei siis ole maailmaa ”tuolla jossain”, josta voitaisiin leikata palasia tutkijan pöydälle analysoitavaksi täysin objektiivisesti. Epistemologisesti ajatellen tämä johtaa siihen, että tutkimuskohdetta tarkastellessa tutkija pyrkii ymmärtämään kohdetta kontekstoiden sen ympäröivään sosiaaliseen todellisuuteen. Samalla tutkija hahmottaa omien subjektiivisten lähtökohtiensa olemassaolon ja mahdolliset vaikutukset tutkimukseen. (Della Porta & Keating 2008a, 22–25, 32.) Tarkoitan tällä sitä, etten usko yhteiskuntatieteiden objektiivisuuteen: tutkijan ennakko-oletukset, tutkimuskohteiden eli yhteiskunnan moniulotteisuus, ihmisten luomien rakenteiden mutkikkaat merkityssuhteet ja -ulottuvuudet sekä tutkimuksen täydellisen toistettavuuden mahdottomuus eivät voi tuottaa luonnontieteiden kaltaista, äärimmäiseen empiriaan ja luonnonlakien kaltaisiin säännönmukaisuuksiin nojaavaa tietoa. Tulkinnallinen tutkimusote ottaa huomioon ajan ja paikan luomat kontekstien sidokset, jotka yksilöitä ja ilmiöitä ympäröivät. Toisaalta tutkimuksessa ei keskitytä vain yksilön subjektiivisten näkemysten validointiin, vaan pyritään luomaan myös yleistyksiä tai jonkinlaisia kokonaiskuvia maailmasta. Kansainvälisen politiikan tutkimus osoittaa jo nimessään, että kyse on yhteiskuntatieteellisestä alasta: sen keskiössä on yhteiskunta, eli yksilöiden muodostama kokonaisuus. Tämä kokonaisuus on pirstaleinen, mutta sen toiminnasta voidaan löytää jonkinlaisia säännönmukaisuuksia, pohjavirtauksia ja yksilöä suurempia merkitysrakennelmia ja toimintamalleja.

Valitsin tutkielmani menetelmäksi kvalitatiivisen menetelmän, sillä tutkielman pyrkimyksenä on ymmärtää sitä, mitä Le Monde -sanomalehden pääkirjoituksissa sanotaan jihadismista. Tarkoituksena ei ole tehdä tilastollista analyysiä esimerkiksi tiettyjen sanojen frekvenssistä, vaan ymmärtää, minkälaisia merkityksiä, toimijoita ja tapahtumia Le Monde liittyy jihadismiin, eli mitä jihadismiin liittyviä seikkoja ja historiallisia prosesseja se pitää tärkeänä. Toisin sanoen

tutkielmassa perehdytään Le Monden jihadismidiskurssiin. Tilastollista järjestämistä on kuitenkin käytetty siten, että aineisto on järjestetty jihadismiin suoraan, välillisesti tai ei lainkaan liittyvien pääkirjoitusten mukaan. Analyysissä aineistona on käytetty vain jihadismiin suoraan liittyviä pääkirjoituksia. Tutkielman menetelmät ovat diskurssianalyysi ja sisällönanalyysi, jonka ytimessä on diskurssin käsite. Tutkimuksen metodologiaa avataan seuraavassa alaluvussa.

4.2. Diskurssin analysoiminen ja sisällönanalyysi

Diskurssin analysoiminen on lyhykäisyydessään lausetta suurempien kielenkäytön yksiköiden tarkastelemi[sta](nen) sosiaalisessa kontekstissa” (Leiwo & Pietikäinen 1996,103). Diskurssianalyysi on kielenkäytön ja sitä muokkaavien sosiaalisten käytäntöjen, rakenteiden ja merkitysten tutkimista mikrotasolla (sanavalinnat, kielenkäyttö) ja makrotasolla (kontekstointi sosiaaliseseen ympäristöön). Kielen analyysissä tarkastellaan tekstin sidonnaisuuksia, sen tyyliä ja rakennetta, retorisia keinoja, argumentointia ja niin edelleen. Konteksin analyysissä tarkastellaan tutkimuskohteen vuorovaikutustilannetta, tietoon liittyviä rakenteita sekä yhteiskunnallisia merkityssuhteita. Lopuksi nämä kaksi analyysin tasoa yhdistetään. (Leiwo & Pietikäinen 1996, 103.) Onnistunut diskurssianalyysi vaatii huolellista kontekstointia: jotta tutkimuskohdetta voidaan lähestyä diskurssianalyysin keinoin, tutkijalla on oltava historiallista ja kulttuurista kompetenssia. (Neumann 2008, 63–65).

Kriittisen diskurssianalyysin periaatteiden mukaan ei voida olettaa, että teksti voidaan ikään kuin läpivalaista käyttämällä olemassa olevia analyttisiä kehyksiä: mitä tekstistä löytyy, riippuu siitä, mistä tulokulmasta aineistoa lähestytään. Toisin sanoen on kysyttävä, mikä on se sosiaalinen ilmiö, jota aineiston kautta halutaan tarkastella ja mikä on teoria, jonka läpi sitä tutkitaan. Kriittisen diskurssianalyysin avulla yritetään ymmärtää, miten sosiaalinen ongelma on syntynyt ja miten se juontaa juurensa sosiaalisen elämän järjestäytymiseen. (Fairclough 2003, 15–16, 219–2021.) Tässä tutkielmassa tutkittava sosiaalinen ilmiö on jihadismi, jota representoidaan tietyllä tavalla Le Monde -lehden muodostamassa diskurssissa. Pääkirjoituksia lähestytään poststrukturalismin ja konstruktivismin ajatuksen mukaisesti, eli ajattelemalla, että Le Monde rakentaa tietynlaista kuvaa todellisuudesta representoimalla jihadismiin liittyviä toimijoita, heidän identiteettejään ja tarkoituksensa. Näillä representaatioilla Le Monde pyrkii ajamaan tietynlaisia poliittisia valintoja vastaamaan jihadismin ongelmaan. Teoreettisen viitekehyksen mukaisesti analysoidaan myös toimijoiden välisiä voimasuhteita ja sitä, mitä toimijoita toiseutetaan ja mitä asioita jätetään jihadismidiskurssin ulkopuolelle.

Diskurssianalyysissä analysoidaan aiemmin esiteltyjä representaatioita, joita luodaan ja muokataan ajan saatossa uudelleen ja uudelleen. Diskurssianalyysissä selvitetään, millaisia representaatioita tutkimusaineistosta löytyy. Tärkeintä ei kuitenkaan ole selvittää representaatioiden esiintymistiheyttä tai vain kuvailla, millaisia representaatiot ovat. Tärkeämpää on tutkia representaatioiden ajallista muutosta ja sitä kautta diskurssin muutosta. (Neumann 2008, 61–62.) Diskurssianalyysin avulla voidaan selvittää, mitkä tietyn tilanteen mahdolliset lopputulokset voivat olla. Toisaalta voidaan myös ottaa tarkasteluun jokin lopputulos ja analysoida, mikä oli lopputulokseen johtanut lähtötilanne. Samalla voidaan pohtia, mitkä mahdolliset muut lopputulemat olisivat voineet olla. (Neumann 2008, 62–63.) Tässä korostuu laadullisen tutkimuksen tulkinnallinen ote: tutkija voi aineiston perusteella tulkita, mitkä tekijät ovat johtaneet lopputulokseen. Toisaalta tutkimuksen taaksepäin katsovan luonteen vuoksi sekä siitä syystä, että diskurssianalyysissä usein tulkitaan toisen käden lähteitä, kuten kirjoituksia, ei voida päästä ”toimijan pään sisään”, eli ei voida varmuudella väittää, mitä vaikkapa tietyn tekstin kirjoittaja on todellisuudessa ollut mieltä. Näin tutkimuksen tulkinnallisuus kohtaa testattavuuden ja empirian rajat ja positivistisen tutkimusotteen mahdottomuuden. Tässä tutkielmassa aineistosta etsitään representaatiot ja lehden reaktiot menneisiin tapahtumiin, etenkin jihadistisiiskuihin ja poliitikkojen tekemiin päätöksiin. Lisäksi analysoidaan sitä, millaisia keinoja lehti esittää jihadismin ratkaisuksi ja millaisiin lopputuloksiin näillä keinoilla on lehden mielestä päästy tai on mahdollista päästä.

Diskurssin analysoiminen lähtee yksinkertaisimmillaan liikkeelle kysymyksestä ”Kuka puhuu?”. Tämän kysymyksen avulla on tarkoitus analysoida, mitkä toimijat ovat relevantteja käsiteltävänä olevassa diskurssissa. Koska diskurssin premissien mukaisesti kieli on puhetta ja toimintaa ja koska sosiaaliset toimijat ovat ennen kaikkea puhuvia toimijoita, toimijuuden ydin on se, miten toimija positioi itsensä suhteessa ympäröivään todellisuuteen. (Epstein 2010, 341–344, Foucault 1969, 70–76.) Diskurssianalyysiä tehdessä on syytä muistaa, ettei toimijan positio ole yksiulotteinen, vaan monitahoinen ja muuttuva diskurssista riippuen. Toimija on siis poliittinen subjekti, jolla on diskurssista riippuen erilaisia subjektipositioita erilaisissa diskursseissa, ja subjektipositio puolestaan liittyy subjektin käsitykseen omasta identiteetistään. Diskurssianalyysin avulla voidaan tutkia sitä, miten toimijat määrittelevät itsensä ollessaan tietyssä subjektipositiossa – toisin sanoen tutkitaan, mikä on heidän suhteensa käsiteltävään asiaan ja miten he tätä positiota diskurssissa rakentavat. Diskurssianalyysiin ei ole tarkoitus mahduttaa toimijan kaikkia ominaisuuksia tai muita samanaikaisia subjektipositioita. (Epstein 2010, 343–345.) Tässä

tutkielmassa tarkastellaan Le Monden representaatioita eri toimijoiden subjektipositioista jihadismidiskurssissa sekä Le Monden representaatiota itsestään jihadismidiskurssin subjektipositiossa.

Diskurssianalyysissä tekstin merkitys voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: kuvaaminen (1), toimiminen (2) ja tunnistaminen ja/tai samastuminen (3). Kuvaaminen on pelkistetysti asian selittämistä, esittelemistä. Toimiminen liittyy asian kontekstointiin ja voimasuhteiden hahmottamiseen. Tunnistaminen ja/tai samastuminen puolestaan on selitetyn asian suhteuttamista toiseen asiaan tai toisiin asioihin. Samalla se on näiden asioiden erojen ja yhtäläisyyksien hahmottamista. Kaikki kolme merkitystapaa ovat yhteydessä toisiinsa sekä diskurssissa toimivaan toimijaan. Kun merkitystapoja analysoidaan, saadaan tietoa siitä, mikä on (1) toimijan sekä tiedon ja sen kuvaamisen välinen suhde, (2) toimijan suhde valtasuhteisiin ja muihin toimijoihin sekä (3) toimijan suhde itseensä moraalisenä toimijana. (Fairclough 2003, 26–27, 29–30, 124.) Samalla pyritään yhdistämään abstraktit sosiaaliset käytännöt konkreettisempiin sosiaalisiin tapahtumiin (Fairclough 2003, 28, 2003 b, 123–124). Näen tämän siten, ettei diskurssianalyysissä tyydytä kertomaan, millä sanoilla maailmaa kuvataan, vaan mitä *merkityksiä* kuvaaviin sanoihin sisältyy. Tässä tutkielmassa aineistosta voidaan esimerkiksi etsiä representaatioita toimijoista ja pohtia, mitä merkitystä sillä on, miten vaikkapa jihadisteja tai Ranskaa kuvataan, tai millainen merkitys oikeusjärjestykselle ja kansainvälisille normeille Le Monden pääkirjoituksissa annetaan.

Merkitysten ymmärtämisen näkökulmaa painottavat myös Chilton ja Schäffne, jotka korostavat, ettei diskurssianalyysin tekemiseen riitä vaikkapa tavujen ja syntaksien laskeminen. Oleellista on ymmärtää vaikeita merkitysrakenteita, joita diskurssin vuorovaikutuksessa synnytetään. (Chilton ja Schäffne 2011, 347.) Merkitysrakenteisiin puolestaan liittyy diskursiivinen kamppailu, Foucault’a myötäillen voimasuhteet. Voimasuhde linkittyy diskurssiin Chiltonin ja Schäffnen (2011) mukaan strategisilla funktioilla, joita ovat pakottaminen ja vastustaminen, legitimointi ja delegitimointi sekä representaatio ja misrepresentaatio. Pakottamisen strategioita ovat esimerkiksi sanktioivat lakitekstit tai politiikan pyrkimys määritellä, miten tietyistä asioista saa puhua. Vastustamisen strategioita ovat erilaiset konventionaalisia ilmaisun tapoja haastavat ilmaisun tavat, kuten slangi, graffitit tai muunlainen ”vastakulttuuri”. Legitimoinnin strategia voi olla esimerkiksi ihmisten suostutteleminen oman määräysvallan alaisuuteen vetoavan retoriikan avulla. Delegitimointi voi olla esimerkiksi uhkakuvien ja toiseuttamisen rakentamista negatiivisella kielenkäytöllä. Representaatio ja misrepresentaatio puolestaan liittyvät tietoon ja valtaan – tieto on valtaa, ja mikäli tietona pidetään representaatioita todellisuudesta, näiden representaatioiden

säännöstelemine on valtaa. Misrepresentaationa voidaankin pitää esimerkiksi valehtelua, salailua, kiertelyä, epäsuoraa vastaamista tai huomion siirtämistä muualle. Näiden strategisten funktioiden avulla voidaan politisoida aiheita, eli tuoda niitä julkiseen keskusteluun. (Chilton & Schäffne 2011, 346–347.) Näin ajatellen Le Monden representaatiot todellisuudesta ovat vallankäyttöä, ja representaatioissa näkyy erilaisia strategisia funktioita, kuten misrepresentaatiota, delegitimointia ja vastustamista. Strategisiin funktioihin palataan myöhemmin aineiston analyysin järjestämiseen liittyvässä osiossa.

Diskurssi voidaan purkaa osiin seuraavasti: Ensin jäsennetään se, mitkä todellisuuden osat ovat tekstin representaation kohteet eli pääteemat. Sitten jäsennetään se, mistä perspektiivistä representaatiot tehdään. Voidaan toisin sanoen miettiä, mitkä tapahtumat, ilmiöt, roolit, toimijat ynnä muut on otettu representaatioon mukaan ja mitkä on jätetty pois sekä mille elementeille representaatiossa on annettu suurin painarvo. Representaatiot voidaan sitten rekontekstualisoida, eli jäsentää elementit sosiaalisen tapahtuman, tässä tapauksessa jihadismin, yhteyteen. Toimijoiden representaatiota pohtimalla voidaan miettiä, mitä toimijoita tekstiin otetaan mukaan ja mitä jätetään pois (fokus), ovatko toimijat tekstissä aktiivisessa vai passiivisessa roolissa, onko toimijat toiseutettu kielikuvilla, vai ovatko he enemmän henkilön kaltaisia (personointi). Myös ajan ja paikan representaatioon on syytä kiinnittää huomiota. (Fairclough 2003, 129, 136, 139, 145–146, 151.) Myös fokuksen ja personoinnin käsitteitä on hyödynnetty tämän tutkielman aineiston analyysissä.

Tämän tutkielman aineisto analysoidaan kriittistä diskurssianalyysiä, strategisia funktioita ja teoreettista sisällönanalyysiä hyödyntäen. Tuomen ja Sarajärven mukaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla ei ole tarkoitus testata teoriaa, vaan teoreettisen viitekehyksen, tässä tapauksessa poststrukturalismin ja konstruktivismin, ontologia otetaan aineiston analyysin pohjaksi. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 97.) Tuomen ja Sarajärven (2009, 97) mukaan teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä tutkimusprosessiin kytkeytyvät siis sekä aineisto että valmiit, teoriasta johdetut ajattelumallit. Sisällönanalyysi toimii analyysimuotona siten, että tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan tiivis ja yleistävä kuva, ja metodi auttaa jäsentämään aineistoa johtopäätösten tekemistä varten. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97, 103.) Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä toimitaan siten, että aineisto järjestetään abstrahointivaiheessa, eli käsitteellistettäessä, yläluokkiin, jotka valitaan teoreettiseen viitekehykseen nojaten, ikään kuin valmiiksi ilmiöstä tiedettynä. Aineiston pohjalta puolestaan erotellaan analyysissä tarvittavat alaluokat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.)

Poststrukturalistisen ja konstruktivistisen viitekehyksen ja diskurssin analysoimiseen tarkoitettujen strategisten funktioiden kautta johdettuna tässä tutkielmassa on neljä analyysin yläluokkaa. Ensimmäinen luokka liittyy toimijuuteen, eli siihen, ketkä diskurssissa puhuvat ja eivät puhu. Ensimmäisen luokan avulla analysoidaan myös sitä, millaisiksi nämä toimijat kuvataan Le Monden pääkirjoituksissa. Toinen luokka liittyy valtaan ja voimasuhteisiin: siihen, millaista toimintaa toimijat ilmentävät, millaista voimaa he käyttävät suhteessa muihin toimijoihin ja millaisia hierarkisia järjestyksiä voimasuhteisiin liittyy. Kolmas luokka liittyy toimijoiden legitimizeettiin ja moraaliin eli siihen, miten toimijoiden käytöstä oikeutetaan tai tuomitaan ja millaisiin normeihin ja instituutioihin jihadismi linkittyy. Neljäs luokka liittyy diskurssin teoretisoinnin mukaisesti historiallisiin prosesseihin ja jatkumoihin, eli selityksiin jihadismin synnystä sekä siihen vastaamisesta. Analyysin kategoriat ja niitä jäsentävät apukysymykset ovat seuraavat:

1. **Personointi:** Keitä ovat jihadismiin liittyvät toimijat?
2. **Fokus ja voimasuhde:** Ovatko diskurssin toimijat aktiivisia vai passiivisia? Edustavatko he pakottavaa vai resistenttiä voimaa? Millaisia valtahierarkioita voimasuhteisiin liittyy?
3. **Legitimeetti ja moraalinen problematiikka:** Miten jihadismi linkittyy kansalaisoikeuksiin, ihmisoikeuksiin, oikeusvaltion ajatuksiin ja valtion suvereniteetin periaatteeseen?
4. **Konteksti:** Esitetäänkö diskurssissa jihadismin synnulle selitystä? Millaisiin ajallisiin ja paikallisiin konteksteihin jihadismi linkitetään? Analysoidaanko, miten ilmiö saadaan ratkaistua?

Tämän järjestämisen ja apukysymysten kautta vastataan tutkielman tutkimusongelmaan, joka on seuraava: **Mitkä ja millaiset toimijat liittyvät Le Monden mielestä jihadismiin kansainvälispoliittisella kentällä, millaista näiden toimijoiden toiminta on, ja miten lehti kontekstoi jihadismin ilmiön ja jihadismiin liittyvät ratkaisut?**

Analyysin ensimmäisissä osiossa esitellään Le Monden pääkirjoitusten jihadismidiskurssin tärkeimpien toimijoiden identiteetti- ja toimintarepresentaatiot. Analyysin viimeisessä osassa näiden toimijoiden suhteita tarkastellaan edellä esitettyjen neljän luokan mukaisesti.

4.3. Aineistona Le Monden pääkirjoitukset

Tutkielman aineistona on käytetty Le Monde -sanomalehden paperilehdessä painettuja pääkirjoituksia vuosilta 2001–2017. Pääkirjoitukset valikoituivat aineistoksi siksi, että pääkirjoituksissa lukijoille ilmenee lehden oma kanta käsiteltävissä olevaan asiaan. Mikäli aineistoon olisi otettu mukaan myös lehden toimittajien kolumneja, uutisia, henkilöhaastatteluja ja reportaaseja, aineisto olisi kasvanut niin suureksi, ettei sitä olisi ollut mahdollista käsitellä tämän tutkielman puitteissa, sillä aineisto on jo muutenkin laaja. Israelin ja Palestiinan konflikti on yksi jihadisteille terrori-iskujen oikeuttaja, joten aineistoon valittiin ne kyseistä konfliktia käsittelevät kirjoitukset, joissa jihadismiin viitattiin suoraan. Muuten aineistosta karsittiin Israelia ja Palestiinaa käsittelevät pääkirjoitukset, sillä niiden käsitteleminen olisi kasvattanut tutkielman aineiston koon ainakin kaksinkertaiseksi, eikä se olisi ollut tarkoituksenmukaista tämän työn puitteissa.

Aineiston ensimmäinen puolisko alkaa 1.1.2001 ja päättyy 31.7.2005. Aineiston toinen puolisko alkaa 1.1.2013 ja päättyy 16.7.2017. Aineistoa kerätessä vuoden 2017 heinäkuun kaikki lehdet eivät olleet saatavilla. Aineistoksi valittiin paperilehdessä painetut pääkirjoitukset, sillä varsinkin aineiston alun lehdistä kaikkia pääkirjoituksia ei ollut saatavilla verkossa, tai verkossa julkaistut pääkirjoitukset olivat eri järjestyksessä kuin mitä ne olivat printtilehdessä. Le Monde ilmestyy normaalisti tiistaista sunnuntaihin, koska sunnuntain ja maanantain lehdet ovat yhdessä. Ensimmäisen puoliskon aineisto tallennettiin pdf-tiedostomuotoon Kansalliskirjaston mikrofilmeiltä. Toisen puoliskon aineisto skannattiin Tampereen yliopiston printtilehtikokoelmista. Aineiston aikavälit on valittu siten, että ensimmäiselle puoliskolle osuvat muun muassa syyskuun 11. päivän iskut vuodelta 2001, Afganistanin- ja Irakin-interventiot sekä Madridin ja Lontoon iskut vuosilta 2004 ja 2005. Jälkimmäiselle puoliskolle osuvat muun muassa Pariisin, Brysselin, Kölnin, Lontoon, Manchesterin, Nizzan ja Kööpenhaminan iskut, Isisin nousu sekä Ranskan viimeisimpien Sahelin-operaatioiden aloitus. Tarkoituksena on tarkastella, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia lehden pääkirjoitusten jihadismidiskurssista löytyy.

Jaottelin aineiston jihadismia käsitteleviin pääkirjoituksiin, jihadismiin välillisesti liittyviin pääkirjoituksiin ja muihin pääkirjoituksiin. Jihadismiin välillisesti liittyvät pääkirjoitukset olivat sellaisia, jotka liittyvät esimerkiksi valtion turvallisuuteen, käynnissä oleviin konflikteihin, turvallisuuteen liittyviin lainsäädäntöuudistuksiin, muslimien asemaan tai vaikkapa maahanmuuttoon, mutta jotka eivät käsitelleet jihadismia suoraan. Seuraava taulukko esittää aineiston jihadismipääkirjoitusten lukumäärän, jihadismiin välillisesti liittyvien pääkirjoitusten

lukumäärän ja koko aineiston pääkirjoitusten yhteislukumäärän. Yhteislukumäärien vuosittaiset vaihtelut johtuvat siitä, ettei vuoden kaikkia lehtiä ollut saatavilla esimerkiksi sen vuoksi, ettei pyhäpäivinä ilmestynyt lehteä, ettei lehteä ollut painettu lakon takia, tai syystä tai toisesta Kansalliskirjastoon tai Tampereen yliopiston kirjastoon ei mikrofilmejä tai lehtiä ollut saatu.

Seuraava taulukko havainnollistaa jihadismia suoraan ja välillisesti käsittelevien pääkirjoitusten lukumäärän osuuden suhteessa kaikkien pääkirjoitusten lukumäärään vuosittain.

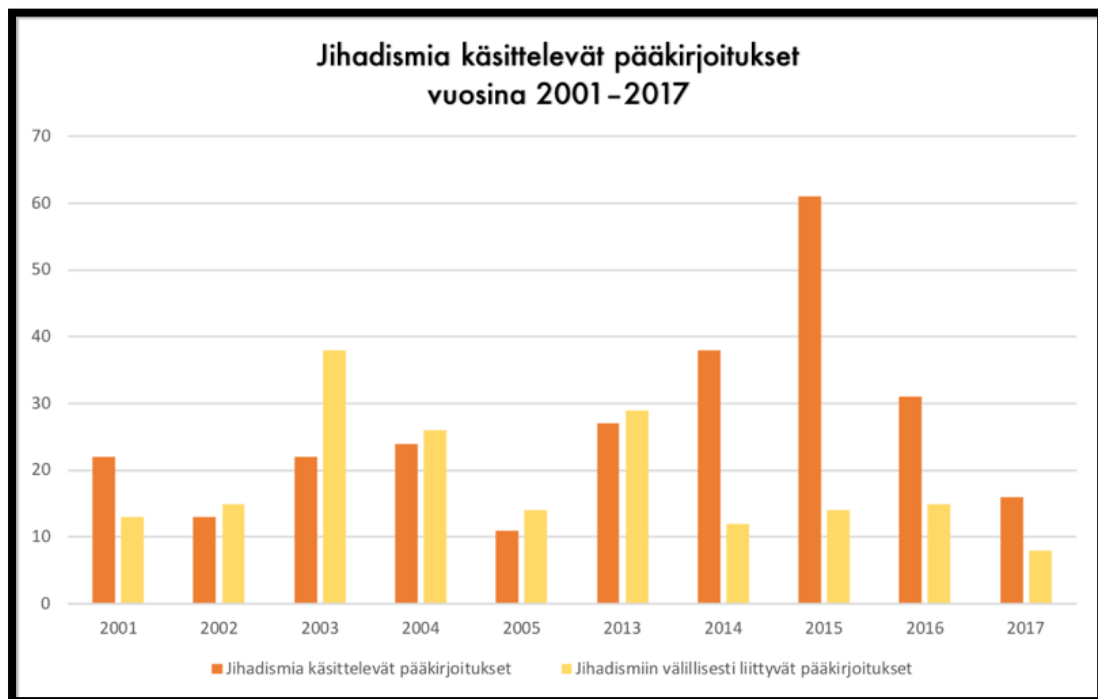
Vuosi	Jihadismia käsittelevät pääkirjoitukset	Jihadismiin välillisesti liittyvät pääkirjoitukset	Pääkirjoitukset yhteensä
2001	22	13	313
2002	13	15	314
2003	22	38	309
2004	24	26	312
2005 ^{*22}	11	14	182
2013	27	29	306
2014	38	12	303
2015	61	14	308
2016	31	15	310
2017 ^{**23}	16	8	165
Yhteensä	265	184	2822

Taulukko 1: Le Monden pääkirjoitusten vuosittainen lukumäärä ja kategorisointi

²² *Aineisto ajalta 1.1.–31.7.2005.

²³ ** Aineisto ajalta 1.1.–16.7.2017. Aineistoa kerätessä 17.7.–31.7.2017 lehdet eivät olleet saatavilla.

Seuraava grafiikka havainnollistaa visuaalisemmin jihadismia käsittelevien pääkirjoitusten ja jihadismiin välillisesti liittyvien pääkirjoitusten suhteen:

Taulukko 2: Jihadismiin liittyvien ja jihadismiin välillisesti liittyvien pääkirjoitusten lukumäärä vuosittain

Vuonna 2003 jihadismiin välillisesti liittyvien pääkirjoitusten lukumäärässä näkyy piikki lähinnä Irakin-sodasta johtuen. Vuonna 2015 puolestaan jihadismia käsittelevien pääkirjoitusten määrä on huomattavan korkea johtuen Pariisin kahdesta iskusta ja niiden ympärille kietoutuneista keskusteluista. Voidaan todeta, että vuosina 2001–2005 jihadismia käsiteltiin lukumäärällisesti vähemmän kuin vuosina 2013–2017. Tulkitsen tämän tarkoittavan sitä, että lehti alkoi pitää jihadismia entistä tärkeämpänä ilmiönä, jota oli syytä käsitellä huolellisesti.

Jihadismia käsittelevien pääkirjoitusten prosentuaalinen osuus jakaantui pääkirjoituksissa seuraavasti:

Taulukko 3: Jihadismipääkirjoitusten prosentuaalinen osuus kaikista pääkirjoituksista

Analyysin ensimmäisessä osassa esitellään aineiston päätoimijat, -paikat ja -teemat. Viimeisessä luvussa analyysi vedetään yhteen edellä esitellyllä tavalla kategorisoiden: 1) personointi, 2) fokus ja voimasuhde, 3) legitimizeetti ja moraalinen problematiikka sekä 4) konteksti.

Analyysissä selvitetään, keitä ovat Le Monden pääkirjoituksista esiin nousevat jihadismidiskurssin toimijat ja millaisina nämä toimijat kuvataan diskurssissa. Toisin sanoen toimijarepresentaatioiden kautta jäsennetään, ketkä ovat jihadismi-ilmiön kontekstissa tärkeimmät toimijat, millaisia positioita ne ottavat suhteessa jihadismiin, millaisia voimasuhteita toimijoiden välillä on ja mitä merkitystä heidän toiminnallaan on jihadismin kannalta. Diskurssien toimija-, intressi- ja kontekstirepresentaatiot edustavat lehden maailmankuvaa. Näillä representoinneilla lehti osallistuu poliittiseen debatointiin pyrkien kuvaamaan todellisuuden sellaisena kuin se lehden

mielestä on ja sellaisena kuin todellisuuden pitäisi olla. Nämä representaatiot kielellistetään printtimediassa pääkirjoituksissa, jotka ilmentävät lehden linjaa. Analyysin ensimmäinen osio keskittyy jihadismidiskurssin toimijarepresentaatioihin, sillä nämä toimijat ovat Le Monden mielestä merkityksellisimmät jihadismiin liittyvät ja diskurssin voimasuhteita ilmentävät tahot. Ensimmäisessä osiossa esitellään myös lehden vastaukset jihadismiin. Analyysin viimeisessä osiossa tarkastellaan toimijoita, niiden välisiä voimasuhteita ja lehden esittämiä jihadismin selityksiä ja vastauksia sen ongelmaan. Nämä teemat vedetään yhteen edellä kuvatun nelijaon mukaisesti.

5. Aineiston analyysi: Le Monden jihadismidiskurssin tärkeimmät toimijat, voimasuhteet, legitimizeetti ja vastaukset jihadismiin

5.1. Jihadistit ja jihadismin kontekstointi

Le Monde kirjoittaa nimeltä mainittujen terroristiryhmittymien lisäksi jihadisteista abstraktina ryhmänä. Etenkin aineiston alkupuoliskolla jihadistiterroristeista puhuttiin vain terroristeina, joten huomionarvoista on se, että aineistossa terrorismi on käytännössä synonyymi jihadismille – terrorismi ei siis tarkoita vaikkapa nationalistista separatistiterrorismia.

Le Monden pääkirjoituksissa jihadismista puhuttiin ennen kaikkea barbariana. Jihadistit olivat kuolemalla juhlivia, demokratiaa, koulutusta, sukupuolten tasa-arvoa ja vapautta vastustavia, arkisiin ja odottamattomiin paikkoihin iskeviä, nihilistisiä, traumatisoivia, pelkurimaisia, brutaaleja, hulluja ja kylmäverisiä tappajia, joiden harjoittama väkivalta on illegitiimiä suvereenien valtioiden ja sen ihmisiä vastaan hyökkäämistä. (ks. esim. Le Monde 13.9.2001, 24. ja 25.2.2002, 19.4.2002, 9.11.2002, 22.11.2003, 13.5.2004, 10. ja 11.10.2004, 20.7.2005, 25.9.2013, 5.11.2013, 10. ja 11.11.2013, 9.5.2014, 22.8.2014, 1. ja 2.1.2015, 9.1.2015, 17.2.2015, 12.3.2015, 20.3.2015, 7.4.2015, 28. ja 29.6.2015, 26.9.2015, 15. ja 16.11.2015, 17.11.2015, 22. ja 23.11.2015, 22.12.2015, 29.3.2016, 24.3.2016, 16.7.2016, 16.7.2017, 28.7.2016, 24.3.2017, 22.4.2017.) Lehden mukaan jihadistit käyttävät hyväkseen heimokonflikteja sekä etnisiä jännitteitä, ja jihadismi on yksinkertaisimmillaan vain aseistautunutta rikollisuutta. Lehti kuitenkin muistuttaa, etteivät jihadistit ole jokin mystinen, yhtenäinen entiteetti, jolla olisi samat tavoitteet ympäri maailman. Yksi tärkeä, ellei tärkein, propagandan levittämisen väline on internet. (Le Monde 25.9.2013.) Kirjoittaessaan Isisistä ja Pariisin marraskuun 2015 iskuista lehti sanoo, että jihadismi luo sotaa, ei länsimaisuus (Le Monde 26.9.2014, 15. ja 16.11.2015). Lehti siis näkee jihadismin olevan konfliktien juurisyy, johon länsimaat vastaavat. Lehti kuitenkin muistuttaa, että ennen

kaikkea islamistien kohteita ovat muslimit. (Le Monde 18.12.2014, 25. ja 26.12.2014, 29.3.2016, 28.7.2016.)

Jihadistien tavoitteena oli saada poistettua länsimaiden, etenkin Yhdysvaltain, vaikutus arabimaista ja rangaista esimerkiksi Yhdysvaltoja auttavia tahoja, kuten Ranskaa (Le Monde 17.3.2004, 24.9.2014). Lehden mielestä jihadistien islamintulkinta on irrationaalinen: lehti kysyikin, miten voi vedota Jumalaan, mikäli itse vajoaa barbariaan – miten voi ajatella luojansa iloitsevan, kun viiltää jonkun kurkun auki huutaen ”Jumala on suuri”? (Le Monde 13.5.2004.) Lehti tuomitsi terrorismin useasti sanoen, ettei mikään syy, konteksti tai näennäisen (*soi-disant*) poliittinen päämäärä oikeuta sitä (Le Monde 13.3.2004, 10. ja 11.10.2004). Lehti siis pitää jihadismia ei-poliittisena toimintana.²⁴

Lehti kuvaili pääkirjoituksissaan inhimillisemmin sanoin ”kotiterroristeja” eli eurooppalaisia, Euroopassa iskeneitä jihadisteja. Esimerkiksi Lontoon 2005 iskujen tekijöitä kuvailtiin näin:

”He olivat kaiken epäilyksen ulkopuolella olevia nuoria. Kilttejä naapureita. Kriketin, leimallisesti brittiläisen pelin, harrastaja, vammaisten lasten opettaja. He olivat syntyneet Isossa-Britanniassa parikymmentä vuotta sitten pakistanilaistaisille vanhemmille, he olivat kasvaneet englantilaisessa yhteiskunnassa. (Käännös oma.)”²⁵

Lehti kuvaili, miten brittejä järkytti se, että Lontoon-iskijät olivat ”maan lapsia” (*enfants du pays*). Lehti pohti Financial Timesia mukaillen, houkutteliko tekijöitä ”vaputuksen teologia” (*théologie de la libération*), jossa sekoittuvat halu oikeudenmukaisemman yhteiskunnan ja umman rakentamiseen, menneen glorian ylistäminen sekä viha nykyisten nöyryytysten edessä. Samalla Le Monde huomioi, että terrorismin ehkäisemisestä tuli entistä vaikeampaa tämänkaltaisten ”näkyttömiä” radikalisoituneiden myötä, sillä he eivät välttämättä jää viranomaisten seulaan. (Le Monde 15.7.2005.)

Jihadismin syyt kontekstoidtiin muun muassa Israel–Palestiina-konfliktiin, globaalin pohjoisen ja etelän väliseen epätasa-arvoon, kuten varallisuuden jakautumiseen sekä terveyseroihin. Lehti kirjoitti edellä mainittujen ilmiöiden olleen olemassa jo ennen terrorismia, mutta syyskuun 2001 iskut osoittivat, miten niitä voidaan käyttää vihan lietsomiseen. (Le Monde 14.12.2001.)

²⁴ Lehti sanoi jihadismin olevan poliittista, äärimmäisen barbaarista väkivaltaa ensimmäisen kerran tammikuussa 2015 (Le Monde 15.1.2015).

²⁵ ”C’étaient des jeunes gens au-dessus de tout soupçon. De gentils voisins. Un amateur de cricket, un jeu britannique par excellence, et un éducateur pour enfants handicapés. Ils étaient nés en Grande-Bretagne, il y a une vingtaine d’années, de parents d’origine pakistanaise, et ils avaient grandi dans la société anglaise. (Le Monde 15.7.2005.)”

Romahtaneet valtiot ovat lehden mukaan terrorismin kasvualustoja, joten niiden jälleenrakentamiseen ja tukemiseen on panostettava (Le Monde 9.7.2003, 8.8.2003, 7. ja 8.12.2003, 27.5.2005). Etenkin Yhdysvallat representoitiin jihadismin ”pesien” ja ”aivojen” tuhoajina ja iskujen estäjänä. Yhdysvallat heikensi al-Qaidan kaltaisia soluja ja vei niiltä kyvyn toteuttaa 9/11-iskujen kaltaisia operaatioita, vaikka niiden uhka ei poistunut (Le Monde 8.8.2003). 2000-luvun jihadistiskut kontekstoidtiin valitsemalla historiasta tietynlaisia hetkiä. Esimerkiksi 9/11-iskujen jälkeen lehti kirjoitti, ettei Yhdysvalloissa ole koettu vastaavanlaista tragediaa sitten Pearl Harborin (Le Monde 13.9.2001.) Lehti myös problematisoi terrorismin määrittelyn esimerkiksi viittauksilla Tsetseniaan, Kosovoon, Pohjois-Irlandiin ja Lähi-itään. (Le Monde 14.9.2001, 30.11.2002.)

5.1.1. Al-Qaida

Jihadistiryhmä al-Qaida kuvattiin aineistossa hämäräperäisenä (*nébuleuse*) hyperterroristiryhmittymänä, joka vihaa läntisiä vapauksia ja demokratioita ja joka haluaa kääntää muslimit länttä vastaan. Al-Qaidalla ei ole muuta olemassaolon tarkoitusta kuin ”palauttaa” (*restaurer*) yhteiskunta ensimmäisten muslimien kaltaiseksi yhteisöksi (Le Monde 9.10.2002, 11. ja 12.8.2002, 11.9.2002, 7. ja 8.12.2003, 13.3.2004, 13.5.2004). Le Monde lainaakin terrorismintutkija Olivier Royta, joka sanoi, ettei al-Qaidassa ole mitään vastaavuutta vallankumouksellisiin liikkeisiin, vaan se on vain milleniaristinen ja itsetuhoinen lahkko. (Le Monde 11.9.2002, 22.11.2003.) Al-Qaida otti mielellään terrori-iskuja nimiinsä, ja lännen, etenkin Yhdysvaltojen, vastaterrorismitoimista huolimatta se jatkoi jihadismin levittämistään (Le Monde 22.11.2003). Syyskuun 11. iskujen jälkeen lehti problematisoi Yhdysvaltain ja Osama bin Ladenin yhteistä historiaa ja liittolaisuussuhteita (Le Monde 13.9.2001).

Vuoden 2002 loppupuoliskolla Le Monde kuvaili al-Qaidaa kuin se olisi Afganistanin-intervention myötä heikentynyt lähes olemattomiin. Järjestön haaveet kalifaatin perustamisesta nähtiin perusteettomina, vaikka järjestöllä olikin soluja Pakistanissa, Euroopassa, Aasiassa, Lähi-idässä ja kenties myös Yhdysvalloissa. Al-Qaidan aiheuttaman vaaran nähtiin vähentyneen, mutta se ei ollut poistunut Afganistanin menestyksen (*le succès de la campagne de l'Afghanistan*) eikä sitä seuranneiden pidätysten myötä. (Le Monde 11.9.2002, 22.11.2003.) Le Monde kirjoittikin, miten valtiot ovat edelleen kauhistuttavan haavoittuvaisia al-Qaidan kaltaiselle ei-valtiolliselle uhalle. Al-Qaidan vastavoimaksi kuvattiin etenkin Yhdysvallat, joka saalistajan tavoin etsii jihadisteja etenkin Afganistanissa ja Pakistanissa. Washingtonia avustivat eurooppalaiset tiedustelupalvelut

ja viranomaiset, jotka vaihtavat tietoja Yhdysvaltain kanssa. Lehti kirjoitti, miten joidenkin mielestä Yhdysvallat yliarvioi kykynsä al-Qaidan ja radikaalin islamin nujertamisessa. (Le Monde 11.9.2002, 22.11.2003.) Terrorisminvastaisen sodan pitkittyessä vuosi vuodelta bin Laden pysyi yhä piilossa, eikä jihadismia kitkettäkään niin helposti, kuin annettiin ymmärtää (Le Monde 18.6.2004).

5.1.2. Afganistan ja taliban

Le Monde kuvaili Afganistania kurjaksi, kivikautiseksi, talibanin terrorisoimaksi maaksi, jonka historiallisena painona on neljännesvuosisadan jatkunut sotiminen, jonka kuvailu aloitetaan usein Neuvostoliiton miehityksestä (Le Monde 3.3.2001, 3.10.2001, 23.10.2001, 25.10.2001, 6.12.2001). Afganistanin tilannetta verrattiin lehdessä esimerkiksi Kosovon tilanteeseen, johon annettiin humanitaarista helpotusta lehden mielestä paremmin kuin talibanin sortamaan maahan. (Le Monde 3.10.2001.) Afgaanit kuvattiin sodista, nälästä, kuivuudesta, yhteiskunnan romahtamisesta, köyhyydestä kärsiviksi ”sieluiksi”, jotka olivat yksin ja jotka tarvitsevat ulkopuolista apua. Le Monde ei nähnyt afgaaneja vastuullisiksi talibanista tai bin Ladenista. Sen sijaan kansa oli altis riitautumaan keskenään ja altis liitoutumaan muita maita vastaan. (Le Monde 3.10.2001, 6.12.2001.) Talibanin valtaa eivät olleet tunnustaneet kuin Saudi-Arabia, Pakistan ja Arabiemiraatit (Le Monde 3.3.2001). Pakistan tukee talibania, joka puolestaan tukee Osama bin Ladenia (Le Monde 9.10.2001).

Lehti kirjoittaa, miten talibanin kohteena ovat etenkin naiset, jotka ryhmä on alistanut orjuuteen. Avioiduttuaan naiset ovat miehensä päätävävallan alaisia ja elävät miesten institutionalisoiman väkivallan armossa. Talibanin valta perustuu sarjaan kieltoja, jotka ryhmittymä on julistanut oman islamintulkintansa mukaan. Le Monde sanoi talibanin jatkavat samanlaisella barbarian tiellä kuin modernit totalitarismit, kuten natsismi ja sen kommunistiset vastineet, stalinismi ja maoismi. Myös taliban haluaa luoda uudenlaisen, täydellisen ihmisen. Ryhmän islamintulkinta on kuitenkin niin hullu, ettei sillä ole mitään tekemistä islamin kanssa, ja tämä hulluus ajaa Afganistanin kansan hyvinvoinnin edelle. (Le Monde 3.3.2001, 4.9.2001, 3.10.2001, 23.10.2001, 23.11.2001, 3.4.2014, 31.5.2017.) Taliban on afgaanien auttamisen este, joka ei suostu länsimaisten, varsinkaan kristittyjen kansalaisjärjestöjen toimintaan Afganistanissa (Le Monde 4.9.2001, 3.10.2001, 30.7.2004). Lehti piti Afganistanin keskushallintona kyvyttömänä vastaamaan talibanin toimiin. Le Monden mielestä vastuuton Kabul myös sievisteli jihadistien uhrien lukumääriä (Le Monde 25.10.2001, 30.7.2004).

Toisaalta lehti oli toiveikas Afganistanin jälleenrakentamisen mahdollisuuteen jo syksyllä 2001. Vallan jakaminen oli lehden mielestä jälleenrakennuksen kannalta ensiarvoisen tärkeää, ja tämä on lehden mukaan syytä pitää mielessä.²⁶ (Le Monde 6.12.2001.) Irakin-sodan myötä Le Monde arvioi Afganistanin unohtuneen nopeasti terrorisminvastaisessa sodassa, vaikka talibanin muistutettiin edelleen olevan voimissaan ja hyvissä väleissä Pakistanin kanssa. Lehden suuri optimismi Afganistanin jälleenrakentamisesta alkoi hiipua vuoden 2001 jälkeen, vaikka demokratisaatioprosessin nähtiin olevan mahdollinen. (Le Monde 11.12.2003, 30.7.2004, 13.10.2004). Ranska vetäytyi Afganistanista vuonna 2012, ja Yhdysvallat oli kaavaillut samaa vuodelle 2014. Aineiston toisella puoliskolla lehti oli edelleen huolissaan maan tilanteesta (Le Monde 4.1.2013). Lehti kirjoitti, että Yhdysvaltojen ja sen Nato-kumppaneiden tavoite on estää maata syöksymästä kaaokseen. Yhdysvaltoja kuitenkin hermostutti presidentti Hamid Karzain haluttomuus allekirjoittaa sopimusta Yhdysvaltain ja Naton joukkojen jäämisestä maahan. (Le Monde 7.2.2014, 3.4.2014.) Taliban pyrki muutenkin estämään rauhanneuvottelut iskemällä presidentinvaalien vaalitoimitsijoita, sotilaita, kansalaisjärjestöjä, toimittajia ja jopa pieniä lapsia kohtaan. Lehti arvioi monien Afganistania ympäröivien maiden pelkäävän talibanin aloittamaa uutta sisällissotaa ja haluavan, etteivät Yhdysvallat, Nato, YK ja kansalaisjärjestöt jätä maata. (Le Monde 3.4.2014.) Lopulta Yhdysvaltain ja Naton kanssa saatiin aikaan sopimus uuden presidentin, Ashraf Ghanin, myötä. Huumekaupan, etnisten jännitteiden ja talibanin runteleman maan tulevaisuus näytti silti vaikealta. (Le Monde 13.12.2014.) Lehti arvioi talibanin jatkaneen alueiden valtaamista, kun 120 000 Nato-sotilasta vetäytyi vuonna 2014. Pakistanin antama tuki nähtiin edelleen ongelmalliseksi, eikä lehden mielestä Kiina, Venäjä, Yhdysvallat tai Eurooppa painostaneet Islamabadia riittävästi talibanin tukemisesta. Edellä mainittujen lisäksi Intialla, Pakistanilla, Iranilla ja Saudi-arabialla oli alueellisia intressejä maassa. Lehti kirjoitti myös presidentti Donald Trumpin joutuvan pohtimaan, onko Afganistaniin löydettävissä sotilaallista ratkaisua. Kollektiivisen painostuksen nähtiin olevan paras keino toimia, ja sitä vaadittiin painokkaasti. (Le Monde 2.6.2017.)

5.1.3. Pakistan

Pakistan kuvattiin lehdessä Etelä-Aasian sairaaksi lapseksi (*enfant malade de l'Asie du Sud*),

²⁶ Vuoden 2002 alussa lehti tosin kehui pääkirjoituksessaan julkaisemaansa artikkelia, jossa esiteltiin Afganistanin sodan vaikeuksia ja sitä, mitä tuomionpäivän ennustajat sanoivat alun alkajenkin: Afganistanissa ei ole saavutettu mitään (Le Monde 9. ja 10.2.2003).

jihadistulivuoren irvikuvaksi (*la caricature d'un volcan djihadiste*) ja ”Puhtaiden maaksi” (*« pays des Purs »*), josta olisi hienoa kertoa positiivisia uutisia, mutta niitä ei talibanin ja etnisten jännitteiden vaivaamasta maasta löydy. Lehti katsoi, että ”arabikevää” (*« printemps arabes »*) ja Sahelin al-Qaida veivät huomion Pakistanista muualle 2000-luvun alun jälkeen. Lännessä kuitenkin seurattiin maan kehitystä, ja Washingtonissa, Lontoossa ja Pariisissa oli oltu kymmenen vuotta huolestuneita jihadismin kasvusta, jihadistien kansainvälisestä kouluttamisesta sekä ydinaseista, joiden pelättiin päätyvän vääriin käsiin. Pakistanin tilanteen selvittämisessä hankaluutta aiheuttavat myös maan suhteet Intiaan ja Yhdysvaltoihin. (Le Monde 17.1.2013, 14.5.2013.) Toisaalta esimerkiksi parlamenttivaalien nähtiin olevan vastavoima talibanille, ja pääministeri Nawaz Sharifiin suhtauduttiin lehdessä myönteisesti: hartaasta uskostaan huolimatta tämä ei ollut fundamentalisti, lehti kirjoitti. Pakistan tarvitsi kuitenkin lehden mukaan ulkopuolista apua. (Le Monde 14.5.2013, 3.4.2014.)

Pakistanin hallinnon kaksijakoisuus Pakistanin talibanin eli TTP:n suhteen oli lehden mielestä suuri ongelma. Lehti kertoi hallinnon suvaitsevan islamistiryhmittymiä, varsinkin kun ne hyökkäsivät Afganistanissa ja Intiassa, sillä tästä oli Pakistanin mielestä strategista hyötyä. Lehti toivoi esimerkiksi Peshawarin verilöylyn avaavan hallinnon silmät, jotta se lopettaisi jaon ”hyviin” ja ”huonoihin” talibaneihin. Lehti halusi myös lännen heräävän Pakistanin tilanteeseen, sillä esimerkiksi Yhdysvalloilla on maassa strategisia intressejä. (Le Monde 18.12.2014.) Yhdysvallat ei kuitenkaan onnistunut Pakistanin-politiikassa lehden mukaan kovin hyvin: Kun TTP:n johtaja Hakimullah Mehsud kuoli Yhdysvaltain lennokki-iskussa, lehti piti surmaamista ongelmallisena: Taliban oli jo pohtinut dialogin mahdollisuutta Islamabadin kanssa, mutta lehti tulkitsi sen vetäytyvän Mehsudin kuoleman jälkeen takaisin radikalisaatioon. Poliittisesti pragmaattista olisi ollut antaa talibania vastustavan konsensuksen kasvaa Pakistanissa, mutta sen sijaan Mehsudista tulikin jonkinlainen marttyyri ja Yhdysvalloista puolestaan syntipukki Pakistanin ongelmille. (Le Monde 10. ja 11.11.2013.)

5.1.4. Isis, Syyria ja Irak

Isis alkoi esiintyä pääkirjoituksissa kesällä 2014. Lehti yhdisti järjestön nousun Irakin ja Syyrian romahtamiseen, joka antoi islamisteille kasvuvoimaa. Lehden mukaan Isis kasvoi siksi, että Saddam Husseinin vallasta syöksemisen jälkeen shiit asetettiin Irakissa johtoasemiin, ja Iranin tuella he sortivat Husseinin aikana hallinneita sunnejä. Sunnalainen Isis käytti siis laajentumisessaan hyväkseen sunnien syrjimistä ja Irakin entisten huippusotilaiden kyvykkyyttä.

(Le Monde 12.6.2014, 3.6.2015, 6. ja 7.9.2015, 6.7.2016, 11.7.2017.) Isisin representaatiot olivat lehdessä samankaltaisia kuin representaatiot muistakin jihadistista: se oli kyvykäs, hyvin aseistettu, totalitaarista ideologiaa levittävä, ultraväkivaltainen, islamin ”juurilleen palauttamista” kalifaatilla lupaileva, verilöylyjä ja puhdistuksia tekevä ja länsimaisuutta vastustava lahkko. (Le Monde 13.9.2014, 24.9.2014, 26.9.2014, 19.11.2014, 3.7.2015, 6. ja 7.9.2015, 15. ja 16.11.2015, 24.3.2016.) Isis tuhosi alueen kulttuuriperintöä sekä terrorisoi, vainosi, teloitti ja poltti ihmisiä. Lehti näki Isisin al-Qaidan perillisenä, jonka kanssa ei voi neuvotella. (Le Monde 26.7.2014, 10. ja 11.8.2014, 24.9.2014, 12.3.2015, 3.6.2015, 3.7.2015, 6. ja 7.9.2015, 20.10.2015, 15.1.2015, 30.3.2016, 6.7.2016.)

Länsimaisten demokratioiden lisäksi Isis kosketti lehden mukaan myös maltillisia muslimeja (Le Monde 22.8.2014). Isisillä oli loppumattomasti taistelijoita Saudi-Arabian ansiosta. Iisiin oli liittynyt nuoria Afrikasta, Aasiasta, arabimaista ja Euroopasta, ja he kaikki olivat vakuuttuneita saudien vuosia levittämästä salafismista. (Le Monde 13.9.2014, 3.6.2015, 26.9.2015, 24.3.2016.) Isisin toimintaa tukivat myös länsimaiset yritykset, kuten ranskalainen rakennusmateriaaliyritys Lafarge, joka rahoitti jihadisteja Pohjois-Syyriassa turvatakseen liiketoimintansa (Le Monde 5. ja 6.3.2017). Isis uhkasi Maghrebia, ja se oli levittänyt solujaan Kaukasukselle, Kuwaitiin, Jemeniin ja Egyptiin. Siinailla se uhkasi Hamasia, joka oli heikentynyt merkittävästi Gazan-sodan jälkeen. Pakistanissa ja Afganistanissa se uhkasi talibania. Afrikassa Boko Haram keräsi joukkonsa Isisin mustan lipun alle. Seuraavaksi kohteeksi Isisin kuolemanspiraalissa Le Monde näki Palestiinan ja Israelin konfliktin. (Le Monde 3.7.2015, 22.7.2015, 12.4.2017.) Lehden mukaan olisi harhaista kuvitella, että Lähi-idän kaaos pysyisi alueella – Isis ei halua luoda epätasapainoa vain Ranskaan tai Eurooppaan, vaan koko sen naapurustoon. Isisistä eroon pääseminen ei vaatinut lehden mukaan ainoastaan voimaa, vaan diplomaattisia ponnisteluja Yhdysvalloilta, Euroopalta Venäjältä, ja ”jopa” Iranilta. (Le Monde 26.9.2014, 1. ja 2.1.2015, 6. ja 7.9.2015.)²⁷ Lehti huomioikin, miten pitkäaikaiset viholliset Iran ja Yhdysvallat tekivät yhteistyötä Irakissa Saddam Husseinin kaatamisen jälkeen. (Le Monde 17.6.2014, 13.9.2014.) Lehti ei kuitenkaan odottanut maiden välien lämpenevän kovinkaan merkittävästi (Le Monde 13.9.2014, 4.4.2015).

Syyrian Bashar al-Assad ei lehden mukaan suhtautunut jihadismiin maassaan vakavissaan, vaikka väitti olevansa sitä vastaan: lehden mukaan hirmutekoja tehnyt al-Assad ei siis ollut jihadisteille mitenkään vastakkainen voima, vaan hän pikemminkin ihaili al-Qaida-tyyppistä jihadismia.

²⁷ Huomionarvoista oli, että tässä yhteydessä lehti ei kuitenkaan mainitse muita arabimaita, kuten Saudi-Arabiaa, jonka wahhabistikytköksistä lehti kirjoitti runsaasti. Ks. Saudi-Arabiaa käsittelevä kappale.

Lehden mukaan Syyriassa Isisiä vastustivatkin ennemmin al-Qaidaa lähellä oleva al-Nusra kuin presidentti al-Assad (Le Monde 15.2.2014, 22.4.2015, 3.6.2015.) Syyrian sotaa pohtiessaan Le Monde kirjoitti, miten länsi oli pidättäytynyt toimittamasta aseita oppositiorhmittymille, koska radikaalia islamia ei haluttu tukea. Lehti kuitenkin huomautti Syyrian kapinallisryhmittymien olevan monimuotoisia, eikä Syyriassa ole kyse vain islamisteista. (Le Monde 23.10.2013.) EU ei olisi mielellään sekaantunut Syyrian tilanteeseen – eivät edes interventionistisimmat Ranska ja Britannia. (Le Monde 24.7.2013, 27.8.2013, 8. ja 9.9.2013.) Lehden mukaan EU:n pidättäytymistä korostava politiikka ei ollut estänyt Syyrian tilanteen huononemista, ja jotain oli lehden mukaan tehtävä. (Le Monde 16.3.2013, 10.5.2013.) Lehti huomautti, että ajatus länsimaiden interventiosta oli ollut epäsuosittu eurooppalaisten keskuudessa muun muassa siksi, että vuoden 2001 jälkeen länsimaiden konflikteihin osallistuminen oli ollut tuloksiltaan epätydyttävää, ja Irakin-fiasko ei ollut vielääkään päättynyt (Le Monde 8. ja 9.9.2013).

Isisin vastainen länsikoalitio muodostettiin, mutta sen toiminta oli lehden mukaan tehotonta. Kesällä 2015 lehti ei nähnyt kansainvälisessä jihadismin vastaisessa taistelussa minkäänlaista koherenssia. Isisiä ei vastustanut oikea koalitio, vaan Yhdysvaltain johtama parinkymmenen erimielisen maan joukko, jossa oli aimo annos tekopyhyttä eikä minkäänlaista strategista koherenssia. (Le Monde 3.6.2015, 3.7.2015, 6. ja 7.9.2015, 30.9.2015, 26.11.2015). Lehden mukaan Isisin hallussaan pitämät kaupungit olisivat olleet helposti vallattavissa kovilla pommituksilla, mutta niin kauan kuin Bagdad ei suostunut jakamaan valtaa sunnien kanssa, jihadistit olivat vahvoilla. Lehteä kummastutti, ettei Irakin ja Saudi-Arabian lisäksi muista arabimaista tullut juurikaan sotilaallista tukea Yhdysvaltojen johtamalle Isisin-vastaiselle koalitiolle (Le Monde 13.9.2014.) Myöhemmin lehti kuitenkin ilmoitti ymmärtävänsä arabimaiden haluttomuuden lähteä Isisin vastaiseen taisteluun (Le Monde 21. ja 22.9.2014). Irakin ja Syyrian ilmaiskuihin liittyivät kuitenkin saudien lisäksi Bahrain, Arabiemiraatit, Qatar ja Jordania. Tämä oli lehden mielestä ymmärrettävää, sillä Isis muodosti uhan ennen kaikkea arabimaille. (Le Monde 24.9.2014.) Rauhanneuvotteluissa ei nähty shiia-militioita tukevaa Irania eikä kurdeja, koska Saudi-Arabia ja muut Arabian niemimaan valtiot halusivat ennen kaikkea estää Iranin ekspansionismin – Isis tuli tärkeysjärjestyksessä vasta toisena. Lehti kaipasikin kipeästi Iranin ja Saudien välistä diplomatiaa. (Le Monde 3.6.2015.) Lisäksi Venäjä nähtiin tärkeäksi toimijaksi Syyrian-neuvottelupöydissä, jota ilman ei syntyisi ratkaisua (Le Monde 6. ja 7.9.2015, 30.9.2015).²⁸

²⁸ Venäjä alkoikin esiintyä aineistossa kunnolla vasta Syyrian-sotaa käsittelevissä pääkirjoituksissa, etenkin Siinain 31.10.2015 matkustajakoneen turman jälkeen, joka lehden mukaan oikeutti Venäjän YK:n peruskirjan mukaiseen legitiimiin itsepuolustukseen. Venäjän myös kirjoitettiin haluavan liittyä kansainväliseen liittoumaan. Samalla se

Kun Palmyra ja Mosul vallattiin, Le Monde arvioi tappioiden himmentävän kuvaa voittamattomasta valloittajasta, joka oli ollut yksi eurooppalaisnuoria houkutteleva narratiivi. Lehti kuitenkin sanoi, ettei jihadismi ole katoamassa minnekään ennen kuin Syyriaan ja Irakiin saataisiin jonkinlainen yhteisöjen hyväksymä legitimiteetti. (Le Monde 30.3.2016, 24.3.2017, 24.3.2017, 21.4.2017, 11.7.2014.) Rauhanneuvottelut eivät lehden mielestä kuitenkaan edenneet. Yhdysvaltain tavoitteena oli tuhota Isis, Venäjä ei näyttänyt tietävän, mitä se tekee Syyriassa, ja YK oli maassa hyväntahtoisuudesta. (Le Monde 23.4.2016.) Koska Isis oli sunnienemmistön tukahduttamisen hedelmä, Irakin tuli taata sunneille täydet kansalaisoikeudet. Lisäksi Syyrian valtion luhistuminen ja al-Assadin sota oppositiota vastaan avasivat ovet radikaaleille, eikä Iranin shiiajoukkojen läsnäolo parantanut tilannetta sunnien silmissä. (Le Monde 19.10.2016, 11.7.2017.)

5.2. Yhdysvallat

5.2.1. George W. Bushin aika

Syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen Le Monde otsikoi ensimmäisen iskuja käsitelleen pääkirjoituksensa sanoilla ”Erään unelman loppu (käännös oma)”.²⁹ Lehden mukaan Bush oli unelmoinut maansa suojelemisesta ja siitä, etteivät Yhdysvallat ottaisi osaa muiden maiden konflikteihin. Toisaalta lehti suosi Bushia ulko- ja puolustuspoliittisten linjausten hajanaisuudesta: Bush halusi panostaa ohjuspuolustusjärjestelmän rakentamiseen, vaikka useat asiantuntijat ja poliitikot olivat korostaneet terrori-iskun todennäköisyyttä ohjusiskun sijaan. Toisaalta lehti sanoo, että 9/11-isku oli suunniteltu ennen Bushin virkaanastumista. Lehti myös huomautti Yhdysvaltain toimista Lähi-Idässä ja sanoi, että aikanaan tulee heräämään kysymyksiä Yhdysvaltain nostattamasta vihasta suuressa osassa arabimuslimimaailmaa. (Le Monde 13.9.2001, 15.9.2001, 28.2.2003.) Lehti problematisoi useampaan otteeseen sitä, tiesikö Bush Yhdysvaltoihin kohdistuvasta uhasta ennen 9/11-iskuja (Le Monde 26.7.2003, 13.4.2003). Keväällä Valkoinen talo suostui julkaisemaan salaamansa CIA:n sille antaman tiedonannon bin Ladenin hyökkäysaikeista. Lehti piti kansallisen turvallisuusneuvonantaja Condoleeza Ricen selityksiä tiedustelupalveluiden yhteistyökatkoksista riittämättöminä ja suosi terrorisminvastaisen sodan johtajana esiintyvää Bushia siitä, ettei tämä kuunnellut ulkopoliittisia neuvonantajiaan ja kiinnostunut terrorismista ennen 9/11-iskuja. (Le Monde 13.4.2003.) Terrorisminvastainen sota oli myös yksi sisäpolitiikan

kuvattiin Ranskan liittolaisena, vaikka suhteet olivat olleet aiemmin viileät. Lehti kirjoitti, että yhteistyö olikin järkevää, mutta samalla oli oltava realistinen Venäjän historian ja intressien suhteen. (Le Monde 19.11.2015.)

²⁹ “La fin d’un rêve (Le Monde 13.9.2001).”

tärkeistä aiheista esimerkiksi presidentinvaaleissa (Le Monde 31.10.2004).

Le Monden pääkirjoituksissa näkyy ajatus siitä, että Yhdysvallat operoi kylmän sodan jälkeisessä maailmassa, jossa sääntöjä ei ole ja jossa valtiot eivät ole ainoita toimijoita. 9/11-iskuissa Yhdysvaltain ”hyperkyvykyys” osoitti haavoittuvaisuutensa ”hyperterrorismin” edessä (Le Monde 13.9.2001). Bush pyrkii yhdistämään kansansa ja saamaan tukea muilta valtioilta terrorisminvastaiseen sotaan yhdistelemällä retoriikassaan patriotismia ja kristillistä uskonnollisuutta. Le Monde kuitenkin varoitti Bushia liiallisista yksinkertaistuksista ja kärjistyksistä viittaamalla esimerkiksi Bushin ilmaisuun ”monumentaalisesta kamppailusta hyvän ja pahan välillä”. Le Monde kirjoitti, ettei muslimimaista tulleiden kamikazejen isku symbolisesti merkittäviin kohteisiin tarkoita ”sivilisaatioiden törmäystä” ja että tämänkaltaisen retoriikka on poliittisesti vaarallista, sillä maailma on monisyisempi kuin dualistinen hyvä–paha-retoriikka antaa ymmärtää. (Le Monde 13.9.2001, 15.9.2001, 11.9.2003, 29. ja 30.8.2004.) Lehti arvioikin Yhdysvaltojen käyttämää sotasanaa lehti 9/11-iskujen jälkeen erittäin kriittisesti. Lehti sanoi Yhdysvaltojen julistaneen monenlaisia sotia viimeisen muutaman vuosikymmenen aikana esimerkiksi köyhyyttä, huumeita ja rikollisuutta vastaan. Lehti kirjoitti, ettei yhtäkään niistä ole voitettu, koska terminologia oli väärä tai vähintään kyseenalainen. (Le Monde 18.9.2001.) Bushin julistettua terrorisminvastaisen sodan lehti arvioi tämän sodan ammentavan etenkin suurvaltapolitiikan ristiriidoista (Le Monde 18.9.2001).

Yhdysvaltain liittolaisuutta Saudi-Arabian kanssa Le Monde kuvaili 9/11-iskujen jälkeen tekopyhäksi toteamalla saudien rahoittaneen radikaalia islamia jo vuosia (Le Monde 18.9.2001.) Lehti sanoi Saudi-Arabian lisäksi myös Pakistanin olevan Yhdysvaltojen liittolainen, ja molemmissa liittolaismaissa ekstremistinen islamismi oli kasvanut. (Le Monde 9.10.2001, 27.12.2003). Lehden mielestä näitä liittolaisuussuhteita olisi syytä uudelleenarvioida esimerkiksi Afganistanin-hyökkäyksen suhteen (Le Monde 9.10.2001, 6.3.2004). Afganistanin-intervention alettua lehti kehotti Yhdysvaltoja ottamaan paremmin arabimaiden mielipiteet huomioon: vaikka maat eivät hyväksyneet bin Ladenin toimintaa, ne tuomitsivat myös Yhdysvaltain ilmaiskut Afganistaniin. Ja vaikka taliban kärsi ilmaiskujen myötä tappioita, Le Monde kyseenalaisti siviilikohteiden ”vahingossa” pommittamisen sekä mahdolliset sotarikokset Afganistanissa. (Le Monde 25.10.2001, 2. ja 3.12.2001, 11. ja 12.8.2002). Jo vuoden 2001 lopussa lehti katsoi Yhdysvaltain voittaneen Afganistanin-sodan, muttei terrorismin vastaista taistelua (14.12.2001).

Vastaterrorismitoimia ryhdyttiin kasvattamaan 9/11-iskujen jälkeen niin Yhdysvalloissa kuin

Euroopassakin. Le Monde huomautti, ettei julkisuuteen annettu tietoja siitä, paljonko terroristiepäilyjä pidätettiin iskujen jälkeen ja mistä heitä syytettiin. Le Monde arvosteli Yhdysvaltoja epäiltyjen pitämisestä laillisuusperiaatteen harmaalla alueella tai ulkopuolella. (Le Monde 19.10.2001, 18. ja 19.11.2001, 10.1.2002.) Lehti esitti useasti huolensa etenkin Guantanamon juridisesta tyhjiöstä ja siitä, ettei Bush myönnä terroristiepäilyille Geneven sopimuksen mukaista sotavangin asemaa. Bushin kaksinaismoralismi näkyi lehden mukaan siinä, miten hän oli julistanut sodan abstraktia terrorismia vastaan, vaikka sodan voi julistaa kansainvälisen oikeuden mukaan vain toista valtiota vastaan. Terroristiepäilyille ei kuitenkaan annettu sotavangin statusta, koska heidät on vangittu terroristijärjestön ”vihollistaistelijoina”, ei vieraan vallan edustajina. Samalla Bush kuitenkin halusi tuomita epäillyt Yhdysvaltain sota-oikeudessa siviilioikeudenkäynnin sijaan. Vastavoimana Bushin Guantanamo-politiikalle näyttäytyi kuitenkin Yhdysvaltain tuomioistuinjärjestelmä, joka antoi muun muassa linjauksia vankien nimeämisestä ja otti kantaa Bushin hallinnon menettelytapoihin. (Le Monde 10.1.2002, 23.1.2002, 9.2.2002, 11. ja 12.8.2002, 9.11.2002, 25.12.2002, 26.3.2003, 28. ja 29.3.2004, 30.6.2004, 12.1.2005.) Lehti vaati Yhdysvaltoja näyttämään esimerkkiä kamppailussa, joka on aloitettu oikeuden nimeen (Le Monde 9.11.2002). Vaikka Yhdysvaltain korkein oikeus antoi luvan suorittaa tuomioistuintutkinnot Guantanamosta ja vaikka Yhdysvallat lupasikin epäilyille siviilioikeudenkäynnit, lehti pysyi skeptisenä Guantanamon suhteen (Le Monde 28. ja 29.3.2004, 30.6.2004, 28.7.2004).

Lehti kritisoi Yhdysvaltojen ulkopoliittista peliä: Yhdysvallat arvosteli Saddam Husseinin ”uhkaavaa” (« *menacante* ») hallintoa YK:n päätöslauselmien rikkomisesta muttei itse kunnioittanut Geneven sopimusta (Le Monde 9.11.2002.). Le Monde suhtautui erittäin skeptisesti Yhdysvaltojen väitteisiin Irakin joukkotuhoojista sekä Saddam Husseinin yhteyksistä al-Qaidaan, ja väitteet todistettiinkin myöhemmin vääriksi. Lehti myös vetosi vahvasti YK:n turvallisuusneuvoston päätösvaltaan ja tuomitsi ilman sen mandaattia toimimisen Irakissa. (Le Monde 7.2.2003, 9. ja 10.2.2003, 16. ja 17.2.2003, 19.4.2003, 17.3.2004, 13.5.2004, 18.6.2004.) Lehti oli huolissaan uudenlaisen terrorismin syntymisestä ja siitä, onko Husseinin jälkeiselle ajalle toteuttamiskelpoista suunnitelmaa. Le Monde ei myöskään nähnyt realistisena Bushin hallinnon väitteitä intervention pituudesta ja esitti, että Irakissa voidaan varautua pitkittyvään sotilaalliseen miehityksiin, itsemurhaiskuihin ja amerikkalaisia ja länttä vastaan kiihtyvään intifadaan. Länsivastaisuus oli lehden mukaan puolestaan terroristien käyttövoimaa, vaikka irakilaiset olisivatkin hyväksyneet Yhdysvaltain toimet. (Le Monde 9. ja 10.2.2003, 28.2.2003, 22.1.2005, 23.6.2005, 30.6.2005.) Yhdysvaltain sotilasoperaation nähtiin myös pitkittyvän siksi, että maa

aliarvioi irakilaisten nationalistisen resistenssin – lehti arvioi Yhdysvaltain vastaisuuden johtuvan Irakissa ennemmin nationalistisista voimista kuin jihadisteista, vaikka al-Qaidan ammattimaisia terroristeja onkin militiaoihin todennäköisesti liittynyt (Le Monde 7. ja 8.12.2003, 15. ja 16.2.2004). Lehden mielestä Yhdysvaltojen virhearviot Irakissa johtivat siihen, että jo kuusi kuukautta maahan hyökkäämisen jälkeen maa oli ” [– –] yksi islamistisen terrorismin suurten operaatioiden näyttämöistä (käännös oma).”³⁰ Tämä muodosti uhan sekä Yhdysvalloille että irakilaisille. Lehti kirjoitti, että Husseinin hallinto oli kykenevä rikoksiin ihmisyyttä vastaan, mutta hänen aikanaan radikaalille islamille ei annettu kasvualustaa. (Le Monde 29.10.2003, 18.6.2004, 23.6.2005, 30.6.2005.) Lehden mielestä Irakin tilanteen ratkaisemiseksi olisi paras tukea demokratiaprosessia, kuten edustuksellisuutta ja vapaita vaaleja. Sen mielestä oli myös tärkeää, että Husseinin aikana vallassa ollut sunnivähemmistöä ei marginalisoida. (Le Monde 1.2.2005.) Lehti kirjoitti, miten Yhdysvallat myös painosti Irania sen väitetyistä terroristisiteistä ja Syyriaa irakilaisjohtajien piilottelusta ja kemiallisista aseista. Lehti tulkitsi Yhdysvaltojen uhittelun ja Irakin-invaasion olevan viestin lähettämistä koko Lähi-idälle: joukkotuhoaseita ei kannata kehittää, terroristiryhmiä ei kannata tukea eikä Yhdysvaltojen vaikutusvaltaa kannata epäillä. Yhdysvallat oli lehden mielestä juopunut sotilaallisesta kyvykkyydestään ja uskoi olevansa koskematon. (Le Monde 15.4.2003, 19.6.2003, 26.7.2003, 18.6.2004.) Le Monden jihadismidiskurssia tarkastellessa voidaan sanoa, että Yhdysvallat pyrki lehden mielestä appropriimaan diskurssia tuomalla diskurssiin Afganistanin lisäksi muita ulkovaltoja, kuten Irakin, joka näyttäytyy uhkaavana jihadismin pesäkkeenä, vaikka myöhemmistä Irak-raporteissa kävi ilmi, etteivät puheet maan joukkotuhoaseista ja jihadistisoluista pitäneet paikkaansa.

Terrorisminvastaisen sodan epäonnistumiset seurasivat Bushia koko tämän virkakausien ajan Le Monden pääkirjoituksissa. Lehden mielestä Lähi-idän demokratisaatioprosessi oli Bushin vuoksi pikemminkin ottanut takapakkia kuin jatkunut, mikä ei puolestaan auttanut terrorisminvastaisessa taistelussa. (Le Monde 11.9.2003, 22.11.2003, 17.3.2004.) Kaiken kaikkiaan lehti näki Bushin Lähi-idän politiikan epäonnistuneena. Palestiinan ja Israelin konflikti ei lehden mukaan koskaan ollut Bushin prioriteetti, ja koplautuminen Sharonin kanssa vei Yhdysvalloilta uskottavuutta rauhanvälittäjänä. Irakin-fiasko ei parantanut tilannetta: arabimaiden inho Yhdysvaltoja kohtaan kasvoi, ja se lisäsi lehden mukaan ekstremismiiä. (Le Monde 7.5.2004, 18.6.2004, 30.4.2005.)

³⁰ “ [– –] est l’un des théâtres d’opérations majeurs du terrorisme islamique (Le Monde 29.10.2003).”

5.2.2. *Barack Obaman aika ja Donald Trumpin valinta*

Vaikka Obama veti Yhdysvaltain joukot Irakista ja vakuutteli, ettei irakilaisia jätetä yksin, Le Monde ei löytänyt optimismin aihetta maan tilanteen kehittymisestä. Esimerkiksi sunni-islamistien syrjiminen oli lehden mukaan johtanut al-Qaidan aktivoitumiseen ja valtioon kohdistuvien iskujen kasvuun. Irak ja Syyria nähtiin koko Lähi-idän epävakauttajina, ja yksi syy tähän epävakauteen on irakilaisten ohella Yhdysvallat. Yhdysvalloilla lehti viittaa George W. Bushiin, jonka jälkiä Obama yritti korjata panostamatta Irakiin liikaa. (Le Monde 4.1.2013, 17.6.2014, 22. ja 23.6.2014, 13.9.2014.)

Lehti kirjoitti pöyristyneenä 6 000-sivuisesta senaatin selvityksestä, jossa CIA:n tekemän terroristiepäilyjen kidutuksen laajuus, raakuus, kidutuksen hallinnollinen siunaus sekä eurooppalaisten yhteys kidutuksiin kävivät seikkaperäisesti ilmi. Le Monden mukaan selvitys asetti erittäin kyseenalaisiksi amerikkalaisten edustamat arvot ja sen, että Yhdysvallat haluaa näyttäytyä demokratian mallimaana.³¹ Lehden mukaan CIA:n kuulustelumetodit eivät olleet auttaneet 9/11-iskujen syyllisten kiinni saamisessa tai uusien iskujen estämisessä. Lehden mukaan metodit kertoivat pikemminkin iskujen jälkeisestä paniikista ja arvojen uhraamisesta kansallisen turvallisuuden nimeen. Le Monde sanoi yhdysvaltalaisen olevan velkaa Obamalle, joka laitto selvityksen käyntiin ja lopetti kidutukset. (Le Monde 12.12.2014.)

Obaman aikana Yhdysvalloissa nähtiinkin lehden mukaan terrorismidiskurssin muutos, sillä Obama halusi eroon Bushin julistamasta globaalista terrorisminvastaisesta sodasta. Obama halusi parantaa Yhdysvaltojen kuvaa arabi- ja muslimimaailmassa, mitä lehti kiitti, ja tuoda amerikkalaisia arvoja lisää vastaterrorismiin. Obama myös korosti turvallisuuden ja oikeuksien tasapainottamista. Lehden mukaan Yhdysvalloissa olikin painotettu liikaa turvallisuuden imperatiivia. Tosin lehti arvosteli Obamaa siitä, ettei hän sulkenut Guantanamoa tai kaatanut Patriot Actia. Obama myös hän salli puhelintiedustelulle laajemmat oikeudet jatkaen tässä mielessä Bushin turvallisuutta painottavalla tiellä. Lisäksi lehteä pöyristyttivät Yhdysvaltain toimittajavakoiluskandaali ja Snowden-paljastukset. (Le Monde 26. ja 27.5.2013, 9. ja 10.6.2013.) Lehti kirjoitti bin Ladenin voittaneen postuumisti, sillä terrorisminvastaisen sodan, Afganistanin välttämättömän (*guerre de nécessité*) ja Irakin valitun sodan (*guerre de choix*) myötä kansainvälinen humanitaarinen oikeus joutui syrjään. Tilalle oli lehden mukaan tullut sotilaslaki, *habeas corpus* eli mielivaltaisten vangitsemisten vastakohta, sekä Patriot Act, joka on NSA:n

³¹ Toisaalta lehti katsoi myös Ranskaan: se ei tohdi kuvitellakaan, millaisia keinoja Ranska käytti Algerian-sodan aikana. (Le Monde 12.12.2014.)

toiminnan perusta. Lehti sanoikin amerikkalaisen demokratian synnyttäneen kaksoshirviöt, Guantanamon ja Prismen. Samalla se sanoo Obaman puhuvan oikeutetusta sodasta Nobel-komitean edessä ja käyvän salasotia piilossa. (Le Monde 13.8.2013, 25.6.2015.)

Obaman ulko- ja puolustuspolitiikka ei siis saanut lehdelta varauksetonta kannatusta. Tämä näkyi esimerkiksi Jemenin al-Qaida-epäiltyihin kohdistuvien lennokka-iskujen käsittelyssä. Lehti sanoi siviiliuhreja ja identifioimatta jääneitä uhreja aiheuttaneiden ilmaiskujen olevan paradoksaalisia siksi, että Obama ilmoitti Yhdysvaltojen lopettavan ne. (Le Monde 9.8.2013.) Obama oli siis pitäytynyt ilmaiskussa massiivisten sotilasoperaatioiden, kuten Irakin ja Afganistanin tuhoisten sotien, sijaan. Yhdysvallat kieltäytyi Le Monden mukaan edelleen sekaantumasta asioihin, jotka eivät suoraan liity sen intresseihin, ja lehden mielestä tämä perspektiivin puute pakotti maan moninkertaistamaan ilmaiskut. Obaman jihadismikamppailu ei kuitenkaan näyttänyt Le Monden mielestä kovin voitokkaalta, vaikka se onnistuikin muun muassa eliminoimaan bin Ladenin, surmaamaan al-Qaidan johtajia Jemenissä ja iskemään islamilaisen Maghrebin al-Qaidan eli AQMI:n Mokhtar Belmokhtaria vastaan Libyassa. Lehden mielestä Yhdysvallat oli umpikujassa, koska sillä ei ollut poliittista strategiaa eikä luotettavia liittolaisia terrorisminvastaisessa taistelussa. (Le Monde 18.6.2015.) Sisäpoliittisesti Obaman asemaa hankaloitti kongressin päätös tämän JASTA-lain veton kumoamisesta. JASTA mahdollistaa sen, että Yhdysvaltain kansalainen voi haastaa oikeuteen maan, joka on auttanut tahoa, jolla on terroristisia pyrkimyksiä Yhdysvaltoja vastaan. Lehti arveli lain suuntautuvan etenkin Saudi-Arabiaa vastaan, koska suurin osa 9/11-iskijöistä oli saudeja. Mikäli Saudi-Arabia päättäisi vetää varallisuutensa pois Yhdysvalloista, se olisi jälkimmäisen taloudelle suuri isku. Lisäksi strategiset suhteet ovat koetuksella. Lehti ennusti JASTA:n luovan diplomaattisia sotkuja, mikäli muut maat alkaisivat säätää vastaavia lakeja. (Le Monde 1.10.2016.)

Syyskuun 11. iskujen jälkeen seuraava Yhdysvaltoihin kohdistuva isku, jota lehti pääkirjoituksessaan käsitteli, oli Orlandon yökerhoisku, jota lehti referoi ja jonka se tuomitsi vahvasti. Le Monde näki ”yksinäisten susien” iskujen olevan vaikeasti ennustettavia, mikä ei kuitenkaan estänyt presidenttiehdokas Donald Trumpia syyttämästä Obamaa siitä, ettei islamismin uhalle ollut tehty mitään. Lehti suhtautui torjuvasti Trumpiin, jonka se näki hyväksikäyttävän kymmenien ihmisten kuolemaa politikoimiseen. Le Monde kiinnitti huomiota Yhdysvaltain aselakeihin ja siihen, miten Orlandon ammuskelija oli saanut hankittua aseensa FBI:n kuulusteluista huolimatta. (Le Monde 14.6.2016.) Lehti suhtautui skeptisesti Trumpin jihadin- ja Isisin-vastustamissuunnitelmiin, jotka olivat lehden mukaan joko jo olemassa olevia keinoja tai

mahdottomia toteuttaa. Lehden mukaan asioita kärjistävä Trump ei juuri ymmärtänyt jihadismia. (Le Monde 18.8.2016.) Astuttuaan valtaan Trump valitsi Lähi-idän politiikassaan sunnipuolen, ja keskustelut Iranin kanssa päättyivät. Lehti kirjoitti, miten Trump valitsi saman position kuin Israel: al-Qaida ja Isis ynnä muut järjestöt eivät ole todellinen uhka, vaan uhan muodosti Iranin ekspansionismi. (Le Monde 23.5.2017.)

5.3. Ranska

5.3.1. Ulkopolitiikka ja jihadismi

9/11-iskujen jälkeen ranskalaispoliitikot tuomitsivat terrorismin yli puoluerajojen, ja uhreille osoitettiin solidaarisuutta, mutta esimerkiksi parlamentin alahuoneessa käyty terrorismikeskustelu näyttäytyi lehdelle vaaleja edeltävänä, riitaisana vaalikampanjointina. Pääministeri Lionel Jospin linjasi, etteivät maailman konfliktit selitä tai oikeuta terrorismia. Ranska myös korosti EU-maiden valinnanvapautta ja saatavilla olemisen periaatetta maiden arvioidessa liittymistä Yhdysvaltain johtamaan sotilaalliseen Afganistanin-liittoumaan. Jospinin mukaan Ranska oletti olevansa mukana liittouman tavoitteiden määrittelemisessä ja toteutuksessa, mikäli siltä pyydetäisiin apua. Toisaalta Ranska on suhtautunut Yhdysvaltoihin perinteisesti melko skeptisesti, mistä Le Monde muistutti esimerkiksi kirjoittamalla Ranskan arvostelleen Yhdysvaltojen toimia Kosovon-sodassa. (Le Monde 5.10.2001.) Jospin lupasi parlamentaarisen äänestyksen Ranskan mahdollisesta Afganistanin-interventioon osallistumisesta, mutta perui kantansa vetoamalla sodankäynnin erityislaatuisuuteen: vastassa oli terroristiryhmä eikä toinen valtio. Lehti piti pääministerin huolta aiheellisena, mutta korosti samalla parlamentaarisen konsultaation ja vallan tasapainottamisen periaatteita. (Le Monde 11.10.2001.)

Kitka Yhdysvaltojen ja Ranskan välillä näkyi etenkin Irakin-sodan käsittelyssä. Lehti puolusti sanoin Ranskan valtiojohtoa muun muassa kertoessaan ulkoministeri Dominique de Villepinin oikoneen YK:ssa loukkaavia seipitteitä (*fariboles insultantes*), joita Ranskan Irak-kannoista on yhdysvaltalais- ja brittimedioissa kerrottu: Ranskan kantaa ei määritä öljy, Ranska ei vastusta yhdysvaltalaisia vain vastustamisen vuoksi, eikä Ranskaa aja jonkinlainen müncheniläinen perinnöllisyys (*atavisme munichois*), jolla lehti viittaa ilmeisesti toisen maailmansodan jälkeiseen Euroopan demilitaritoitumiseen. Lehti kirjoittaa, miten presidentti Jacques Chiracilla oli alusta asti kolme ehtoa Irakin tilanteen selvittämiseen: YK:n täytyy voida tarkastaa, onko Irakissa joukkotuhoaseita. Irakilla ei saa olla joukkotuhoaseita, jotka voisivat päätyä terroristeille. Viimeiseksi, mikäli voimankäyttö muodostuisi sodaksi globaalin etelän ja pohjoisen välillä, se

olisi juuri sitä, mitä bin Laden toivoisi. Lisäksi Ranska ei vastustanut voimankäyttöä *per se*, mutta se on legitimoitava YK:n päätöksellä, mitä lehti piti hyvänä. (Le Monde 16. ja 17.2.2003, 12.3.2003.) Lehti kuvasi Chiracin ylevänä, järkevänä, YK:n toimivaltaa kunnioittavana, tulevaisuutta arvioivana valtiopäämiehenä, joka ei usko sodan ratkaisevan Irakin tilannetta. Chiracin mielestä voimankäyttö pikemminkin auttoi ”pikku bin Ladeneita” lisääntymään. Chirac näki Yhdysvaltain toimet imperialismina, vaikka ymmärsi maan kokevan turvallisuutensa olevan uhattuna. (Le Monde 12.3.2003.) Chirac osoitti lehden mukaan valtiojohtajataitonsa myös hoitaessaan 20.8. 2004 siepattujen ranskalaistoimittajien tilannetta. Lehti kirjoitti, miten ranskalaisten ulkopoliittikka osoitti, että politiikka voi olla ja onkin sotaa mahtavampaa. Ranska osoitti erityisyytensä ja kyvykkyytensä: se voi olla Euroopan ensimmäinen muslimimaa ja päästä silti rauhanomaisesti ideologisten ja uskonnollisten vaikeuksien yli. (Le Monde 4.9.2004.) Hollanden kaudella Le Mondessa ilmeni Ranskan halu olla Yhdysvalloille tärkeä liittolainen. Mailla oli Lähi-idässä, Sahelissa, Maghrebissa ja Iranissa samat intressit, ja näkemykset kohtasivat myös joukkotuhoukseiden ja jihadistien suhteen. Koska Obama halusi vähentää Yhdysvaltojen sotilaallista läsnäoloa ulkomailla, lehden arvion mukaan hänelle oli suotuisaa, että ranskalainen presidentti otti vastuuta vaikutusalueellaan, vaikkakin pienillä sotilaallisilla resursseilla. (Le Monde 14.2.2014.)

Isisin vastaisessa taistelussa lehti suosi Eurooppaa konsensuksen puutteesta, mutta Ranska sen sijaan oli pääkirjoitusten mukaan aktiivinen toimija (Le Monde 19.8.2014, 10. ja 11.8.2014.) Ranska suhtautui lehden mukaan vakavissaan Isisin uhkaan. Ranska tiesi, miten Euroopasta on lähtenyt tuhansia vierastaistelijoita Syyriaan ja Irakiin.³² (Le Monde 13.9.2014, 16.9.2014, 19.11.2014.) Lehti kuvaili Ranskan joukkojen olevan sidottuna enemmän Saheliin ja Keski-Afrikkaan, mutta silti se osallistui Irakissa Isisin vastaiseen koalitioon. Sillä oli siis konkreettinen rooli toisin kuin joillakin muilla mailla, jotka olivat ilmoittaneet olevansa mukana Isisin vastaisessa taistelussa. (Le Monde 21. ja 22.9.2014.) Hollande oli kuitenkin täsmentänyt, ettei Ranska aio lähettää maavoimiaan Irakiin Isisiä vastaan. Lehti kysyi, oliko Obamalta ja Hollandelta realistista ajatella, että Isis kukistuisi ilman maavoimien interventiota. (Le Monde 21. ja 22.9.2014, 24.9.2014.) Lehti myös vaati hallitusta myöntämään Ranskan olevan Irakissa sodassa, johon se oli sitouduttu pitkäksi aikaa (Le Monde 24.9.2014). Samalla lehti pohti, maksaako Ranska osallistumisestaan erityisen hinnan (*un pris particulier*). Tällä lehti viittasi muun muassa Jund al-Khalifan Algeriassa teloittamaan ranskalaiseen. Järjestö ilmoitti tällä ”veriviestillään” (« *message*

³² Le Monde muun muassa vetoaa sisäministeriön tilaamaan raporttiin, jonka mukaan nuorista ranskalaiskäännyksistä yhä suurempi osa lähtee jihadistiksi Lähi-itään. (Le Monde 19.11.2014.)

de sang ») vastustavansa Ranskan ilmaiskuja Isisiä vastaan ja tuomitsevana sekulaarin Ranskan. (Le Monde 26.9.2014.) Ranska oli siis sodassa jihadisteja vastaan, jotka vastustavat sekä Ranskan sekularismia että sen läsnäoloa Isisin-vastaisessa konfliktissa. Vuoden 2014 loppua kohden lehti näki, että Isis on Ranskalle suurempi uhka kuin koskaan (Le Monde 25. ja 26.12.2014).

Le Monde huomioi, että kun Ranska pommitti Isisin Irakin-tukikohtia, se saattoi pommittaa samalla mahdollisesti myös ranskalaisia. Samalla lehti totesi operaation juridisen pohjan olevan yksinkertainen: YK:n turvallisuusneuvosto on todennut Isisin uhaksi kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle, ja Ranska toimi Irakissa Irakin pyynnöstä tätä terroristijärjestöä vastaan. Ranskasta lähteneet vierastaistelijat hyökkäsivät täten myös Ranskaa vastaan. Syyriassa tilanne oli ongelmallisempi, sillä Bashar al-Assad ei pyytänyt apua Ranskalta. Ranska kuitenkin näki ilmaiskunsa YK:n peruskirjan mukaisena, legitiiminä puolustuksena, koska Ranskassa tehtävät iskut linkittyivät Syyrian jihadistitukikohtiin. Legitiimin itsepuolustuksen katsotaan tosin pätevän vain valtiota vastaan, mutta Ranskan hallinnon mielestä Isisiä voitiin hyvinkin pitää tällaisena entiteettinä. (Le Monde 20.10.2015.) Lehti näki tosin ongelmalliseksi sen, miten operaatioissa voidaan mennä nopeasti harmaalle alueelle, kun pommituksissa kuolee kohteita, jotka oikeus haluaisi tuomioistuinkäsittelyyn kansalliselle maaperälle. Ranska viittasi lehden mielestä valtiojärkeen (*la raison d'état*), joka on tässä mielessä konfliktissa oikeuden kanssa, joka puolestaan perustuu laillisuusperiaatteeseen (*l'état de droit*). (Le Monde 6.1.2017.)

5.3.2. Sahelin-operaatiot

Vuonna 2013 jihadismidiskurssiin nousivat Ranskan Sahelin-operaatiot, etenkin Malista alkanut Serval. Lehti problematisoi etenkin interventioiden legitimitettä ja Ranskan kolonialistista historiaa. Lehti tunnusti Ranskan siirtomaa-ajan rasitteen sen ulkopoliitikalle, mutta totesi kuitenkin kansainvälisen oikeuden olevan Ranskan puolella, sillä Mali oli pyytänyt Ranskalta apua. YK:n turvallisuusneuvosto antoi hyväksyntänsä Serval-operaatiolle. Lehti myös totesi Ranskan olevan pakotettu sotilaalliseen interventioon, vaikka se olisi ennemmin vain ollut tukemassa afrikkalaisia joukkoja. Lehti katsoi Ranskan vastaavan Malissa ulkoa tulevaan uhkaan, sillä maassa on malilaisten lisäksi ulkomaisia jihadisteja. Samalla valtiota lähdettiin pelastamaan romahtamiselta. Hollanden kuitenkin oletettiin ymmärtävän, Afganistaniin ja Irakiin viitaten, valtioiden rakennusoperaatioiden (*nation building*) riskit ja sen, että sotien päätöksestä ei koskaan ole varmuutta. Lehti kuitenkin totesi, ettei operaatioissa ole kysymys vain Ranskasta, vaan Länsi-Afrikan valtioista ja Euroopasta, joiden turvallisuuden ”afganisaatio” tai ”somalisaatio” vaarantaa.

Samalla kyse oli myös esimerkiksi Kiinan ja Yhdysvaltojen raaka-aineiden saatavuuden turvaamisesta. (Le Monde 15.1.2013, 19.1.2013, 4. ja 4.2.2013, 5.2.2013, 5. ja 6.1.2014.) Kun AQMI:n perillinen, ”Verellä allekirjoittavat” -järjestö (« *les signataires par le sang* ») otti Mokhtar Belmokhtarin johdolla satoja panttivankeja algerialaisella kaasukentällä, lehti vakuutti, ettei kaappaus johtunut Malin-interventiosta toisin kuin jihadistit väittivät. Lehti taustoitti Sahelin jihadismin syntyneen Algerian sisällissodan aikaan, jolloin valtiot eivät kyenneet turvaamaan kolonialistivaltojen absurdisti piirtämiä rajoja (*frontières absurdement dessinées par les puissances coloniales*) ja jonka seurauksena tuaregit jätettiin Malissa oman onnensa ojaan. Lehden mukaan jihadismin kasvun selitykset olivat moninaiset, mutta yhtä kaikki valtiot tarvitsivat sotilaallista, taloudellista ja poliittista apua etenkin Euroopalta. (Le Monde 19.1.2013, 3. ja 4.2.2013, 5.2.2013, 14.3.2013, 15.8.2013, 5.11.2013, 5. ja 6.1.2014, 28.2.2014, 20.5.2014.)

Lehti piti Malissa ja muuallakin alueella tärkeänä rauhoittavana tekijänä demokratisaatioprosessia, joka oli uhattuna esimerkiksi poliittisen epävakauden sekä jihadismin vuoksi. Jälkimmäisen lehti arvioi vähentyneen jo heinäkuussa 2013, mutta sen arvion mukaan Mali ei olisi pysynyt koossa ilman ranskalaisia ja afrikkalaisia joukkoja. Ranska oli ilmoittanut tukevansa demokratiakehitystä, ja Le Monde huomauttaa, että tämä oli tehtävä ilman paternalismia. (Le Monde 9.7.2013, 15.8.2013, 5.11.2013, 20.5.2014.) Lehti kirjoittikin, kuinka Ranska oli Hollanden johdolla kääntänyt selkensä postkolonialismille.³³ Lehden mukaan Ranskan Servalia ja YK-johtoista Minusmaa voitiinkin kutsua menestyksiksi jo vuosi operaatoiden aloittamisen jälkeen. Lehti sanoi, että Ranska oli kuitenkin saanut huomata, miten Malin, Keski-Afrikan tasavallan, Gabonin, Nigerin, Tsadin ja Kongon johtajat eivät päässeet yksimielisyyteen sotilaallisista ratkaisuista Keski-Afrikan tasavallan interventioon liittyen. (Le Monde 5. ja 6.1.2014.) Kun Keski-Afrikan tasavallan interventio alkoi, lehti kirjoitti Ranskan olevan ansassa keskiafrikkalaisessa tragediassa. Nopean ”poliisi-intervention” sijaan Ranska olikin jumissa operaatiossa, jossa ei ollut operationaalista realismia, ja sitä oli myös syytetty passiivisuudesta. (Le Monde 13.2.2014, 28.2.2014.) Keväällä 2015 lehti vaati puolustusministeri Jean-Yves Le Driania selvittämään syytökset ranskalaisotilaiden tekemistä seksuaalirikoksista Keski-Afrikassa (Le Monde 5.5.2015). Kaksi vuotta Malin-intervention alkamisen jälkeen lehti piti maan tilannetta

³³ Sahelin-operaatioihin liittyivät valtapolitiikka ja maiden sisäiset jännitteet, mihin lehti viittasi kirjoittamalla esimerkiksi Tsadin Idriss Débya vastaan suunnitellusta salaliitosta. Lehti kirjoitti Débyn olevan autoritääriinen, etnisiä vastakkainasetteluita hyväksikäyttävä ja korruptoitunut, mikä Ranskan tulisi tunnustaa. (Le Monde 12. ja 13.5.2013.) Tämän voisi tulkita olevan ristiriidassa Hollanden vakuutteluiden kanssa: ennen Servalia hän vakuutti, ettei Ranska ole lähdössä rakentamaan tahriintuneen kolonialistisen historiansa mukaista *Françafrique*-politiikkaa. *Françafrique*lla viitataan Ranskan postkolonialistiseen ulkopolitiikkaan, jossa se turvasi omat intressinsä tukemalla diktaattoreita.

huolestuttavana ja näki jihadismin loppujen lopuksi kasvaneen. Se kirjoitti, miten AQMI:n lisäksi Boko Haram uhkaa myös Malia ja miten se on hyökännyt maassa. Lehti näki syinä rauhattomuudelle Pohjois-Malin alikehityksen, huumekaupan kasvun, tuaregien huonon aseman ja muut yhteisökiistat. Rauhanneuvotteluita yritettiin Algerissa erottamalla jihadistit muista separatistiryhmistä, mutta aloitteen allekirjoittivat vain hallinto ja sen liittolaiset. Lehti arvioi, että islamistitaistelijoilla oli intressi jatkaa konfliktia, koska heidät oli syrjäytetty neuvotteluissa. (Le Monde 10.3.2015.)

Apua länneltä tarvitsi myös Boko Haramin kanssa kamppaileva Nigeria (Le Monde 9.5.2014, 20.5.2014). Le Monde osoitti jihadismin globaalia perspektiiviä huomauttamalla, että samaan aikaan, kun Charlie Hebdoon hyökättiin, Boko Haram tappoi kymmenen päivän aikana satoja, ellei jopa 2 000 ihmistä. Lehti piti valitettavana sitä, ettei Boko Haramia vastaan ollut muodostettu samanlaista koalitiota kuin Isisin vastaisessa taistelussa. Nigeria myöskään ei ollut itse tehnyt Boko Haramin nujertamisesta strategista prioriteettia, vaikka sillä oli kansalaisistaan vastuu ja taloudellista kyvykkyyttä. Vaaleilla näytettiin Nigeriassa hyvää vakauttamisen esimerkkiä, mutta taistelu Boko Haramia vastaan ei vakuuttanut lehteä keväällä 2015. (Le Monde 15.1.2015, 2.4.2015.) Boko Haramin ja AQMI:n lisäksi Le Monde nosti pääkirjoituksissaan huolen kohteiksi Somalian al-Shabaabin, joka iski verisesti muun muassa Keniassa (Le Monde 7.4.2015).

5.3.3. Jihadismi sisäisenä turvallisuusuhkana

Aineiston toinen puolisko käsitteli jihadismia pääosin Ranskan näkökulmasta joko sisäisenä uhkana tai kuten edellä esitettiin, Ranskan ulkopoliittikkaan linkittyvänä ilmiönä. Vuonna 2015 Le Monde käsitteli jihadismia eniten koko aineiston osalta, 62 pääkirjoituksen verran. Tämä selittyy etenkin Pariisissa tehdyillä jihadistisi-iskuilla.

Charlie Hebdon toimitukseen ja juutalaiseen supermarkettiin iskettiin 7.1.2015. Lehti kuvaili iskujen aiheuttaneen tunteita, tyrmistystä, kapinointia ja päättäväisyyttä, jotka kiirivät halki kansakunnan. Lehti vertasi kokemusta 9/11-iskujen aiheuttamaan shokkiin.³⁴ Charlie Hebdoa kuvailtiin vapaaksi ja itsenäiseksi lehdeksi, jossa nimeltä mainitut toimittajat olivat vuosikymmeniä vastustaneet kaikenlaista fanatismia, pirstoneet fundamentalismeja ja herjanneet

³⁴ Rinnastusta 9/11-iskuihin pidettiin Ranskassa epävalidina vertauksena, sillä Charlie Hebdon hyökkäystä ei nähty yhtä huolellisesti suunnitelluksi, laajan jihadistisolun toteuttamaksi iskuksi, sillä sen toteuttivat melko organisoitumattomasti toimineet lähiönuoret. Muun muassa ranskalainen islam-asiantuntija Olivier Roy kritisoi rinnastusta. (Ruth 2015, 43.)

instituutioita: ”Vapauden, meidän vapautemme sotilaat, ovat kuolleet. Kuolleet piirustusten vuoksi. (Käännös oma.)”³⁵

Lehti sanoi iskiäjien hyökänneen muun muassa ilmaisunvapautta sekä omantunnonvapautta vastaan. Nämä vapaudet ovat puolestaan demokratian ytimessä. Lehti kirjoitti, miten isku oli Hollandin sanoin hyökkäys koko tasavaltaa vastaan, vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoa vastaan, sekularismin jääviyttä vastaan. (Le Monde 9.1.2015, 13.1.2015.) Lehti korosti valtiojohtajan ja uskonnollisten johtajien viestiä siitä, ettei Ranska saa jakaantua, kaikenlaista fanatismia tulee vastustaa ja täytyy välttää yhdistämisestä iskuun muslimiryhmänä (Le Monde 9.1.2015). Pariisissa marssittiin 11.1.2015 valtiojohtajien johtamana terrorismia vastaan, mitä lehti piti sekulaarin, vapaan, pluralistisen ja kaikkia uskontoja kunnioittavan, Malin ja Irakin kaltaisissa paikoissa etulinjassa taistelevan Ranskan voimannäytteenä (Le Monde 11. ja 12.1.2015, 13.1.2015). Ranskaa suurten terrori-iskujen aikaan luotsannut Hollande näyttäytyi Le Mondelle jopa hämmästyttävää jämäkkyyttä osoittavana valtiojohtajana, joka yhdisti kansakuntaa (Le Monde 20.11.2015). Kansallisen yhtenäisyyden nähtiinkin olevan välttämättömyys. (Le Monde 22. ja 23.11.2015, 9.6.2017).

Ranskassa eniten uhreja vaatineet jihadistit-iskut tehtiin 13.11.2015 Pariisissa ja sen vieressä Saint-Denis'ssä. Lehti kirjoitti iskujen jälkeen näin: ”Ranska on sodassa. Sodassa totalitaarista, sokeaa ja kammottavan tuhoavaa terrorismia vastaan. (Käännös oma.)”³⁶

Lehti kirjoitti, miten Pariisi ja sen lähiö tahriintuivat vereen. Ajattelussa toistui ajatus Ranskaa vastaan hyökkäämisestä ja siitä, miten kylmäverisyyttä on vastustettava yhtenäisyydellä ja taipumattomuudella. Hallituksen ilmoittamaa poikkeustilan jatkamista ja rajatarkastusten kiristämistä lehti piti välttämättöminä, jotta voitiin vastata sotaan, jonka jihadistit olivat halunneet aloittaa. Ranskan nähtiin olevan kohde, koska se oli lehden mukaan eturintamassa jihadismia vastaan Afrikassa ja Lähi-idässä. Kyseessä ei ollut vain ”barbaarijoukon” hävittäminen, vaan Euroopan ja siten Ranskan intressit. Lehti sanoi, että on oltava sokea ja kuuro, mikäli ei näe ja kuule Isisin, al-Qaidan ja muiden diskurssia ”pyhän sodan” (*guerre sainte*) tuomisesta Eurooppaan. Tämä ei ollut lehden mukaan retoriikkaa, vaan uhkaus oli otettava kirjaimellisesti. Lehti sanoi, ettei myöskään voisi tietää, olisiko sotilaallisiin operaatioihin osallistumattomuus

³⁵ ”Soldats de la liberté, de notre liberté, ils en sont morts. Morts pour des dessins. (Le Monde 9.1.2015)”

³⁶ “La France est en guerre. En guerre contre un terrorisme totalitaire, aveugle, terriblement meurtrier. (Le Monde 15. ja 16.11.2015.)”

taannut sen, ettei Ranskaan hyökättäisi. (Le Monde 15. ja 16.11.2015, 17.11.2015.) Le Monde kirjoitti, että mikäli jokin Bushin julistama terrorismin vastainen sota on ollutkin, Yhdysvallat ei sitä ollut voittanut – 15 vuotta sodanjulistuksen jälkeen islamistinen terrorismi voi paremmin kuin koskaan ja pariisilaiset maksoivat siitä kovan hinnan. (Le Monde 17.11.2015.) Lehti kuitenkin katsoi, ettei Syyriaan ja Irakiin ollut syytä lähettää maavoimia, toisin kuin jotkut poliitikot vaativat. Tämä olisi lehden mukaan vahvistanut jihadistiteja ja Ranskan vastustusta entisestään. (Le Monde 17.11.2015.)

Seuraava suuren mittaluokan jihadistisiisku oli Nizzassa 14.7.2016, Ranskan kansallispäivänä. Lehti kirjoitti tuolloinkin barbariasta, vihasta, surusta ja siitä, miten tunisialainen iskijä hyökkäsi päivänä, jolloin Ranska juhlii ihmisoikeuksia ja vapautta – asioita, jotka pelottavat totalitaristeja ympäri maailman. Hollande ilmoitti Ranskan kiristävän toimiaan Syyriassa ja Irakissa, mutta lehden mielestä jihadistiteja eivät Ranskan strategiat kiinnostaneet. Samaa retoriikkaa lehti käytti myös 26.7.2016 tehdyn Saint-Etienne-du-Rouvrayn kirkkoiskun jälkeen. Lehti kirjoitti jihadistien provosoivan iskuja Ranskan muslimeita kohtaan, jotta syttyisi sisällissota, mutta viisikymmenvuotisen terrorismin historiassa Ranska ei ole lähtenyt tällaisiin provokaatioihin. (Le Monde 16.7.2017, 20.7.2016, 28.7.2016.) Kansallinen yhtenäisyys nousi pääkirjoituksessa tärkeäksi teemaksi myös silloin, kun Pariisin Champs-Élyséellä hyökättiin poliiseja vastaan 20. huhtikuuta 2017, kolme päivää ennen presidentinvaaleja. Lehti kirjoitti, miten tekijä halusi muuttaa demokraattisen tapahtuman ilmapiiriä dramaattisemmaksi hyökkäämällä kansalaisten turvallisuuden eteen työskenteleviä ihmisiä vastaan. (Le Monde 22.4.2017, 27.4.2017.)

5.3.4. Kansalaisoikeudet ja turvallisuus Ranskassa

Lehti kirjoitti runsaasti kansalaisoikeuksien ja turvallisuuden suhteesta Ranskassa. Le Monde myönsi vastaterrorismityön ja lakiuudistusten olevan välttämättömiä, mutta se peräänkuulutti jatkuvasti itsensä puolustamisen ja muiden perusoikeuksien kunnioittamista demokratian ja oikeusvaltion toteutumisen edellytyksinä. (Le Monde 5.5.2005, 20.7.2005, 12.6.2013, 6.7.2013, 13.8.2013.) Lehden mukaan tiedustelua oli kehitettävä sekä vankilaradikalisaatioon ja terroriuhkaan vastattava entistä jämäkämmin, mutta samalla on vältettävä Bushin lanseeraamaa, maailmanlaajuista terrorismin vastaista sotaa, joka oli lisännyt valvontaa ja destabilisoinut Euroopan vieressä olevan arabi-muslimimaailman. (Le Monde 13.1.2015.) Lehti piti siis hälyttävänä turvallisuuskehitystä, jonka myötä ”Big Brother” -valtio tietää kansalaisistaan lähes kaiken. Lehden mukaan kaikenlaisten hallintojen luonnollinen halu on kontrolloida, ja siksi

lainsäätäjien ja tuomioistuinten tehtävänä on valvoa sen käyttämiä kontrollikeinoja. (Le Monde 6.7.2013.) Lehti pohti myös kansalaisoikeuksien rajoittamista terrorisminvastaisen taistelun nimeen: onko rajoittaminen todella tarpeellista, ja eikö se vain osoita [vapautta vihaavien] terroristien voittaneen? Lehden mukaan Ranska oli Yhdysvaltain tiellä säätäessään poikkeuslakeja, joiden valmistelua lehti piti puutteellisena. (Le Monde 16.9.2014.)

Maassa käytiin debattia muun muassa siitä, miksi joitakin terrori-iskujen tekijöitä ei ole otettu kiinni, vaikka heidän radikalisoitumisestaan on ilmoitettu viranomaisille. (Le Monde 31.5.2013.) Lehti kuitenkin muistutti useasti pääministeri Manuel Vallsia lainaten, ettei ole olemassa täydellistä turvallisuutta. Se myös suosi Kansallista rintamaa sen puolueen väitettyä, että Ranskassa olisi suhtauduttu välinpitämättömästi terroriuhkaan. Lehti muistutti Ranskan olleen maailmalla vastaterrorismin mallimaa. Lehti huomautti myös, että tiedustelulla on rajalliset resurssit samaan aikaan, kun radikalisaatiosignaali on annettu noin 4 000 ihmisestä. Samalla lehti huomioi, miten hankala on ehkäistä iskuja, joita tekevät henkilöt, joiden radikalisaatiosta ei ole ollut tietoa. (Le Monde 10.1.2015, 13.1.2015, 4.8.2015, 15. ja 16.11.2015, 18.11.2015, 25.11.2015, 5.2.2016, 25.11.2015, 22.4.2017, 9.6.2017.) Le Monde piti huolestuttavana myös armeijan rahoituksen vähenemistä samaan aikaan, kun maa oli sodassa terrorismia vastaan sisä- ja ulkorintamalla. Myös ulkoministeriön rahoituksen väheneminen oli lehden mielestä ongelmallista, sillä diplomatiaa tarvittiin sen mielestä enemmän kuin koskaan. (Le Monde 17.1.2015.) Marraskuun 2015 iskujen jälkeen Hollande perui armeijan henkilöstövähennykset (Le Monde 18.11.2015).

Hollande lupasi vuoden 2015 iskujen myötä lisätyöpaikkoja poliisiin, tiedusteluun ja oikeuslaitokseen, materiaalirahoitusta turvallisuusjoukoille, lainsäädäntöuudistuksia, muslimikappalaisia vankiloihin ja lisää kybervalvontaa. Lisäksi nuorten radikalisoitumisen ehkäisyyn ja koulupudokkuuteen kiinnitettiin huomiota. Lehti piti suunnitelmia hyvinä. Samalla se kuitenkin kirjoitti, että Ranskalla on ollut 30 vuotta vaikeuksia kohdata se, että terrorismin ongelma on syvällä ranskalaisessa yhteiskunnassa. Siksi lääkkeiden on oltava sen mukaisia, eikä tämän sodan loppu ole näköpiirissä. Esimerkiksi lehti nosti Manuel Vallsin sanoman alueellisen apartheidin lopettamisesta, millä pääministeri viittasi lähiöiden segregatioon. Lehti sanoi, että tätä puhetta oli Ranskassa kuultu jo vuodesta 1998 ja Nicolas Sarkozyn ”lähiöiden Marshall-avusta” (*plan Marshall pour les banlieus*) saakka, mutta puhe ei ollut realisoitunut käytännössä. (Le Monde 23.1.2015, 18.11.2015, 22. ja 23.11.2015, 25.11.2015.) Ranskalaisen yhteiskunnan integraation vaikeuksia, koulutusjärjestelmän heikkouksia, työttömyyttä, imaamien koulutusta,

islamofobiaa, antisemitismia ja vierastaistelijoiksi lähtemisen syytä oli lehden mukaan tarkasteltava tarkemmin (Le Monde 14.1.2015, 25.11.2015).

Lehti huomautti, miten jokaisen terrori-iskun jälkeen turvallisuuskeinoja oli lisätty, mutta silti oppositio penäsi vastauksia siihen, onko kaikki todella tehty. Lehti sanoi ajan näyttävän, miten tässä onnistutaan. (Le Monde 16.7.2017, 20.7.2016.) Yksi tiedustelu- ja poliisiviranomaisten onnistumisista tapahtui huhtikuussa 2017, kun ne onnistuivat estämään Marseillessa presidentinvaalikampanjaan suunnatun iskun. Turvallisuuspalveluiden uudelleenorganisointi ja muut muutokset osoittautuivat siis lehden mukaan onnistuneiksi: syyskuun 2016 jälkeen kaikki iskut oli onnistuttu estämään ”yksinäisten susien” tekemiä iskuja lukuun ottamatta. Le Monde kirjoitti, että tiedustelupalveluiden yhteistyö, jihadismin parempi tuntemus ja viestintäpalveluiden valvonta johtivat onnistumiseen. (Le Monde 21.4.2017.)

Useasti jatkettua poikkeustilaa käsiteltiin viimeisen kerran aineistossa kesäkuussa 2017. Lehti totesi, että sen tulee joskus päättyä. Päättämisen riskinä on se, että hallintoa syytetään suojauksen laskemisesta, mikäli uusi isku tulee. Presidentti Emmanuel Macronin pääministeri Édouard Philippe ei aikonutkaan säästellä turvallisuustoimissa, sillä uusi terrorisminvastainen lakialoite toisi yleislakiin poikkeustilalainsäädännön elementtejä, kuten määräyksiä kotiaarestista ja kotietsinnästä.³⁷ Lehden mielestä hallitus otti uudistuksessa täysin päinvastaisen suunnan kuin toisen maailmansodan jälkeen luodulla oikeuksien suojelemisella oli haluttu saavuttaa. Mikäli uusia iskuja tulee, hallitus haluaisi vakuuttaa julkisen mielipiteen suurieleisillä toimenpiteillä. Lehti ei uskaltanutkaan arvioida, millaisia valtuuksia hallinto olisi valmis kehittämään uuden poikkeustilan nimeen. Le Monden mielestä hallinto siis pyrkii rajoittamaan kansalaisten oikeuksia välineillä, jotka saattavat ajan saatossa kääntyä kansalaisia vastaan, vaikka välineet olisikin tarkoitettu turvallisuuden parantamiseen. (Le Monde 9.6.2017.)

5.3.5. Ranskan muslimit ja jihadismi

Muslimit representoidaan Le Monden pääkirjoituksissa heterogeenisenä ryhmittymänä, jonka edustajia ei juurikaan siteerata aineiston alkupuoliskolla. Aineistoon valittiin ne islamia käsittelevät pääkirjoitukset, jotka sivusivat jihadismia.

Ranskassa muslimien asema problematisoitiin aineiston alusta saakka. Le Monde huomautti

³⁷ Siihen asti vain tuomioistuin oli voinut antaa luvan poikkeuksellisten toimien käyttämiseen, mutta uudistuksen jälkeen hallinnolliset virkamiehet voisivat käyttää keinoja omalla valtuutuksellaan (Le Monde 9.6.2017).

Ranskan muslimiväestön kasvaneen merkittäväksi uskonnolliseksi ryhmittymäksi noin kolmenkymmenen vuoden aikana: islamista Ranskassa on siirrytty Ranskan islamiin, joka vaatii uskonnon yhteensovittamista ranskalaiseen yhteiskuntaan. Le Monde viittasi esimerkiksi 2000-luvun alussa sisäministerinä toimineen Nicolas Sarkozyn yrityksiin ”järjestää” Ranskan islamia edeltäjiensä tavoin. Muslimien edustuksellisuus on ollut Ranskassa pitkän debatin kohteena, ja Sarkozy ehdottikin ensimmäisen Ranskan muslimineuvoston (*Le Conseil français du culte musulman*) CFCM:n perustamista ennen vuoden 2002 loppua. Sarkozyn mukaan tämä oli ratkaisu islamin, islamismin, fundamentalismin, ekstremismin, terrorismin ja totalitarismin sekoittumiselle. (Le Monde 23.10.2002.) Sarkozy uskoi CFCM:n puheenjohtajuuden algerialaiselle Dalil Boubakeurille, Pariisin suurmoskeijan kirkkoherralle. Boubakeur oli puolestaan huolissaan ”lähiöiden islamista”, jota hän kutsui ”kiihkoilijoiden islamiksi” (*l’islam des excités*). Lehti pohti, johtaako tällainen linjaaminen lähiönuorten toiseuttamista, vaikka heidän tulisi olla luomassa uutta neuvostoa. Le Monden mielestä nuoret muslimit hätistellään pahan pohjimmaisiksi, ja todennäköisesti he torjuvat ylhäältä sanelevan neuvoston legitimitetin. (Le Monde 23.10.2002.) Lehti myös kysyi, missä olivat muslimimediapersoonat ja -intellektuellit, ”huomisen” imaamien kouluttajat (Le Monde 23.10.2002). Lehden mukaan dialogia islamista tarvittiin maassa enemmän kuin koskaan (Le Monde 17.4.2003).

Lehden mielestä Ranskan islamilta kuitenkin puuttuivat resurssit, ja jo aineiston alkupuolella pääkirjoituksissa nostettiin esiin, miten muslimiyhteisö tulee olemaan vielä pitkään riippuvainen ulkomaista (Le Monde 23.10.2002). Aineiston toisella puoliskollakin lehti kritisoi CFCM:n olevan liiaksi kiinni algerialaisessa, marokkolaisessa ja turkkilaisessa ohjauksessa. Siksi Ranskan hallinto oli päättänyt vahvistaa järjestöä imaameilla ja älyköillä. (Le Monde 26.2.2015.) Muslimien on ollut vaikea kiertää esimerkiksi katolisen kirkon rinnalle vaikkapa kiinteistöjen määrässä, ja Ranskan islamin rahoitus tulee suureksi osaksi ulkomailta. Lisäksi suurin osa Ranskan imaameista tuli Algeriasta, Turkista ja Tunisiasta, eivätkä he lehden mukaan usein tunne kieltä ja Ranskan sosiokulttuurista ympäristöä. Lehden mielestä olisi hyvä perustaa säätiö, jonka kautta ulkomailta tulevat rahat kanavoitaisiin, jotta läpinäkyvyys paranisi. (Le Monde 3.8.2017.)

Ranskassa käytiin 2000-luvun alussa debattia uskonnollisten symbolien kieltämisestä kouluissa ja julkisilla paikoilla. Lehti huomautti lain olevan syrjivä, mikäli huomiota ei kiinnitetä myös kristittyjen ja juutalaisten tunnuksiin. Lehti myös kritisoi ranskalaispoliitikkojen (esim. Alain Juppén) vihjailua musliminaisten huivin ja uskonnollisen ekstremismin välillä. (Le Monde 18.6.2003.) Huividebattiin liittyi myös kahden ranskalaistoimittajan ja heidän syyrialaisfikserinsä

sieppaus, jonka Irakin islamilainen armeija teki 20.8.2004 vaatien huivilain kumoamista.³⁸ Le Mondessa kerrottiin muslimien tuomitsevan kidnappauksen Koraanin nimeen ja muslimiedustajien matkustaneen Bagdadiin vetoamaan vankien vapauttamisen puolesta. Muslimit myös järjestivät Pariisissa mielenosoituksen aiheen puolesta. Lehti kuvaili järjestön puolustavan tasavaltalaisuutta. (Le Monde 13.5.2004, 2.9.2004, 4.9.2004, 10. ja 11.10.2004, 28. ja 29.11.2004, 23.12.2004, 25.9.2013.) Uskonnon ja vaatetuksen välistä debattia käytiin myös niin kutsutussa burkini-tapauksessa, jota lehti kuvaili ranskalaiseksi absurdismiksi. Lehti totesi epäsuorasti odottavansa oikeuden burkini-päätöstä ennen kommentoimista. Se kuitenkin totesi Ranskan olevan traumatisoitunut jihadisti-iskuista, ja siksi sillä oli houkutus luoda syrjiviä rajoituksia, jotka voivat luoda lisää rajoituksia. (Le Monde 21. ja 22.8.2016.) Lehti kuvaili absurdiksi ajatusta siitä, että poliisi käskee naista riisuutumaan julkisella paikalla vaatetuksen takia. Lehti totesi tällaisen asetelman myös ruokkivan ääri-islamistien käsitystä lännestä muslimeja sortavana. Kun oikeus kumosi burkini-kiellon, lehti totesi oikeuden voiman toimivan, kuten demokratiassa kuuluu. Yksilön vapaus siis ohitti määrien pelot yleisen järjestyksen ongelmista: uskonnonvapaus on ja pysyy. Lehti myös huomautti, että Ranskan vaikeaan islam-debattiin tarvitaan myös naisia. (Le Monde 28. ja 29.8.2016.) Muslimiyhteisöjen solidaarisuudenosoituksia ja jihadismin tuomitsemista pidettiin pääkirjoituksissa ensiarvoisen tärkeänä.³⁹ Lontoon iskujen jälkeen lehti kirjoitti näin:

”Euroopan sekulaareissa yhteiskunnissa, joissa kaikille taataan uskonnonvapaus, islamin hengellisten tai sekulaarien johtajien tehtävä on, ei vain sanallisesti tuomita väkivaltaan vetoaminen, vaan kieltää kaikkien sitä saarnaavien legitimitetti (Käännös oma).”⁴⁰

Kun Isisin maghrebilainen kannattaja Jund al-Khalifa mestasi ranskalaisen Algeriassa, lehti kiitti CFCM:tä siitä, että se tuomitsi barbaarisen teon. CFCM ja Ranskan islamilaisten järjestöjen unioni (*Union des organisations islamiques en France*) lausuiivat, ettei Isisillä ole mitään tekemistä niin valtion kuin islamilaisuudenkaan kanssa. Muslimien käyttämä #NotInMyName-aihetunniste levisi

³⁸ Toimittajat vapautettiin 21.12.2004.

³⁹ Samoin lehden mukaan muslimiauktoriteettien tulisi tuomita esimerkiksi itsemurhaiskut, joita tehdään vaikkapa solidaarisuudesta palestiinalaisia kohtaan. Palestiinalaisten harmiksi käy päinvastoin, kun islamilaiset johtajat (kuten Kairon al-Azharin yliopiston suurimaami ja suurmufti Mohammed Tantawi) pitävät iskuja pyhän taistelun ylväimpänä muotona. Vain Malesia ja Bosnia olivat lehden mukaan tuominneet terrorismin. (Le Monde 19.4.2002.) Aineistosta karsittiin Israelia ja Palestiinaa käsittelevät pääkirjoitukset, joten on vaikea arvioida, millaisilla keinoilla Le Monde kannustaa palestiinalaisten tukemiseen ja miten se arvottaa Israelin ja Palestiinan käyttämää väkivaltaa.

⁴⁰ “Dans les sociétés laïques d’Europe, qui garantissent la liberté religieuse pour tous, il revient au chefs spirituels ou séculiers de l’islam non seulement de condamner verbalement le recours à la violence, mais de dénier toute légitimité à ceux des leurs qui le prêchent. (Le Monde 15.7.2005.)”

syksyllä 2014, ja lehti sitä tervetulleena osoituksena siitä, että muslimit irtisanoutuvat Isisin toiminnasta. (Le Monde 28. ja 29.9.2014.) Yksi vastaus Ranskan islamin ranskalaistumiseen oli Le Monden mukaan maan muslimieliitti. Le Monde kuvaili tätä eliittiä koulutetuksi, korkeisiin aseisiin kohonneeksi. Eliitillä on muslimiperintö, vaikka he eivät olekaan uskovaisia. He ovat tasavaltalaisilla arvoilla ja sekularismilla ruokittuja. He ajattelevat, että uskonto on enemmän yksityinen kuin julkinen asia. Tämä eliitti julkaisi Le journal de dimanche -lehdessä kirjoituksen, jossa ryhmä ilmoitti olevansa valmis ottamaan vastuunsa islamin uudelleenorganisoinnissa ja representoinnissa, koska vuoden 2015 iskujen jälkeen islamista on tullut julkisempaa. Radikaalia islamia vastustetaan parhaiten osoittamalla, etteivät demokratia ja islam ole toistensa vihollisia. Tämä puolestaan vaatii kulttuurista, antropologista, teologista ja historiallista työtä. Lehti pitää kirjoitusta hienona asiana muun muassa, jotta ulkomaisesta rahoituksesta riippuvaisesta ”konsultti-islamista” päästäisiin eroon. (Le Monde 17.8.2016.)

Islamia eivät pääkirjoitusten mukaan vaivanneet vain ulkomaiset jihadismivaikutteet, vaan jihadistista ajattelua levitettiin myös ranskalaisten keskuudessa: Lehti käsitteli muun muassa koomikko Dieudonné M'bala M'balaan kohdistuneista syytteistä kansanryhmää vastaan kiihottamisesta ja holokaustin kieltämisestä (Le Monde 16.1.2015). Ranskan jihadismi linkittyi pääkirjoituksissa myös antisemitismiin. Lehti oli huolissaan antisemitismin kasvusta, jota sen mukaan ruokkii Lähi-idän tilanne: jihadistit hyväksikäyttävät Ranskan nuorten työttömyyttä ja juurettomuuden tunnetta. Lehti vetosi useasti Ranskan tasavaltalaiseen identiteettiin sekä pluralistiseen historiaan. (Le Monde 6. ja 7.6.2004, 3.6.2014, 24.7.2014, 9.12.2014, 14.1.2015, 15.1.2015.) Kööpenhaminan helmikuun 2015 iskujen jälkeen Le Monde kirjoitti, miten Euroopan antisemitismi ammentaa ikiaikaisesta perinteestä, johon on sekoittunut Lähi-idän salaliittoteorioita. Tämän lehti näki johtuvan islamin lasten- tai vanhustentaudista samalla tavalla kuin inkvisitio tai 30-vuotinen sota olivat seurausta kristinuskon sairaudesta, ja tässä mielessä jihadismilla on tekemistä islamin kanssa. (Le Monde 17.2.2015.) Antisemitismia käsiteltiin myös Mehdi Meklat'n tapauksessa. Meklat oli ylistetty kirjailija päivällä ja rasistinen, homofobinen ja misogyyini somettaja yöllä. Hänen kaksoiselämänsä paljastuttua Le Monde heräsi pohtimaan median, kulttuurin ja politiikan kenttien ongelmaa, jossa tunnistetaan integraation vaikeudet, mutta ollaan kyvyttömiä integroimaan tiettyjä ryhmiä osaksi omaa kenttää. Charlie Hebdon ja juutalaismarketin iskujen jälkeen osa ”Charlieista” huomasi, etteivät kaikki halunneet olla Charlie –kaikissa iskut eivät herättäneetkään kollektiivista sääliä ja solidaarisuutta. Vuoden 1983 Marche des beurs -liikkeen ja vuoden 2005 mellakoiden jälkeen perustetun Bondy Blogin kannattamat humanismi ja avoimuus olivat lehden mukaan yhä vähemmän kuuluvissa lähiöissä. Sen sijaan

niissä kuuluu radikaali islam, jota ruokkii äärioikeistolaisten nationalistiryhmien ja joukkotyöttömyyden aiheuttama nuorison turhautuminen. (Le Monde 23.2.2017.) Le Monde olikin jo aiemmin kirjoittanut, miten integraatio ei koskaan ole ollut kansallinen ja budjetillinen prioriteetti. Lehden mukaan islamista oli tullut lähiöiden leima, jossa jihadismiasiantuntija Gilles Kepeliä lainaten oli syntynyt todellisuuden kaksoisdialektiikka: siellä elivät rikollisuus ja uskonnollinen fanatismi. (Le Monde 17.3.2015.)

Lehti kuitenkin huomautti, että kuten juutalaisten, muslimienkaan, asema esimerkiksi Ranskassa ei ole helppo. Lehti viittasi kansallisen konsultatiivisen ihmisoikeuskomission vuoden 2014 raporttiin, jossa todetaan sekä muslimeihin että juutalaisiin kohdistuneen suvaitsevaisuuden laskeneen. (Le Monde 9.12.2014.) Lehti käsittelee myös islamofobiaa. Lehti kirjoitti, että islamofobia on tullut näkyvämmäksi, kun muslimeihin kohdistuvia viharikoksia on alettu raportoida järjestelmällisemmin. Lehti huomautti, että on syytä ymmärtää islamiin liittyvät historialliset jännitteet. Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten islamista puhutaan, toiseutetaanko muslimeja ja yhdistetäänkö islam esimerkiksi vahvasti terrorismiin. Lehden mukaan on lakattava puhumasta islamista ja muslimeista ongelmana. (Le Monde 28.9.2013.) Keväällä 2016 lehti kirjoitti ymmärtävänsä pääministeri Manuel Vallsin näkemystä radikaalin islamin uhasta Ranskassa. Lehti kuitenkin kyseenalaisti Vallsin puheet Ranskan muslimeista aktivistisena vähemmistönä (*minorité agissante*). Lehti sanoi, miten Valls tarkoituksella tai tahattomasti asetti Ranskan muslimit epäilyksenalaiseksi niin, etteivät he muka olisi sitoutuneet tasavallan arvoihin. Lehti korosti, miten Ranska tarvitsee ennen kaikkea yhdistämistä eikä paniikkia, jota uskonnolliset tai poliittiset ekstremistit tavoittelevat. (Le Monde 7.4.2016.)

5.4. Eurooppa

EU esitettiin Le Mondessa sekä hajanaisena ja riittämättömänä että yhtenäisyyttä, ihmisoikeuksia ja harkittua diplomatiaa korostavana toimijana. Eurooppa ja EU kulkevat pääkirjoituksissa synonyymeinä. Unionin suurvaltasuhteiden lisäksi sen kansainvälispoliittiseen ympäristöön liittyy monia toimijoita, kuten Maghrebin maat, joista suuntautuva maahanmuutto Eurooppaan on pitkäaikainen ilmiö. Maghrebin-maiden suhteet etenkin Espanjaan, Italiaan ja Ranskaan ovat vahvat. Intressiristiriitojen hajauttamaksi kuvailtu Maghreb pelkää EU:n laajenevan sen kustannuksella. EU on puolestaan huolissaan maahanmuuton hallinnasta, ja lisäksi Maghreb nähtiin lehdessä militantin islamismin kasvualustaksi. (Le Monde 6.12.2003.)

Le Monden mukaan Eurooppa siirtyi 11.3.2004 Madridin junaiskujen myötä suuren mittaluokan

terrorismin aikaan (*terrorisme à grande échelle*) – Eurooppa on hyperterrorismin taistelukenttä (*champ de bataille de l'hyperterrorisme*). Iskujen jälkeen lehti kirjoitti Euroopan yhdistyvän uhkaa vastaan. (Le Monde 13.3.2004.) Lehti näki, että Espanja maksoi Madridissa hintaa siitä, että se tuki epäonnistuneeksi osoittautunutta Irakin-invaasiota (Le Monde 17.3.2004). Madridin jälkeen Eurooppa ryhtyi lehden mukaan itsekritiikkiin, koska 9/11-iskujen jälkeen terrorisminvastaiseen työhön ei ollut panostettu riittävästi. Lehden mukaan jäsenvaltioiden olikin syytä päästää irti vanhoista tavoista: hitaudesta ja vain omasta puolustuksesta huolehtimisesta. (Le Monde 27.3.2004.) Seuraavat suuret Eurooppaa vastaan kohdistuneet iskut tehtiin Lontoossa 7. helmikuuta 2005 (Le Monde 15.7.2005, 20.7.2005). Le Monde penäsi tämän jälkeen eurooppalaiseen vastaterrorismiin koherenssia ja yhteisvastuuta. (Le Monde 20.7.2005.) Seuraava Eurooppaan kohdistuneeksi luonnehdittu isku, josta Le Monde kirjoitti, oli Kööpenhaminan isku 14. helmikuuta 2015. Lehti näki samankaltaisuuksia kuin Pariisin tammikuisissa iskuissa: hyökkäyksen sananvapautta, juutalaisia ja poliisia vastaan.⁴¹ Lääkkeeksi lehti tarjosi jälleen kerran sananvapauden puolustamista, jumalan pilkkaamisen oikeutta ja yhtenäisyyttä. Lehti tuomitsi myös ajatuksen siitä, että eurooppalaiset juutalaiset muuttaisivat Israeliin, koska se olisi Hitlerin postuumi voitto. (Le Monde 17.2.2015.) Pariisin tammikuun 2015 iskujen jälkeen lehti kirjoitti, miten tässä geopolittisessä tilanteessa Euroopan on säilytettävä demokratia enemmän kuin koskaan. Maanosassa on suuret muslimiväestöt, eikä Eurooppa voi olla koskematon nykyisessä etnisten, poliittisten ja uskonnollisten kiistojen sekoituksessa. (Le Monde 10.1.2015.)

Yksi merkittävä eurooppalainen jihadismin paikka oli lehden mukaan Belgia, jossa jihadistit olivat onnistuneet pakenemaan tiedustelun ulottumattomiin. Lehti kirjoitti, miten maahan virtaa rahoitusta saudeilta, miten Belgiassa oli suvaittu liian paljon yhteiskuntarauhan ylläpitämisen verukkeella ja miten maasta oli lähtenyt Euroopan maista väkilukuun suhteutettuna eniten vierastaistelijoihin Syyriaan. Belgiaa tuli lehden mukaan auttaa, ja yksi auttaja oli Ranskan viranomaismäkeistö. Maan oli kuitenkin otettava entistä enemmän vastuuta turvallisuudesta, kuten muidenkin Euroopan maiden. Niiden oli myös tarkasteltava Ranskan esimerkin mukaisesti integraatiota ja jihadismin ehkäisykysymyksiä. (Le Monde 24.11.2015.) Seuraavan kerran ”Euroopan sydäimestä” ja jihadismista kirjoitettiin maaliskuussa 2016, kun Brysselissä tehtiin terrori-isku. Lehti jatkoi linjallaan siitä, miten turvallisuuden on oltava prioriteetti, miten viranomaistoimintaa voidaan tehostaa, miten demokratia ja solidaarisuus ovat vahvin vastaus terrorismiin ja miten terrorismin uhkaan tulee suhtautua realistisesti: ei ole helppoja ratkaisuja,

⁴¹ Samalla lehti huomautti, miten Libyassa surmattiin saman jihadin nimeen samana viikonloppuna parikymmentä egyptiläistä kristittyä (Le Monde 17.2.2015).

kuten vain pommittaa Lähi-itää tai sulkea EU:n sisäraajat. Euroopalla ei tosin ollut lehden mielestä edelleenkään tarpeeksi vahvaa visiota Lähi-idän konfliktien ratkaisemiseksi, mikä teki Euroopasta entistä haavoittuvamman. (Le Monde 24.3.2016, 21.12.2016.)

Seuraava eurooppalaista demokratiaa vastaan kohdistunut isku oli Lontoon puukotukset 22. maaliskuuta 2017. Lehti sanoi, ettei tiedä tekijän motiivia, mutta ainakin hän näyttää omaksuneen jihadistien iskutavan New Yorkin, Orlandon, Pariisin, Nizzan ja Berliinin tapaan. (Le Monde 24.3.2017.) Myös Manchesterin konsertti-isku 22. toukokuuta 2017 näyttäytyi lehdelle eurooppalaisena tragediana. Lehti kirjoitti, miten brittiyhteistyön on jatkuttava Brexitistä huolimatta, sillä Euroopalla on yhteinen murhe: pieni vähemmistö Euroopassa syntyneistä muslimeista ovat alttiina saudin ja pakistanilaisradikalisaatiolle, ja ongelma on syytä ratkaista yhdessä. (Le Monde 25. ja 26.5.2017).

Unionin päättämättömyys turhautti lehteä, mikä näkyy esimerkiksi siinä, miten se kritisoi unionin kyvyttömyyttä päättää kurdien aseistamisesta Isisiä vastaan (Le Monde 19.8.2014, 6. ja 7.9.2015). Unionissa yhtä köyhtä vetävinä voimina näyttäytyivät lähinnä Ranska ja Saksa, jotka ovat ongelmiseen yhdessä yksin. Angela Merkel halusi apua turvapaikanhakijakysymyksissä, Hollande apua terrorisminvastaisessa sodassa. Le Monde kirjoitti Yhdysvaltain onnistuneen rajavalvonnan tiukentamisessa 9/11-iskujen jälkeen, ja lehden mielestä EU:n ulkorajojen valvonnan tulikin lopulta olla prioriteetti terroristien kiinni saamiseksi. (Le Monde 27.11.2015.) Vuoden 2016 alussa lehti huomautti Lähi-idän sotien kestävän, mutta samaan aikaan rikkaalla, organisoidulla ja demokraattisella unionilla ei ollut yhtenäistä pakolaispolitiikkaa. Lehden mukaan Euroopalla ei ollut yhteistä tahtoa, vaan kaikki ajattelevat itseään, ja vain Saksa oli tehnyt asialle jotain. (Le Monde 1.1.2016, 16.8.2016.)

Oikeuksien ja turvallisuuden suhdetta pohdittiin pääkirjoituksissa myös Euroopan osalta, eritoten aineiston toisella puoliskolla. Lehti suhtautui kriittisesti Yhdysvaltain lisääntyneeseen henkilövalvontaan, joka rantautuu lehden mukaan tavalla tai toisella Eurooppaan. Le Monde näki yhdysvaltalaisen olevan valmiita antamaan valtiolle luvan esimerkiksi verkkokäyttäytymisensä tarkkailuun, kun taas eurooppalaiset suhtautuivat skeptisemmin yksityisyyteen kajoamiseen. Esimerkiksi komissio ja parlamentti vastustivat Yhdysvaltain vaatimuksia muun muassa rahaliikenteen valvonnasta ja Yhdysvaltoihin matkustavien tietojen luovuttamisesta. (Le Monde 12.6.2013.) EU:n laajuisen tiedusteluyhteistyön syventämisestä ja yhteisestä pidätysmääräyksestä sovittiin Brysselissä helmikuussa 2015. Lehti kirjoitti, että komission on hyväksyttävä ajatus

henkilötarkastuksista Schengen-alueella, vaikka Schengen onkin unionin käsinkosketeltavimpia saavutuksia. Lehden mukaan Pariisi painosti muita maita hyväksymään tarkastukset. Lisäksi lehti huomautti, miten oikeuksia vartioiva Euroopan parlamentti oli pikku hiljaa ymmärtänyt, ettei se voi pysyä ikuisesti leireissään PNR:n eli matkustajatietokantojen estämiseksi. Le Monde kuvaili itseäänkin kiivaaksi oikeuksien puolustajaksi, jonka oli kuitenkin tunnustettava, että EU:n ulkorajat ylittävien matkustajien PNR-kannat olisivat voineet löytää esimerkiksi Mehdi Nemmouchen⁴² tai Kouachin veljekset⁴³ aiemmin. Lehden mielestä paras PNR-ratkaisu oli unioninlaajuinen, sillä kansallisesti rakennetut tietokannat voisivat johtaa epäkoherenssiin ja kontrollin puutteeseen. (Le Monde 13.2.2015, 21.11.2015).

Le Monde kirjoitti jihadismin uhasta Afrikassa ja Lähi-idässä sekä Ukrainan tilanteesta ja kuvaili, miten Eurooppa ei koskaan ole kohdannut näin sotaisaa ympäristöä. Lehden mukaan Eurooppa vähät välitti tästä ympäristöstä, vaan se päätti luottaa muutamiin maihin, jotka edelleen satsasivat puolustukseen: Ranskaan, Puolaan, Britanniaan ja hieman myös Saksaan. (Le Monde 16. ja 17.11.2014.) Lehden mielestä EU ei puheistaan huolimatta panostanut Saheliin Ranskan toivomalla tavalla, mitä lehti piti itaruuden ja tekopyhyiden osoituksena. Toisaalta lehti totesi, että Ranska olisi voinut konsultoida EU- kumppaneitaan ennen Malin-interventiotaan. Lehti näki Kiinan ja USA:n saavan suurempaa painoarvoa Afrikassa, mitä lehti piti huolestuttavana. (Le Monde 14.2.2013.) Lehti varoitti, että mikäli kansainvälinen yhteisö ja etenkin Eurooppa jättäisivät Ranskan yksin Sahelissa, se voisi aiheuttaa lisää alueellisia levottomuuksia, jotka johtaisivat laittomaan maahanmuuttoon ja terrorismiin (Le Monde 28.2.2014, 20.5.2014). Siksi Ranskan olikin muistutettava komissiota Ranskan (ja muidenkin maiden) erityisestä roolista ulkomaisissa operaatioissa ennen kuin komissio antaa mielipiteensä Ranskan julkisesta taloudesta. Yhden kirjoituksen lehti lopettikin uhmakkaasti:

”Loppu. Marseljeesi. (Käännös oma.)”⁴⁴

Lehden mukaan terrorismia oli vastustettava koko EU:ssa, ja siksi se pitääkin vanhan mantereen puolustusbudjettien laskua hälyttävänä (Le Monde 13.1.2015, 17.1.2015). Keväällä 2016 lehti kiitteli sitä, että Euroopan puolustusmenot olivat lakanneet laskemasta. Lehti näki laskun pysähtyneen Venäjän, Lähi-idän sodan kaaoksen, Sahelin islamogangsterien ja mantereen sisäisen jihadismin uhan vuoksi. (Le Monde 6.4.2016.) Kun komissio esitteli ”eurooppalaisen

⁴² Brysselin juutalaismuseoisku toukokuussa 2014.

⁴³ Charlie Hebdon isku tammikuussa 2015.

⁴⁴ ”Fin. *Marsellaise*. (Le Monde 16. ja 17.11.2014.)”

puolustuksen” 7. kesäkuuta 2017, lehti piti sitä historiallisena askeleena. Samalla rikottiin vuosikymmeniä vanha tabu siitä, että EU olisi vain siviiliprojekti. Uudenlainen puolustushalukkuus oli lehden mielestä syntynyt monien seikkojen seurauksena, joista yksi on terroriuhka ja useat Euroopan suurkaupungeissa tehdyt iskut.⁴⁵ (Le Monde 8.6.2017.)

5.5. Arabijohtajat

9/11-iskun jälkeen lehti suosi muslimimaiden johtajien hajaannusta ja hiljaisuutta bin Ladenin ja tämän julistaman jihadin tuomitsemisessa. Le Monde otti esimerkeiksi Washingtonilta malttia pyytävän Arabiliiton, bin Ladenin syyllisyydestä todisteita vaativan Kairon, sisäisiä levottomuuksia pelkäävän Jordanian ja kuninkaallisesti vaikenevan Saudi-Arabian. Le Monde huomautti Palestiinan Jasser Arafatin olleen ainoa länsimaiden puolella oleva muslimijohtaja. Le Monde arvosteli arabimaita sanomalla, että ne eivät luota tarpeeksi omaan legitimizeettiinsä ja etteivät ne uskaltaneet sanoutua irti bin Ladenin uhkauksista. (Le Monde 10.10.2001.)

Lehti analysoi Bushin retoriikkaa esimerkiksi ”Suur-Lähi-idästä”, joka ulottuu Atlantin rannoilta Afganistaniin. Le Monde totesi, ettei alueen maita kuitenkaan yhdistä oikeastaan mikään muu kuin islam, ja että alue on monimutkaisempi kuin mitä Bushin välittämä kuva antaa ymmärtää. Lehti myös sanoi, ettei Yhdysvaltoja juurikaan kiinnostanut arabimaiden ihmisoikeudet ennen terrorisminvastaista sotaa. Alueen konflikteja oli käytetty perusteena autoritääristen hallintojen jatkamiselle ja uudistusten tekemättä jättämiselle, mikä lehden mielestä oli lisännyt islamismia alueella. Lehti arvioi Yhdysvaltain suosion vähentyneen Lähi-idässä terrorisminvastaisen sodan myötä. Arabimaat haluavat kehittyä omaan tahtiinsa, ja niiden auttaminen pienin askelin oli Le Monden mielestä parempi kuin yhteen länsimaiseen malliin pakottaminen. (Le Monde 6.3.2004.) Lehti näki arabimaailman jakautuvan ”uuteen” ja ”vanhaan” arabimaailmaan riippuen siitä, miten ne suhtautuvat Yhdysvaltoihin: esimerkiksi Persianlahden monarkiat, Tunisia ja Marokko seurasivat Washingtonin kantoja tarkkaavaisesti, kun taas Egyptin, Syyrian ja Saudi-Arabian kaltaiset maat olivat huolissaan Yhdysvaltain vaikutusvallasta tai kontrollista alueella. Lehti näki esimerkiksi Arabiliigan hajanaisena, epäuskottavana toimijana. Lisäksi muun muassa alueen maiden sosiaaliset ongelmat sekä terrorismia lisäävä fundamentalismi luovat Le Monden mielestä ongelmia. Lehti huomautti, ettei Yhdysvaltojen ja lännen syyttäminen kaikista ongelmista päätä

⁴⁵ Muita syitä olivat laittoman siirtolaisuuden vaikeudet ja sen linkittyminen rajavalvontaan, Venäjän ekspansionismi, uudenlaiset hybridiuhat ja kyberturvallisuus, Brexitin jälkeinen Britannian puolustusyhteistyön vastaisuus sekä presidentti Trumpin haluttomuus vahvistaa Yhdysvaltain solidaarisuutta Yhdysvaltain eurooppalaiselle liittolaiselle (Le Monde 8.6.2017.)

turhautuneisuutta ja huono-osaisuutta arabimaissa, vaan tämä syyttely pikemminkin antoi maille syyn pysytellä liikkumattomuuden tilassa. (Le Monde 30.3.2004.) Jotta taistelu radikaalia islamia vastaan onnistuisi, tarvittiin lehden mielestä Lähi-idän alueellisten mahtien tukea. (Le Monde 1. ja 2.1.2015.)

5.5.1. Saudi-Arabia

Saudi-Arabia kuvattiin öljymahtina ja wahhabistien tukijana, joka kuitenkin osallistuu jihadismin vastaiseen taisteluun. (Le Monde 18.9.2001, 9.10.2001, 14.12.2001, 9.12.2004, 26.9.2015.) Le Monde kirjoitti, miten saudit tukevat islamisteja ympäri maailman samalla, kun Saudi-Arabia itsessään on yksi maailman suvaitsemattomimmista maista. Näistä seikoista huolimatta liittolaisuussuhde Yhdysvaltojen kanssa ei näyttänyt terrorismin vastaisen taistelun myötä loppuvan, ja syy oli voima- ja talouspolitiikassa: saudit ovat taanneet Yhdysvalloille hyvät öljyhinnat silloinkin, kun muut tuottajat olisivat halunneet nostaa hintoja. Saudit tukivat Yhdysvaltoja Neuvostoliittoa vastaan ja tasapainottivat Yhdysvaltain budjettia sen horjuessa. Saudien ja Yhdysvaltain suhde nähtiinkin erityisenä. (Le Monde 24.8.2002, 26.7.2003.)

Pääkirjoituksessa kuvailtiin, miten Saudi-Arabia on myös Ranskan tärkeä liittolainen. Ranskan sisäpoliittinen prioriteetti on työllisyys, joka nähtiin myös ulkopoliittikkaa ajavaksi voimaksi. Siksi Ranska olikin Hollandin johdolla luonut etuoikeutetun liittolaisuuden saudien kanssa. Samalla lehti näki Ranskan valinneen sunnien puolen ja asettuneen Irania ja shioja vastaan, vaikka historiassa Ranskalla oli ollut monenlaisia muitakin positioita. Lehden mielestä Ranskan ei olisi pitänyt sitoa käsiään, vaan sen olisi pitänyt pyrkiä dialogiin sekä Teheranin että Riadin kanssa, kuten Yhdysvallat teki. (Le Monde 10.6.2015, 30.7.2015, 26.9.2015.) Myöhemmin lehti arvosteli vielä kärkevämmän ”ystävämme” Saudi-Arabian sunnalaista wahhabismia ja totesi saudien kuitenkin kelpaavan investoijaksi niin Lontoossa, Pariisissa, New Yorkissa kuin muuallakin (Le Monde 26.9.2015). Lehden mielestä Ranskan tulikin uudelleenarvioida liittolaisuuksiaan Lähi-idässä (Le Monde 25.11.2015).

5.5.2. Turkki

Vuonna 2003 Turkki representoitiin EU:n jäseneksi pyrkivänä lännen strategisena sotilaskumppanina, joka halusi näyttää, etteivät islam ja demokratia ole toisiaan vastaan ja joka myös on joutunut jihadistien iskujen kohteeksi. Turkki nähtiin uhkana bin Ladenin tukijoille ja radikaalille islamille. (Le Monde 22.11.2003.) Isisin-vastaisen sodan myötä suhtautuminen

Turkkiin muuttui. Lehti kirjoitti Nato-liittolaisten pitävän Turkkia epävarmana ja epäilyttävänä kumppanina, joka antaa jihadistien käyttää maata ”takaporttina” (*base arrière*). (Le Monde 27.9.2014, 3.11.2015, 26.11.2015.) Turkki oli pidättäytynyt osallistumasta Isisin vastaiseen taisteluun, koska se ei halunnut vahvistaa kurdeja – Erdoganin mukaan PKK ei ole maalle sen parempi vaihtoehto kuin Isis. (Le Monde 27.9.2014, 9.10.2014, 1.8.2015, 13.10.2015, 26.11.2015.) Erdogania alettiinkin kuvailla itsevaltaiseksi hallitsijaksi ja Nato-maan johtajaksi, jonka toiminta huolestutti niin Washingtonissa, Brysselissä kuin AKP:ssakin (Le Monde 17.12.2014.)

Erdoganin intresseissä oli myös al-Assadin kaatuminen, joten hän oli Le Monden mukaan seurannut hyvillään Isisin ja al-Qaidan taistelua al-Assadia vastaan. Ennen Turkki ei osallistunut ilmaiskuihin eikä se myöskään antanut Yhdysvaltojen käyttää lentotukikohtiaan tai avustanut kurdeja. Lehti kuitenkin epäili, että Yhdysvallat painosti Turkkia tai lupasi varustaa ”maltillista” oppositiota, mikä saattoi olla syy Erdoganin mielen muuttumiseen. Turkki saattoi myös tuohtua Isisin iskuista tai väitteistä, joiden mukaan AKP:n tuki jihadistieja. Tai sitten se alkoi pelätä islamismin luovan maassa epästabiliteettia. (Le Monde 26. ja 27.7.2015, 13.10.2015.) Lehti kuitenkin toivoi Yhdysvaltojen selventävän kantaansa Turkkia kohtaan, jottei vaikuttaisi siltä, että Yhdysvallat sulkee silmänsä kurdeihin kohdistuvilta pommituksilta voidakseen käyttää Turkkia tukikohtanaan (Le Monde 1.8.2015). Kesällä 2016, Istanbulin lentokentän triplaiskun jälkeen, lehti näki Turkin olevan jihadistien keskeinen kohde, sillä maa osallistui Syyrian-sotaan, ja siksi Erdogan alkoi lämmittää suhteitaan Israeliin, Venäjään ja Egyptiin. Lehti korosti jälleen Turkin alueellista tärkeyttä ja sen Nato-jäsenyyttä. Se myös sanoi Erdoganin sulkeneen liian pitkään silmänsä Syyriaan matkaavilta ääri-islamisteilta. Eurooppa ei kuitenkaan hyväksynyt Turkin median vapauksien rajoittamista ja maan kurdipolitiikkaa. Lehti näki Turkin tarvitsevan Eurooppaa, mistä sitä on muistutettava. (Le Monde 3. ja 4.7.2016.) Lehti ei käsitellyt jihadismipääkirjoituksissa Turkin ja EU:n suhdetta pakolaissopimuksen kannalta, mutta se sivusi Turkin asemaa tärkeänä toimijana maahanmuuttovirtojen hallinnassa yhdessä jihadismipääkirjoituksessaan (Le Monde 27.11.2015).

5.5.3. Egypti

Egyptissä Muslimiveljeskunta ajettiin ahtaalle Hosni Mubarakin ja Mohammed Morsin jälkeen, ja Le Monden mukaan maan uusi, epäonnistunut hallinto pyrki rajoittamaan kansalaisten vapauksia terrorismin vastaisen taistelun varjolla (Le Monde 18.1.2014). Abdel Fattah al-Sisi antoi ymmärtää Egyptin-jihadismin kasvun johtuneen muslimiveljeskunnan Morsista, joka jätti ovet auki

jihadisteille. Lehti kuitenkin huomautti Mursin olleen demokraattisesti valittu presidentti, jonka al-Sisi laittoi vankilaan kaapattuaan vallan – eikä autoritääriin al-Sisikään onnistunut vakauttamaan maata. Lehti kuvasi, miten Siinai oli salakuljettajien ja raskaasti aseistettujen islamistien, ensin al-Qaidan ja sitten Isisin vaikutusalue. (Le Monde 19.2.2014, 12.4.2017.) Ranskalla oli Egyptin kanssa yhteisiä intressejä muun muassa Libyassa sekä Sahelin ja Siinain vakauttamisessa. Lehti kuitenkin problematisoi muun muassa Ranskan asekaupat Egyptiin. (Le Monde 30.11. ja 1.12.2014, 15. ja 16.2.2015.)

5.5.4. Algeria ja Tunisia

Ranskan kolonialistista historiaa tarkasteltiin myös jihadismikontekstissa. Le Monden mielestä esimerkiksi algerialaisia kohtaan tehdyt rikokset oli syytä tunnustaa ja käsitellä yhteiskunnallisesti. Näin voidaan liennyttää vastakkainasettelua muslimien ja ”muiden” välillä, koska islam yhdistettiin vahvasti terrorismiin. (Le Monde 18.10.2001.) Myös algerialaisen GIA:n jäsenten oikeudenkäyntejä seurattiin pääkirjoitussivulla (Le Monde 22.11.2001). Lehti kirjoitti, miten myös Algeriaa tarvitaan terrorisminvastaisessa työssä. Presidentti Abdelaziz Bouteflikan heikkoa kuntoa pidettiin kuitenkin ongelmana, ja hänen nähdään pysyvän vallassa lähinnä tiedustelupalvelun ja armeijan avulla. (Le Monde 17.6.2015.)

2000-luvun alussa lehti suosi Ranskan valtiojohtoa Tunisian presidentin Zine el-Abidine Ben Alin kehumisesta, sillä Le Monden mielestä diktatuurin tukemisen sijaan tulisi korostaa demokratiaa, joka on paras apu islamistista ekstremismistä vastaan (Le Monde 29.5.2002). Aineiston toisella puoliskolla Tunisiaa pidettiin onnistuneen arabikevään mallimaana, joka kuitenkin osoittautui poliittisesti epävakaa, ja maassa nähtiin olevan myös salafistisoluja. Lehden mukaan itsevaltaista Ben Alia tuettiin aikanaan radikaalin islamin vastavoimana, mutta myöhemmin näytti ennemmin siltä, että ”Allahin suuruuteen” vannovat voimat ovat kasvaneet Ben Aliin ja hänen läntisten liittolaistensa varjossa – siksi eurooppalaiset eivät olleet aivan syyttömiä maan sisäisiin ongelmiin (Le Monde 27.7.2013, 20.3.2015). Le Monden mukaan poliittista pluralismia olisi hyvä vaalia maassa. (Le Monde 8.2.2013, 7. ja 8.7.2013, 27.7.2013). Tunisiassa oli islamistiguerrilloja vuorilla, ja tuhansia tunisialaisnuoria oli lähtenyt Isisin riveihin. Kaikesta tästä huolimatta maa oli lehden mukaan pysynyt demokratisaation polulla, ja esimerkiksi maan turismia oli lehden mukaan syytä tukea, jotta kehitys jatkuisi. (Le Monde 20.3.2015.) Keväällä 2016 lehti alkoi olla enemmän huolissaan Isisin iskuista Tunisiassa ja maan massatyöttömyydestä. Lehden mielestä EU ei tukenut Tunisiaa tarpeeksi, ja maan turvallisuus nähtiin lehdessä myös EU:n etuna. (Le Monde 11.3.2016.)

5.5.5. Libya

Lehti linkitti myös Libyan hallinnollisen kaaoksen Tunisian turvallisuustilanteeseen (Le Monde 11.3.2016). Kun Britannian parlamentin alahuoneen selvitys Libyan interventiosta valmistui, lehti huomautti Benghazin siviilien suojelemiseen tarkoitettujen, YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymien iskujen muuttuneen vallanvaihdoksen tukemiseksi, johon Venäjä ja Kiina eivät antaneet suostumustaan. Libyassa ei ollut otettu huomioon opposition hajaannusta eikä jihadistien ja militioiden sotaisuutta. Muammar Gaddafin vastaista kapinaa ei olisi kannattanut tukea, koska lännessä ei ollut valmistauduttu pitkään ja kalliiseen Gaddafin jälkeiseen aikaan. Lisäksi YK:ta olisi pitänyt konsultoida pommitusten jatkamisesta. Toisaalta lehti huomautti, että sisällissota olisi voinut syttyä ja jihadistit olisivat voineet kasvattaa vaikutusvaltaansa Libyassa ilman länsivaltojen interventiotakin. (Le Monde 16.9.2016.) Libya olikin pääkirjoituksissa ennen kaikkea ulkomaiden tukemien jihadistien kauttakulku- ja kohdema, joka vaati alusta rakentamisen. Le Monde myös yhdisti Euroopan unioniin Libyan kautta kohdistuvan Välimeren pakolaisuuden ja jihadismin luoman turvallisuusuhan. (Le Monde 26.3.2015, 20. ja 21.12.2015, 15.4.2016.)

5.6. Media

Media representoitiin pääkirjoituksissa korvaamattomana vallan vahtikoirana, joka takaa esimerkiksi jihadistioikeudenkäyntien läpinäkyvyyden. Median toimintaa estää Guantanamon kaltainen salailu. (Le Monde 10.1.2002.) Toimittajat kuvattiin pääkirjoituksissa pyyteettöminä uurastajina, jotka haluavat välittää tietoa maailmasta avoimesti, ennakkoluulottomasti ja hyvän journalistisen tavan mukaisesti. Kollegoille, jotka raportoivat esimerkiksi sota-alueilta, osoitettiin solidaarisuutta. Toimittajat saattavat joutua työssään jihadismin uhreiksi, kuten Daniel Pearl ja James Foley. (Le Monde 24. ja 25.2.2002, 2.9.2004, 4.9.2004, 23.12.2004, 14.6.2005, 5.11.2013, 22.8.2014.)

Lehti kirjoitti muun muassa toimittaja James Foleyn mestausta käsittelevässä pääkirjoituksessa, että Isis oli vienyt jihadistisen barbarian uudelle tasolle (Le Monde 22.8.2014.). Isis levitti mestausvideoitaan ja muuta propagandaansa ennen kaikkea internetissä. Lehti kirjoitti Isisin käyttävän nettipropagandassaan viimeisimpiä aseita, moitteettomia maastopukuja ja eliittisotilaiden baretteja, joiden taustalla mustat liput liehuvat aavikon tuulessa. Le Monde analysoi Isisin estetisoivan radikaalin sotaisuuden niin, että se muistuttaa enemmän videopeliä kuin uskontoa tai vapautussotaa. Lehti arvioi tämän vetoavan moninaisiin ryhmiin. Le Monde myös huomautti, etteivät jihadistit ole koskaan rekrytoineet kaikkein vähäosaisimpia tai uskovaaisimpia muslimeita, vaan jihadismin todellisuus rakennettiin samanlaiseksi kuin nuorille

markkinoiduissa elokuvissa: Isis tappoi silmittömästi, se orjuutti naisia ja lupasi kidutusta ja kuolemaa niille, jotka eivät alistu sen islamintulkintaan. Lehti arvioi Isisin kaatuvan, mutta sitä odotellessa järjestö manipuloi medioita taitavasti levittämällä kamalia kuviaan ja rekrytoimalla nuoria. (Le Monde 19.11.2014, 25. ja 26.12.2014.) Isis halusi lehden mielestä todistaa vierastaistelijoiden avulla, miten sen hydra ulottuu länsimaiseen yhteiskuntaan (Le Monde 22.8.2014). Kaksipäiseen mytologiseen hirviöön liittyvä vertaus viittaa siihen, miten hydran katkaistujen päiden tilalle kasvaa uusia: jihadistit pyrkivät siis lehden mukaan viestittämään, miten sen päät kasvavat ja ujuttautuvat länsimaiseen yhteiskuntaan sitä mukaa, kun jihadismin päitä katkotaan. Jihadistit vastustavat länsimaisuutta ja legitimoivat toimintaansa länsivaltojen pahuudella, ja mitä enemmän länsimaat jihadisteja eliminoivat, sitä enemmän jihadistit laskevat saavansa kannatusta radikalisoituneiden keskuudessa. Samalla he agitoivat uusia taistelijoita länsimaisista yhteiskunnista puolustamaan ”oikeaa” islamia.

Lehti myös arvosteli elokuvan keinoja jihadismin representoimisessa. Se suositteli valitsemaan kahdesta jihadismia käsittelevästä elokuvasta Timbaktu- ja Salafistes-elokuvista ensimmäisen, koska jälkimmäisessä ei kontekstoida väkivaltaa ja Isisin propagandaa riittävän hyvin (Le Monde 30.1.2016). Le Monden pääkirjoituksissa väkivallantekoja kuvattiin kuitenkin ajoittain erittäin yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi Qala-i-Jangin taistelua käsittelevässä kirjoituksessa kuvailtiin, miten osa tapetuista vangeista oli löydetty kädet selän taakse sidottuina, ja miten ”Voima on paennut silvotuista, panssarivaunujen murskaamista ruumiista, raajat irti revittyinä, päät haljenneina (käännös oma).”⁴⁶. Guantanamosta puhuttaessa pääkirjoituksissa puhutaan punasuuisista, käsiraudoitetuista vangeista, joiden silmät on sidottu, jotka on pakotettu pysymään polvillaan ja jotka eivät pääse esimerkiksi harjoittamaan uskontoaan (Le Monde 9.11.2002). CIA:n käyttämistä kidutuskeinoista tehtyä raporttia kuvaillessaan Le Monde puolestaan kirjoitti hakkaamisista, nöyryytyksistä, vesikidutuksista ja kylmään kahlituista, alastomista vangeista (Le Monde 12.12.2014). Vuonna 2015 lehti puolestaan kuvaili, miten Isis teloitti jordanialaisen lentäjän polttamalla tämän metallihäkissä ja miten jihadistit ristiinnaulitsevat ja katkovat päitä vastustajiltaan. (Le Monde 6.2.2015, 26.9.2015.)

Egyptissä, jossa jihadistit uhkasivat Siinaita, sunnien arvovaltaisimman instituution, al-Azharin yliopiston imaami, egyptiläinen Ahmed al-Tayeb kehotti soveltamaan Isisiin kuolemanrangaistusta, ja lehti siteerasi al-Tayebia:

⁴⁶ ”Le fort est jonché de corps déchiquetés, écrasés par des blindés, membres arrachés, têtes éclatées (Le Monde 2. ja 3.12.2001).”

” [– –] näihin Jumalaa ja hänen profeettaansa vastaan taisteleviin, turmeltuneisiin hyökkääjiin Koraanissa annettua rangaistusta: kuolemaa, ristiinnaulitsemista tai heidän käsiensä ja jalkojensa amputoimista (Käännös oma).”⁴⁷

Lehti kirjoitti, että laillisuusperiaate (*Etat du droit*) menee Talionin [Hamurabin] lain ohi, vaikka Isisin ja laillisen teloitustuomion täytäntöönpanolla on toki eroa (Le Monde 6.2.2015).

27. maaliskuuta 2016 taliban iski puistoon Pakistanin Lahoreessa, ja lehti kirjoittaa, miten uhreina olivat etenkin lapset ja muslimit, vaikka puistossa oli myös paljon kristittyjä viettämässä pääsiäistä. Lehden mielestä iskuja kontekstoidaan liikaa, ja sen mielestä pitäisi kirjoittaa siitä, mitä terrorismi käytännössä on: ” [– –] veren hajua, arkisessa paikassa kappaleiksi räjähtäneitä kudoksia ja lihaa, raajattomia, paineaallon teilaamia ja silpomia ruumiita, metalliluotien keskeyttämiä viattomuuden hetkiä. (Käännös oma.)”⁴⁸

Le Monde otti kantaa myös journalismin etiikkaan puhuessaan Al Jazeeraan julkaisemista Guantanamoon vankien haastatteluista. Lehti vetosi Geneven sopimukseen ja selitti, että sopimus kieltää sotavangin haastatteleminen ja sallii vain kuvaamisen sekä vangin nimen, terveydentilan, joukko-osaston ja omaisten osoitetietojen kertomisen. Lehti sanoi, että näin suojellaan sotavankeja julkiselta uteliaisuudelta, eikä vangeille saa antaa mahdollisuutta poliittisten mielipiteiden ilmaisuun. (Le Monde 26.3.2003.) Antisemitismin ja islamin linkittymisestä puhuessaan puolestaan lehti kirjoitti, että arabimaailmassa historian tai tosiasioiden kieltäminen sekä antisemitismi ovat lehdistön kansalaisoikeus (*droit de cité*). (Le Monde 17.2.2015.)

5.7. Le Monden vastaus jihadismiin

Le Monde korosti muslimien toiseuttamisen ja tuomitsemisen vastuuttomuutta huomauttaen, että vastakkainasettelujen luominen on se, mitä jihadistit ajavat takaa legitimoidakseen väkivaltansa (Le Monde 15.9.2001, 18.9.2001.) Lehti korosti järjen merkitystä poliittisessa päätöksenteossa ja yhteiskunnallisessa toiminnassa: mikäli järjellä on paikka moderneissa ja kehittyneissä sivilisaatioissa, se nimenomaan vastustaa kaikenlaista fanatismia, yleistyksiä ja niihin perustuvia

⁴⁷ “« [– –] la punition prévue dans le Coran pour ces agresseurs corrompus qui combattent Dieu et son prophète : la mort, la crucifixion ou l’amputation de leurs mains et de leurs pieds [– –] » (Le Monde 6.2.2015).”

⁴⁸ “ [– –] l’odeur du sang ; les morceaux de chair explosés dans un lieu de la banalité quotidienne ; les corps démembrés, désarticulés par le souffle ; ces moments d’innocence interrompue par une volée de billes d’acier. (Le Monde 29.3.2016.)”

tuomioita, jotka luovat vaarallisia jännitteitä. Harkitseva politiikka synnyttää solidaarisuutta, ei ”Jumalan” ja ”paholaisen”, uskontojen tai ”lännen” ja ”muslimien” välistä taistelua korostava dialektiikka. Samalla lehti korosti islamin ja islamismin eroa. (Le Monde 15.9.2001, 18.9.2001, 29.9.2001, 10.10.2001, 11.9.2003, 29. ja 30.8.2004, 22.1.2005, 8.9.2015, 22.4.2017.) Le Monde sanoo, että jihadistit vetoavat hämmentyneisiin, omanarvontuntoa etsiviin yksilöihin, jotka luulevat löytävänsä arvonsa islamin irvikuvasta. Yhteiskunta ei tarjoa toivoa kaikille, ja näiden ihmisten olisi lehden mukaan herätettävä meidät miettimään integraation vaikeutta ja arvoja, joiden voimaan uskomme ja jotka haluamme välittää jälkipolville. Arvojen hylkääminen tai muiden pelkääminen tarkoittaisivat välinpitämättömyyden ja suvaitsemattomuuden voittoa, mikä ei ole vastaus jihadismiin. Lehden mukaan vastaus on sekularismi, jolle yhteiskunta pohjaa mutta jota on voitava kyseenalaistaa ja tarkastella uudelleen. (Le Monde 25. ja 26.12.2014, 9.1.2015.)

Kuten edellä on kuvattu, lehti myönsi vastaterrorismikeinojen olevan välttämättömiä, mutta samalla se vaatii turvallisuuden ja kansalaisoikeuksien suhteen tarkastelemista. Le Monde piti tärkeänä, että yhteiskunnissa pidetään kiinni oikeusvaltion periaatteista, demokratian ideaaleista, yhtenäisyydestä ja kansainvälisistä sopimuksista. (Le Monde 19.10.2001, 9.2.2002, 29.5.2002, 11. ja 12.8.2002, 9.11.2002, 25.12.2002, 28.2.2003, 10. ja 11.10.2004, 26. ja 27.5.2013, 9. ja 10.6.2013, 16.9.2014, 12.12.2014, 9.1.2015, 10.1.2015, 14.1.2015, 28. ja 29.6.2015, 15. ja 16.11.2015, 22. ja 23.11.2015, 22.12.2015, 16.6.2016.) Vaikka terroristit lehden mukaan osoittavatkin kykynsä murhata niin siviilejä kuin sotilaita esimerkiksi Irakissa, he eivät kokonaan voi estää demokraattisen tahdon ilmaisua (Le Monde 1.2.2005, 30.4.2005). Myös talouskasvu, ulkomaiset investoinnit sekä turvallisuusjoukkojen kouluttaminen ovat keinoja taistella jihadismia vastaan (Le Monde 23.6.2005, 23.6.2005). Le Monde muun muassa kirjoitti kiitokset osoittaen sanansa Champs-Élyséen huhtikuun 2017 iskun poliisiuhreille sekä yhden poliisin puolisolle, joka piti puheen hautajaisissa. Puoliso sanoi, ettei iskun tekijä saa hänen vihaansa ja että meidän tulee säilyttää rauha. Lehti muistutti, miten osa iskuista selvinneistä työskentelee järjestöissä, jotka pyrkivät edistämään solidaarisuutta ja suvaitsevaisuutta etenkin kouluissa. Tämä työ on lehden mukaan tärkeää terroristien hävittämisessä. (Le Monde 27.4.2017.)

Lehti kirjoitti, miten on syytä erottaa mielisairaajat ja Jumalasta hullaantuneet (*fous de Dieu*): mikäli jokaisen epävakaa teon takana näkee Isisin varjon, terroristit voittavat. Le Monde kirjoittaa, että mikäli kaikista väkivallanteoista mennään joukkopsykoosiin, se tekee todeksi äärioikeiston vuosikymmeniä konstituoiman sisäisen uhan: ihmiset näkevät ympärillään vain uhkia ja kääntyvät

toisiaan vastaan: ” [– –] se olisi eksymistä kuvitellen, että pelastuu [– –] (Käännös oma).”⁴⁹

Lehden mukaan islamistisen terrorismin lopettamiseen ei ole ihmeratkaisuja tai ihmelääkettä, ja jotka niin väittävät (kuten esimerkiksi Kansallinen rintama ja Marine Le Pen), ovat pahimman luokan humpuukin puhujia ja tragedian pahentajia. Tällaiset ihmiset sivuuttivat lehden mukaan jihadismia ruokkivan Lähi-idän turbulenssin, kaatuneet valtiot ja sen, että muslimimaailma on otettu mukaan vanhaan uskonnon sisäiseen sotaan. (Le Monde 10.1.2015, 16.6.2016, 20.7.2016, 21.12.2016, 19.4.2017, 12.4.2017, 21.4.2017, 22.4.2017.) Esimerkiksi Isisin kaataminen edellytti lehden mielestä kuitenkin sitä, että jihadismia ruokkivat konfliktit saadaan päätökseen Syyriassa ja Irakissa. Näihin konflikteihin liittyvät myös naapurimaat, ja jihadismin lyöminen onkin ennen kaikkea arabimaiden asia, ja niissä tarvitaan poliittis-ideologista reformia radikaalin islamin kitkemiseksi. Samalla lehti näki, että jihadismin voittaminen vie vuosia, mutta on syytä olla optimisti. (Le Monde 24.9.2014, 4.12.2015, 31.1.2016, 17.3.2016, 24.3.2016, 21.4.2017.)

5.8. Diskurssin yhteenveto neljän kategorian avulla

Ensimmäinen kategoria, eli personointi: Le Monden jihadismidiskurssissa jihadismin vastaiset toimijat ovat media sekä länsimaat, joita edustavat ennen kaikkea suurvallat Yhdysvallat, Ranska ja EU. Jihadismia vastustavat myös muslimieliitti ja osa arabijohtajista. Eräät länsimaiden liittolaiset, kuten Saudi-Arabia ja Turkki vastustavat ja tukevat jihadismia samaan aikaan tilanteesta riippuen. Pakistan tukee jihadismia suorasti tai epäsuorasti. Potentiaalisia jihadismin tukijoita ovat syrjäytyneet, omanarvontuntonsa menettäneet ihmiset, jotka voivat radikalisoitua esimerkiksi vankilassa tai lähiöissä.

Jihadistien toiminta näyttäytyy valtioiden legitimiteetin voimalle resistenttinä, uusia uhkia kehittävänä toimintana, joka on banalisoinut väkivallan ihmisten arkeen kuuluvaksi. Jihadismi hyökkää länsimaista, vakiintunutta yhteiskuntajärjestystä vastaan absoluuttisen, sokeaksi ja barbaariseksi kuvatun väkivallan voimin. Kun jihadistit kuvataan barbaareiksi, he leimaantuvat samalla sivistymättömiksi, arvaamattomiksi, hulluiksi, irrationaalisiksi toimijoiksi (ks. luku 5.1.). Heitä ei kuvata pääkirjoituksissa inhimillisinä ihmisinä, eli jihadistit toiseutetaan ”tavallisista” tai ”kunnollisista” ihmisistä. Tässä ongelmallista on, että vaikka jihadistiterrorismi on tuomittava kaikin tavoin, jihadistien toiseuttaminen voi johtaa heidän uhrikokemustensa syventymiseen ja siihen, että jihadistiksi-iskuja legitimoidaan entistä vahvemmin uhriutumisella. Lisäksi kun

⁴⁹ ” [– –] ce serait se perdre en croyant se sauver [– –] (Le Monde 25. ja 26.12.2014).”

jihadismiterrorismi kuvataan sokeana tappamisena, ei välttämättä pystytty erottamaan väkivallankäytön motiiveja, joiden ymmärtäminen on avainasemassa radikalisoitumisen ehkäisemisessä ja jihadismin vetovoiman himmentämisessä.

Sahelin ja Pohjois-Afrikan lisäksi Pakistan, Afganistan, Irak ja Syyria ovat talibanin, Isisin ja al-Qaidan vahvoja alueita, joilla terroristijärjestöt rapauttavat yhteiskuntaa väkivallalla ja edistystä vastustavalla alistamisella. Järjestöt käyttävät hyväkseen alueellisia jännitteitä sekä heikkoa hallintoa. Heikot hallinnot puolestaan ovat kyvyttömiä löytämään kestäviä ratkaisuja, joilla ne kykenisivät takaamaan turvallisuutensa ja kehityksensä. Saudi-Arabia, Turkki ja Egypti ovat lännen tärkeitä liittolaisia etenkin talouden, maahanmuuttovirtojen hallinnan ja sotilaallisen yhteistyön kannalta, mutta samalla ne ovat epäilyttäviä jihadistien tukijoita ja autoritäärisiä kansalaisoikeuksien tukahduttajia. Arabijohtajat ovat yleisesti joko lännen intresseistä kiinnostuneita liittolaisia tai sulkeutuneita, torjuvia toimijoita. Ne saattavat olla molempia myös samaan aikaan. Kuten Irak, Syyria, Afganistan ja Pakistan, Sahelin alueen valtiot nähdään diskurssissa kuitenkin heikkoina, sisäisten ristiriitojen tai autoritääristen, korruptoituneiden hallintojen murentamina toimijoina. Ne ovat toisaalta riippuvaisia strategisten intressien ajamien länsimaiden tai suurvaltojen (Kiina, Venäjä) avusta, mutta toisaalta niiden pitäisi pystyä myös pärjäämään omillaan.

Yhdysvallat näyttäytyy etenkin Bushin kaudella priorisointiongelmaisena, ylimielisenä, interventionistisena ja lyhytjänteisenä toimijana, joka jakaa maailman mustavalkoisesti ”hyviin” ja ”pahoihin”. Yhdysvaltain toimet representoidaan etenkin aineiston alkupuolella imperialistisena mahtailuna ja maailmanpoliisina toimimisena. Yhdysvalloilla on kyseenalaisia liittolaisia, kuten Saudi-Arabia ja Pakistan. Yhdysvalloilla on suuri maailmanpoliittinen valta, ja se käyttää pakottavaa voimaansa ennen kaikkea Afganistanissa, Irakissa ja Syyriassa kuitenkaan onnistumatta kovin hyvin jihadismin vastaisessa taistelussaan. Yhdysvallat on kuitenkin sotilaallisen voimansa vuoksi merkittävä kansainvälispoliittinen toimija ja aktiivinen jihadismin vastustaja. Samalla Yhdysvallat pyrkii edistämään tärkeinä pitämiään arvoja, kuten vapautta, ja hyviä toimintamalleja, kuten demokratiaa. Tavoitteiden saavuttamiskeinot tosin näyttäytyvät useimmiten kyseenalaisina, mikä ilmenee Le Monden pääkirjoituksissa esimerkiksi Guantanamon ja lennokki-iskujen käsittelyssä.

Eurooppa eli Euroopan unioni näyttäytyy pääkirjoituksissa sisäisesti ristiriitaisena, päättämättömänä toimijana ja samalla demokratian sydämenä, joka on onnistunut historiallisesti

mantereen yhdistämisessä. Euroopan unionin tulee kyetä suojautumaan sisäisiltä ja ulkoisilta uhilta panostamalla viranomaisyhteistyöhön, tiedusteluun, puolustukseen sekä sisä- ja ulkorajojen valvontaan. Samalla sen tulee vaalia demokraattisia arvoja, koska ne ovat yksi jihadismin vastustamiskeino. EU:n intresseissä on sekä Lähi-idän että Afrikan vakauttaminen, mutta se ei kykene toimimaan pitkäjänteisesti ja koherentisti. Euroopan tärkeimmiksi toimijoiksi Le Monden pääkirjoituksissa nousevat Saksa ja Ranska.

Ranska on keskisuuri valta, jolla on monia turvallisuus- ja talousintressejä Maghrebissa, Sahelissa ja Lähi-idässä. Sen valtiojohtajat osoittavat kyvykkyyttä ratkaista ulko- ja sisäpoliittisia ongelmia korostaen kansallista yhtenäisyyttä ja kansallista turvallisuutta. Etenkin aineiston alkupuolella Le Monden pääkirjoituksissa kuvataan, miten Ranskan valtiojohto osoittaa taitavaa harkintaa siinä, että se arvioi pitkän aikavälin kausaliteetteja sekä rauhan rakentamisen vaikeutta ja näkee sodan banaalina konfliktinratkaisukeinona. Aineiston toisella puoliskolla Le Monde kuvaa Ranskaa huomattavasti aktiivisempänä sotilaallisena toimijana, joka ottaa turvallisuuspoliittista roolia etenkin Sahelissa. Ranska myös osoittaa solidaarisuuttaan lännelle antamalla Yhdysvalloille luvan käyttää ilmatilaansa ja osallistumalla moniin ulkomaisiin sotilasoperaatioihin. Ranska kuvataan itsenäiseksi toimijaksi, joka korostaa kansainvälisen oikeuden merkitystä interventioiden legitimoinnissa halki aineiston. Etenkin Obaman aikana pääkirjoituksissa korostui Ranskan halu kasvattaa merkitystään vaikutusalueellaan, eli ennen kaikkea Sahelissa: Tästä voidaan toisaalta ajatella, että valtiot tekevät yhteistyötä kaikkia hyödyttävän turvallisuuden eteen. Toisaalta tällaisen ”vaikutusalueajattelun” voidaan tulkita henkivän suurvaltapoliitiikan kaikuja kolonialistisilta ajoilta, jolloin länsimaat jakoivat intressialueensa yhteisymmärryksessä ja harjoittivat yhdessä sopimaansa, molempia hyödyttävää politiikkaa vaikutusalueillaan. Ranska vastustaa jihadismia niin sisä- kuin ulkopoliitikassa ja osoittaa aktiivisuutta Marseljeesia laulaen silloinkin, kun puolustuksestaan laistava Eurooppa ei sitä tee. Ranska on kolonialistisen historiansa tiedostava valtio, jolla on kuitenkin vaikeuksia ratkaista maan integraatio- ja kulttuuriongelmia.

Muslimit nähdään Le Monden pääkirjoituksissa toisaalta Ranskan lähiöiden ja integraatio-ongelmien ilmentyminä ja toisaalta islamia rekonstruoivana voimana. Toisaalta muslimeilla on vaikeuksia sopeutua sekulaariin yhteiskuntaan, ja he ovat ulkovaltojen painostukselle ja dogmeille alttiita, potentiaalisia antisemitistejä ja/tai jihadisteja. Toisaalta he ovat myös eliittiä, ja he edustavat joko uskonnollista auktoriteettia tai sekularisoitunutta, hyvin koulutettua kansanosaa. Eliitti tuomitsee jihadismin.

Muslimit ovat institutionaalisesti lapsipuolen asemassa katolisiin ja juutalaisiin nähden. Näiden kahden muun uskontokunnan järjestäytyminen ja esimerkiksi rahoitus on turvattu jo kauan ennen Ranskan valtion ja kirkon erottamista. Tasavaltalaisen sekularismin idea on lehdelle ensiarvoisen tärkeä ranskalaisen yhteiskunnan elementti. Lehti näkee ongelmalliseksi, ettei uskonnoista aina keskustella rakentavasti ja ettei islam välttämättä järjestäydy kristittyjen ja juutalaisten tapaan edustuksellisesti ja moderniin ranskalaiseen yhteiskuntaan sopivasti. Muslimiyhteisön järjestäytyminen puolestaan auttaisi integraatioprosessissa. Lehti näkee islamin olevan jonkinlaisen sairauden kourissa, joka aiheuttaa lieveilmiöinä esimerkiksi antisemitismia ja jihadismia, mutta toisaalta muslimit ovat ryhmänä entistä syrjitymmässä asemassa esimerkiksi Ranskassa. Tässä käy ilmi stigmatisaation noidankehä, jossa jihadismi oikeuttaa olemassaoloon toiseuttavalla, rasisella retoriikalla sekä historiallisella narratiivilla ”lännen” ja ”muslimien” vastakkaisuudesta. Samalla jihadistien tekemissä iskuissa voi nähdä, jos ei kausaalisuhteen, niin ainakin korrelaation muslimeihin kohdistuvan suvaitsemattomuuden kasvuun.

Pääkirjoituksissa kuvataan, kuinka media vahtii vallankäyttäjiä, osoittaa epäkohtia, vastustaa jihadismin edustamaa barbariaa ja sivistyksenvastaisuutta, puolustaa demokratiaa ja oikeusvaltiota sekä raportoi pyyteettömästi maailman tapahtumista. Media on yhteiskunnan omatunto ja peili, joka käsittelee kipeitäkin aiheita. Samalla se on muiden toimijoiden tarkastelija, valtion tuomitsija tai puolustaja sekä eräänlainen neuvonantaja, joka kykenee osoittamaan Diogeneen tavoin hallitsijan puutteet. Lehden tulkinnan mukaan media myös kuvaa väkivaltaa ja alistussuhteita. Esimerkiksi representaatio Guantanamon köytetyistä ja nöyryytetyistä vangeista alleviivaa juridisessa tyhjiössä pidettyjen vankien puolustuskyvyttömyyttä ja eräänlaista identiteetin ja toimintakyvyn kastaatiota. Pääkirjoituksista kuitenkin herää kysymys väkivallan kuvaamisen etiikasta: On vaikea vetää rajaa propagandan levittämisen ja maailman pahuuden kuvaamisen välille. Siinä missä lehti tuomitsee jihadistien islamista johdetut väkivallan oikeutukset, se ei tuomitse väkivaltaan kehoittaista esimerkiksi silloin, kun muslimiauktoriteetti Ahmed al-Tayeb kehotti ristiinnaulitsemaan tai amputoimaan Isisin taistelijoita. On ristiriitaista, että läntisiä arvoja puolustava lehti ei problematisoinut tätä Koraanin nimeen annettua kehotusta väkivaltaan. Le Monde kuitenkin tuomitsee esimerkiksi Isisin väkivaltaisen materiaalin levittämisen, mutta katsoo olevansa journalistisena toimijana sellaisessa positiossa, jossa väkivallan kuvaukset ihmisten ristiinnaulitsemisista ja metallihäkeissä polttamisista kontekstoidaan oikein.

Toinen kategoria, eli fokus ja voimasuhde: Jihadismia vastustavista toimijoista aktiivisia ja valtahierarkiassa ylimpänä olevia ovat Yhdysvallat ja Ranska. Arabijohtajat ja länsivallat ovat keskenään toisinaan voimatasapainossa, toisinaan Yhdysvallat ja Ranska kohdistavat niihin pakottavaa voimaa. Passiivisimpia tai tehottomimpia toimijoita ovat heikentyneet tai luhistuneet valtiot, kuten Afganistan, Irak ja Pakistan. Le Monde käyttää pakottavaa voimaa jihadisteja, valtiojohtajia ja muita viestimiä kohtaan tuomitsemalla niiden toimintaa, mikäli toiminta ei sovi Le Monden käsityksiin siitä, miten yhteiskunnallisesti tulee toimia. Muslimeista jihadismin aktiivisimmiksi vastustajiksi kuvataan muslimieliitti. He kilpailevat islamintulkinnasta jihadistien kanssa, jotka puolestaan käyttävät sekä pakottavaa että resistenttiä voimaa suvereenia valtioita kohtaan. Jihadistit ovat aktiivisia toimijoita, jotka pyrkivät tasapainottamaan voimasuhteita hyökkäämällä valtioiden turvallisuutta vastaan, perustamalla omia kalifaatteja ja legitimoimalla toimiaan islamintulkinnallaan ja uhrikokemuksillaan.

Le Monde ulossulkee jihadistien päämäärät epäpoliittisiksi sanomalla niitä näennäisen poliittisiksi ja käyttää näin nimeämisen pakottavaa voimaa. Näin jihadisteja toiseutetaan poliittiselta kentältä joiksikin muiksi, joilla ei ole oikeutta kutsua päämääriään poliittisiksi, koska jihadistien päämäärien tavoittelemisen tavat eivät kuulu hyväksytyihin keinoihin. Le Mondessa poliittinen toiminta representoidaan valtioiden sisäisenä, institutionalisoituna demokraattisparlamentaarisen prosessina, sisäpoliittisena kilpailuna tai suvereenien valtioiden välisenä kamppailuna, dialogina, väittelynä tai yhteistyönä. Näin lehti käyttää omaa voimaansa sulkemalla jihadistit ulos poliittisesta keskustelusta.

Jihadistit puolestaan käyttävät pakottavaa voimaa vastustamiinsa ihmisryhmiin, kuten mystifioituun länteen, muihin muslimeihin, omien maidensa kansalaisiin ja suvereeniin valtioihin. Jihadistit pyrkivät käyttämään pakottavaa voimaa myös esimerkiksi arvoja ja oikeuksia, kuten sananvapautta kohtaan. Tätä voimaa vastaan resistenttinä esiintyy moderni yhteiskunta, sen lehdistö ja esimerkiksi sekularismin ihanne: jumalanpilkka ei ole rangaistava teko, sillä jumalaa ei valtion silmissä ole, ja tasavalta turvaa ihmisille uskonnonvapauden – tai vapauden olla uskomatta. Taantumusta ja vapauden vihaa vastustetaan myös kynin, jotka ovat vanhan sananlaskun mukaan miekkaa mahtavampia. Vastakkain asettuvat siis silmittömästi murhaavat fanaatikot sekä tasavaltalaiset solidaarikot ja vapauden puolustajat, kuten Charlie Hebdon toimittajat, jotka pilkkaavat kaikkia tasapuolisesti. Uskonnon ja uskovien pilkkaamista voisi tosin problematisoida kysymällä, miten dogmien pilkkaaminen eroaa dogmeihin uskovien pilkkaamisesta, koska pilkan kohteena on nimenomaan ihmisten konstruoima uskomusjärjestelmä. Eikö ideologian

pilkkaamiseen sisälly implisiittisesti ajatus siitä, että siihen uskovat ovat naurettavia?

Lehden mukaan heikkoja valtoja tulee auttaa, mutta luhistuneiden tai luhistumisvaarassa olevien valtioiden sisäpolitiikkaan ei saa sekaantua ilman YK:n turvallisuusneuvoston mandaattia. Toisaalta YK:n valtuutuksellakaan aloitetut interventiot eivät osoittaudu lehden optimismista huolimatta onnistuneiksi, kuten Sahelin- ja Afganistanin-operaatiot osoittavat. Länsi, eli Yhdysvallat, Ranska ja Eurooppa, näyttäytyy sekä sisä- että ulkopoliittisesti tärkeänä, pakottavaa voimaa käyttävänä, jihadismia vastustavana toimijana. Lännen vastaterrorismin representaatiot näyttäytyvät aineiston alkupuoliskolla ennemmin reaktiivisena tulipalojen sammuttamisena ja iskuihin vastaamisena. Myöhemmin vastaterrorismi näyttäytyi sekä proaktiivisena lainsäätämisenä ja resurssien vahvistamisena että päättämättömänä uhkiin vastaamattomuutena.

Yhdysvallat on pääkirjoituksissa tärkeä voimapoliittinen toimija kansainvälisessä jihadismin vastaisessa taistelussa. Yhdysvallat tekee päätöksiä ohi YK:n turvallisuusneuvoston tai muiden maiden mielipiteiden. Pakottavaa valtaa se käyttää myös jihadistiepäiltyjä kohtaan, joilta se kieltää demokraattiseen valtioon ja ”länteen” olennaisena osana kuuluvat oikeudet esimerkiksi ihmisarvoiseen kohteluun ja reiluun oikeudenkäyntiin, ellei sen toimia paljasteta. Omia kansalaisiaan vastaan Yhdysvallat käyttää pakottavaa voimaa esimerkiksi rajoittamalla heidän vapauksiaan ja laajentamalla turvallisuuskeinojaan, kuten valvontaa.

Ranska suhtautuu pääkirjoituksissa varauksella Yhdysvaltain interventionistisiin ajatuksiin ja sotilaalliseen voimankäyttöön ja pyrkii samalla luomaan kuvaa itsestään aktiivisena, rakentavana ja validina kansainvälispoliittisena toimijana, jonka sanomisilla on merkitystä. Suhteessa jihadismiin Ranska on aineiston alkupuolella lähinnä Yhdysvaltojen toimintaan kriittisesti suhtautuva toimija. Aineiston toisella puoliskolla Ranska representoidaan aktiivisena vastaterrorismitoimijana, joka työskentelee yhä enemmän sekä valtion sisällä että ulkomaaisissa operaatioissa. Le Monde tukee ranskalaista multilateralistista, yhteiseen päätöksentekoon perustuvaa kansainvälistä politiikkaa, jonka pitäisi lehden mielestä ohittaa realistisen kansainvälisen järjestelmän intressivetoinen peli.

Yhdysvallat, Eurooppa ja Ranska käyttävät pakottavaa voimaa passiivisiksi kuvattuihin Afganistaniin, Pakistaniin, Syyriaan ja Irakiin siinä aina onnistumatta. Lisäksi Yhdysvallat, Eurooppa ja Ranska käyttävät pakottavaa voimaa jihadisteihin niin ulkomailla kuin kotimaassakin. Yhdysvalloilla, Ranskalla ja Euroopalla on tärkeitä liittolaisia, kuten Saudi-Arabia, Turkki ja jopa

Venäjä ja Iran. Niiden väliset voimasuhteet ovat toisinaan yhdenvertaiset ja yhteisymmärrykseen perustuvat, toisinaan intressistiriitaiset. Etenkin Saudi-Arabian ja Turkin suhteen ihmisoikeuksien edelle menevät taloudelliset ja strategiset intressit. Arabi- ja muslimijohtajilla on tärkeä tehtävä jihadismin kitkemisessä, mutta ne eivät lehden tulkinnan mukaan sitä juurikaan tee, vaan käyttävät jihadismia omien tarkoitusperiensä ajamiseen. Valtioiden välisissä intressikonflikteissa ja valtioiden oman edun tavoittelussa näkyikin realistisen teoriaperinteen mukainen kansainvälinen, anarkinen maailmanjärjestys, jossa yhteistyötä tehdään vain, mikäli se on omien etujen mukaista. Toisaalta tälle maailmankuvalle resistentin voiman muodostaa ajatus kansainvälisestä yhteisöstä, joka suojelee myös muiden maiden kansalaisia. Kansainvälisessä yhteisössä toimijat toimivat yhteisten pelisääntöjen ja instituutioiden, kuten YK:n ohjaamina.

Muslimieliitti käyttää pakottavaa voimaa jihadisteihin tuomitsemalla jihadistien islamintulkinnan ja erottamalla jihadistit muista muslimeista. Näin tekevät myös länsimainen media ja etenkin Ranska. Olisi kenties rakentavampaa ilmaista jihadismin hakevan oikeutuksensa jihadistien omasta islamintulkinnasta, joka ei ole muslimien valtavirran tulkinnan mukaista. On problemaattista ohittaa se, että vaikka jihadistit eivät välttämättä ole perehtyneitä islamiin, heidän kokemuksensa uskosta voi silti olla erittäin todellinen. Tässä mielessä uskonto siis liittyy erittäin vahvasti jihadismiin. Muslimeihin kohdistuu pakottavaa voimaa Ranskan taholta. Ranska määrittelee esimerkiksi pukeutumissäädöksiä kieltämällä kouluissa uskonnolliset symbolit ja julkisen täyshunnituksen. Kiellot perustellaan sekularismilla ja yleisellä turvallisuudella. Samalla valtion valtaa rajoittaa oikeuslaitos, joka tulkitsee burkinikiellon ylittävän itsemääräämisoikeuden ja uskonnonvapauden.

Le Monde käyttää pakottavaa voimaa muslimeihin ulossulkemisen periaatteella: lehti päästää pääkirjoitussivulla ääneen sekulaarissa Ranskassa kasvaneet muslimit, jotka eivät ole tunnustuksellisia, mutta jotka kokevat olevansa vastuussa uskontonsa kehittymisestä. Ranskan islamin puhemiehiksi kelpaavat joko CFCM:n edustajat tai muu muslimieliitti. Pääkirjoituksissa ei ole äänessä esimerkiksi lähiöiden tunnustuksellisia, työttömiä tai vähän koulutettuja muslimeita, vaikka ”lähiöiden islamista” puhutaan pääkirjoituksissa suhteellisen paljon. Lehden jihadismidiskurssissa muslimieliitti on siis diskurssia kolonialisoiva toimija – muslimieliitti saa määrittää, ketkä edustavat oikeaa islamintulkintaa ja oikeita muslimeja. Lehdessä ja valtionhallinnossa nähdään ”lähiömuslimien” olevan lähemmin kytköksissä jihadismiin kuin sekulaarin muslimieliitin, jolle islam on lähinnä kulttuurinen kuriositeetti. Islam-dialogia ei edistetä siten, ettei massamedian pääkirjoitussivuilla päästetä ääneen väestönosaa, joka koetaan

ongelmalliseksi ja jonka syrjimisestä lehti kirjoittaa useasti. Huomionarvoista on myös, miten lehti erottelee uskonnolliset toimijat poliittisista toimijoista. Tämä linkittyy Le Monden näkemykseen jihadismin epäpoliittisuudesta – uskonto ei ole poliittista. Jihadistien ääni näkyy mediassa vain väkivallantekoina, joita lehden mukaan olisi syytä kuvailla ”oikein” eli verisinä hyökkäyksinä. Jihadistit eivät puhu muuten kuin väkivallan kautta. Sen sijaan lähiömuslimit eivät puhu ollenkaan. Uhrin puhuvat vain, mikäli he sanovat, etteivät jihadistit saa heidän vihaansa.

Le Monde käyttää pakottavaa voimaa myös arvostellessaan arabiviestimiä. Lehti esimerkiksi vetoaa kansainvälisiin sopimuksiin niiden journalismin käytännöistä puhuttaessa, kuten Al Jazeera haastatteludebatti osoitti. Viittaus arabijournalistien värittyneeseen maailmankuvaan ja antisemitismiin arabiviestimien ”kansalaisoikeutena” on jyrkkä toteamus, eikä se tue dialogia arabimaailman ja länsimaisen journalismin välillä. Le Monde vastustaa stigmatisointia ja stereotypioita, ja edellä kuvattu syytös on tämän periaatteen vastainen. On myös merkillepantavaa, että lehti ottaa osaa Guantanamon nimeämisdebattiin kutsumalla pidätettyjä sotavangeiksi vihollistaistelijoiden sijaan. Näin se käyttää resistenttiä voimaa Yhdysvaltoja ja etenkin George W. Bushia vastaan. Le Monde myös arvostelee etenkin Ranskaa ja Yhdysvaltoja, kun nämä kiristävät turvallisuustoimia lehden mielestä liiaksi yksilön oikeuksien kustannuksella.

Kolmas kategoria, eli legitimizeetti ja moraalinen problematiikka: Le Monden diskurssissa jihadismi vastustaa kansalaisoikeuksia ja ihmisoikeuksia tai ainakin niiden länsimaisia määritelmiä. Lisäksi jihadismi haastaa valtioiden suvereniteettia ja oikeusvaltion ajatusta, sillä se pyrkii rikkomaan olemassa olevat valtiorajat ja perustamaan oman kalifaatin, jossa päitisi länsimaisen oikeusvaltion sijaan jihadistien oma tulkinta shariasta. Suvereeneilla valtioilla on lehden mukaan legitiimi oikeus puolustautua jihadisteilta. Problemaattisempaa on, mikäli muihin suvereeneihin valtioihin tehdään interventioita. Interventioiden tulee tapahtua kansainvälisen oikeuden periaatteita kunnioittaen ja YK:n turvallisuusneuvoston mandaatilla. Lehti korostaakin esimerkiksi Ranskan Sahelin-interventioiden legitimizeettia vaikkapa Irakin-interventioon verrattuna.

Ihmisoikeudet ja kansalaisoikeudet kilpailevat kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden kanssa silloin, kun ensin mainittuja pyritään rajoittamaan turvallisuuden nimeen. Tästä osoituksina ovat esimerkiksi poikkeustilalainsäädännön laajentamispyrkimykset ja kansalaisiin kohdistuva televalvonta. Toisaalta turvallisuuden eteen on tehtävä tiettyjä oikeudellisia uhrauksia, joten esimerkiksi Schengen-säädöksistä voidaan joustaa ja PNR-listauksia voidaan tehdä. Vaikka Le

Monde näkee valtioiden operoivan poliittisen realismin mukaisessa maailmanjärjestyksessä, se korostaa enemmän kansainvälisen yhteisön ja yhteisten pelisääntöjen merkitystä. Etenkin demokratiaprosessien ja hyvän hallinnon tukeminen on tärkeää romahtaneissa valtioissa tai maissa, joissa on konflikteja.

Neljäs kategoria, eli konteksti: Jihadismi kontekstoidaan vahvasti 9/11-iskujen jälkeiseen aikaan. Esimerkiksi Ranskaan kohdistuneista 1980- ja 1990-lukujen jihadisti-iskuista ei kirjoiteta oikeastaan mitään, vaikka pääkirjoituksissa viitataan joitakin kertoja esimerkiksi GIA:han. Talibanin kerrotaan riivanneen Afganistania vuosia ja Isisin kerrotaan syntyneen Irakin ja Syyrian raunioille, mutta jihadismin synnylle ei esitetä historiallisia juuria, jatkumoa tai selitystä. Pisimmälle historiallisessa tarkastelussa ulottuu viittaus Palestiinan ja Israelin väliseen konfliktiin. Huomionarvoista on esimerkiksi, että lehti ajoittaa hyperterrorismin Eurooppaan saapumisen Madridin-iskuihin, vaikka IRA:n ja ETA:n kaltaiset separatistiryhmittymät sekä esimerkiksi GIA:n kaltaiset islamistiryhmittymät olivat tehneet terrori-iskuja jo vuosikymmeniä ennen Madridin jihadisti-iskuja. Lehden määrittelemän käänteen voi tulkita liittyvän siihen, että Madridin-iskuissa uhreja tuli kerralla huomattavasti korkeampi määrä. Lehti myös kirjoittaa, ettei Eurooppa ole koskaan kohdannut yhtä sotaisaa ympäristöä. Yämä ei pidä paikkaansa edes viimeisen parinsadan vuoden aikajänteellä Euroopan historiaa tarkasteltaessa, mikäli katsotaan sisä- ja ulkopolittisia sotia ja niiden vaatimia uhrimääriä.

Sodankäynnin oikeutuksesta puhutaan aineistossa viitaten lähinnä Bushin retoriikkaan sekä kristilliseen historiaan ja 1900-luvun sodankäyntiin (Le Monde 30. ja 31.3.2003). Jihadismin teologista ulottuvuutta tai historiaa ei käsitellä pääkirjoituksissa muuten kuin toteamalla, että jihadistien islamintulkinta on hullu tai irrationaalinen. Vaikka lehti muistutti Ranskan sekularismista sekä ”lännen” ja muslimien välisen vastakkainasettelun vaaroista (ibid.), on problemaattista, ettei jihadismia kontekstoida pääkirjoituksissa historiallisesti kovin tarkasti, lähes yhtään. Tämäkään ei palvele jihadismin juurisyiden ymmärtämistä ja sitä kautta terroriuhkaan vastaamista. Toisaalta lehti ymmärtää muslimien keskuudessa nousevan, ekstremismiin mahdollisesti johtavan turhautumisen ja suuttumuksen esimerkiksi Yhdysvaltain harjoittamaa interventionistista politiikkaa vastaan, mutta lehden mukaan menneisiin tai meneillään oleviin vääryyksiin ei saa vastata väkivallalla. Lehti ei siis selitä lukijoilleen jihadismin asymmetrisen sodankäynnin logiikkaa. Olisi tärkeää, että jihadismin tuomitsemisen lisäksi lehti esittelisi rakentavia keinoja tasapainottaa toimijoiden, kuten Yhdysvaltojen ja arabimaiden voima-asymmetriaa. On kuitenkin hyvä, että lehdessä pyritään asettamaan mittasuhteisiin jihadistien

iskut Euroopassa ja muualla: radikaali-islamistien iskuissa kuolee enemmän arabimaiden kansalaisia ja muslimeja kuin eurooppalaisia tai yhdysvaltalaisia.

Aineiston alkupuoliskolla Le Monde kuvaa jihadisteja ennemmin ihmisiä vastaan hyökkäävinä toimijoina, mutta etenkin Pariisin 2015 iskujen jälkeen jihadistien toiminta kuvataan hyökkäyksenä eritoten kansakuntaa, tasavaltaa ja sen arvoja, kuten sananvapautta ja sekularismia, vastaan. Uhreina ovat edelleen ihmiset, mutta nämä uhrit edustavat ennen kaikkea yhteiskuntaa, jossa he toimivat: uhrit ovat Champs-Élyséellä partioivia, turvallisuutta takaavia poliiseja, Manchesterissa musiikkia kuuntelevia nuoria, puistossa leikkiviä lapsia, arkisia askareita suorittavia ihmisiä, joiden elämän jihadistit pysäyttävät. Lehden kirjoituksissa korostuu jaottelu ”meidän” länsimaisiin arvoihimme ja yhteiskuntajärjestykseen, jonka rakenteen pyrkivät vapautta vihaavat ”he” pyrkivät rikkomaan. Lehti käyttää vahvasti ”me”-retoriikkaa etenkin puolustaessaan länsimaista, sekulaaristi järjestäytynyttä yhteiskuntaa suvaitsemattomalta, yksinäisiä ja eksyneitä houkuttelevan jihadismin vallalta.

On merkillepantavaa, että terrorismia vastaan kamppailevista länsimaista, kuten Yhdysvalloista ja Ranskasta puhuttaessa Le Monde kiinnittää paljon huomiota juridiikkaan, kansainväliseen oikeuteen ja laillisuusperiaatteeseen. Jihadisteista, kuten myöskään arabimaista puhuttaessa lehti ei viittaa normatiiviseen sääntelyyn tai yhteiskunnallisiin arvoihin, vaan kuvaa jihadisteja hulluuden riivaamiksi tappajiksi, vaatii pysähtyneitä arabimaita tuomitsemaan jihadismin ja kuvailee länsimaiden liittolaisia jihadismin tukemisen tai voimapolitiikan kautta. Toinen huomionarvoinen asia on, miten lehti erottelee läntiset demokratiat ja maltilliset muslimit: Nämä nähdään ikään kuin kahtena toisistaan irrallisena asiana. Islamiin ei liity demokratia, paitsi Tunisian kaltaisissa tapauksissa, ja muslimeja kuvaa moderneimmillaan maltillinen uskontulkinta.

Jihadistit jätettiin esimerkiksi Afganistanissa pois legitiimin valtion rakentamisesta. Jihadistit ovat kuitenkin olleet osa niitä yhteiskuntia, joissa he ovat eläneet. Afganistanin sotilaallinen operaatio kohdistui talibaniin, muuhun Afganistaniin liittyi rauhanprosessi. Tämä on problemaattista siinä mielessä, että mikäli talibanin ja ”muun Afganistanin” välillä ei saada solmittua jonkinlaista rauhaa, kestävä ratkaisua maan jälleenrakentamiseen on vaikea löytää. Samalla tavalla esimerkiksi al-Qaida ja Isis näyttäytyivät valtion vastaisina toimijoina, jotka elävät elämänsä irrallaan todellisesta maailmasta. Irakin Isis-ongelman ratkaisuksi Le Monde ehdotti vallanjakoa siten kuin se järjestettiin Husseinin aikana. Tällainen vallanjako saattaisi aiheuttaa shiioissa uudelleen katkeruutta ja saada esimerkiksi Iranin takajaloilleen. Irakin etnisten ryhmien välinen

vallanjako on hankala dilemma, mutta kenties olisi rakentavampaa olla vaatimatta yhden ryhmän enemmistöhallintoa ja ennemmin puoltaa tasapainoista vallan jakamista. Lisäksi on huomionarvoista, ettei lehti nosta ratkaisuvaihtoehtoihinsa Israelin ja Palestiinan konfliktin ratkaisemista, vaikka se on monille jihadisteille legitimitetin lähde. Myös Afrikan ja Lähi-idän kuivuus ja luonnonvarojen jakautumisen ongelmat ovat asioita, joita olisi syytä tarkastella, kun pohditaan jihadismin ratkaisukeinoja.

Lehti korostaa halki aineiston jihadismin ratkaisuksi pehmeän ja kovan vallan tasapainottamista ja molempien elimellisyyttä. Toisaalta tarvitaan sotilaallista voimaa, toisaalta demokratisaation tukemista, ihmisoikeuksien implementoimista, koulutusta ja taloudellisia investointeja. Tärkeimmäksi, jokapäiväiseksi keinoksi nostetaan etenkin yhtenäisyyden ja solidaarisuuden sekä tärkeinä pidettyjen arvojen puolustaminen. Lehden mukaan tästä osoituksena ovat muun muassa Pariisin tammikuun 2015 marssi ja erilaisten iskujen uhrien puheet, joissa jihadistien teot tuomitaan tai joissa sanotaan, etteivät jihadistit saa puhujaa vihaamaan: jihadistit eivät saa rikottua sitä, minkä he haluavat rikkoa. Yhteiskunnan ”normaalius”, eli elämän jatkaminen, länsimaisen oikeuden ja lakien kunnioittaminen, vapauksien vaaliminen ovatkin lehden mielestä tehokkaimpia keinoja vastustaa jihadismia arjessa. Jihadismi muodostaa lehden representaatioiden mukaan uhan yhteiskuntarauhalle ja yhteiskunnalliselle jatkuvuudelle. Lehden mielestä paras keino torjua tätä uhkaa on, että länsimaisesti järjestäytynyt yhteiskunta toimii, kuten se on toiminut tähänkin saakka. Mikäli kyseessä on heikko tai sortunut valtio, paras keino on lehden mielestä pyrkiä kohti demokratiaa, hyvää hallintoa ja talouskasvua, islamin ja demokratian yhteensovittamista. Le Monden representaation mukaan paras todellisuus on monia vapauksia takaava, sekulaari, demokraattisia arvoja ja oikeusvaltion periaatteita kunnioittava yhteiskunta, jossa väkivallan monopoli on valtiolla ja jossa rikoksista rangaistaan.

6. Loppupäätelmät ja suositukset jatkotutkimukseen

6.1. Diskursseja on analysoitava, sillä se tekee yhteiskunnallisesta kehityksestä mahdollista

Tämän tutkielman tarkoituksena oli vastata seuraavaan tutkimusongelmaan: Mitkä ja millaiset toimijat liittyvät Le Monden mielestä jihadismiin kansainvälispoliittisella kentällä, millaista näiden toimijoiden toiminta on, ja miten lehti kontekstoi jihadismin ilmiön ja jihadismiin liittyvät ratkaisut?

Poststrukturalistinen ja konstruktivistinen kritiikki nousi kansainvälisten suhteiden tutkimuksen tieteenalan sisäisessä debatissa vastaukseksi muun muassa realistisen teoriaperinteen valtio- ja järjestelmäkeskeisyydelle. Siinä missä poststrukturalistit pyrkivät identifioimaan diskurssien äänettömiä, ”toisia”, voimasuhteissa asymmetrisiä ja valtahierarkioissa alempana olevia, näyttäisi kuitenkin siltä, että ainakin Le Monden jihadismidiskurssissa realistinen teoriaperinne puhutaan todeksi esittämällä suurvallat tärkeimpinä toimijoina, jotka pyrkivät varmistamaan omien intressiensä toteutumisen anarkisessa maailmanjärjestyksessä. Le Monde näyttää kuitenkin käyvän sisäistä kamppailua realismin ja idealismin välillä:

Jihadismin kontekstissa vahvoilla ovat suuret länsivallat, joilla on sotilaallista voimaa ja taloudellista kyvykkyyttä. Vallat pelaavat yhteisten sääntöjen mukaan niin kauan, kuin säännöistä on itselle hyötyä. Tämän näkemyksen mukaan yhteistyö määrittyy ennen kaikkea omien tai oman viiteryhmän intressien kautta. Nämä samaiset vallat ovat jihadistien kohteita ja haavoittuvaisia instituutioita, jotka edustavat asymmetrisen sodankäynnin strategian valinneille jihadisteille jotain sellaista, joka tulee tuhota. Samalla jihadistit näyttäytyvät turvallisuushkana, vaarallisina toisina, jotka tulee yhtä lailla eliminoida. Äänettömämmiksi tai voimasuhteissa heikommiksi diskurssissa jäävät demokraattiset arvot ja ihmisoikeudet, kun jihadismitaistelun vastapuolet kamppailevat pyrkien aiheuttamaan toiselle tappioita niin hengissä kuin materiassakin. Diskurssissa ääneen pääsevät etenkin valtiojohtajat, tässä tapauksessa vain miehet, joita lehti myös kritisoi. Äänettä jäävät lähiöiden muslimit ja melko usein myös jihadistisiiskujen uhrin, joihin viitattiin aineistossa harvoin. Tällä tavalla Le Monde representoi kansainvälispoliittista jihadismin kenttää ja sen merkittävimpiä toimijoita realistisen teoriaperinteen mukaisesti: tärkeimpiä toimijoita ovat valtiot, jotka pelaavat yhteisillä säännöillä, jos niistä on hyötyä.

Lehti kuitenkin ujuttaa diskurssiin kritiikin siemenen ja mahdollisuuden humanismista,

paremmasta maailmasta, jossa jihadismi kitketään kovien keinojen lisäksi vaalimalla vapauksia, yhteisöllisyyttä, solidaarisuutta, demokraattisia arvoja, sekularismia, ihmisoikeuksia ja oikeusjärjestystä – sitä kaikkea, mitä vastaan jihadistit sotivat. Tämän tavoitteen saavuttamisessa kompastuskivenä voi hyvinkin olla toimijoiden molemminpuolinen demonisointi: Le Monde tuomitsee hyvä-paha-retoriikan, kun kyse on George W. Bushin toimista, mutta lehti kuitenkin itse toiseuttaa jihadistit irrationaalisiksi barbaareiksi.

Le Monden jihadismidiskurssi seuraa melko tarkasti Schinkelin (2009) käsitteellistämää diskurssiprosessia (*discourse of refolding*). Tämä dialektinen prosessi alkaa identifioimisesta, eli jostain terrorismin lähtötilanteeksi päätetystä alkupisteestä, joka nimetään. Useimmiten se on 9/11-iskut, kuten tässäkin tutkielmassa kävi ilmi. Mikäli alkupiste ei ole tietty tapahtuma, voidaan nimetä jonkinlaisen ”uuden” entiteetin syntyminen, kuten George W. Bushin lanseeraama pahan akseli. Seuraavaksi prosessissa tulee julistaminen: isku tuomitaan ja muistutetaan, että teko sai valtion toimimaan. Toimet saattavat olla ikäviä, mutta ne ovat välttämättömiä. Samalla kontekstualisoidaan isku suhteessa johonkin ryhmään, kuten ”tavallisiin kansalaisiin” sanomalla, että terrorismi on ihmisoikeuksien vastaista, eli terrorismi koskettaa tavallisia kansalaisia ja heidän ihmisoikeuksiaan. Kolmantena prosessissa muodostuu sietokyvyn ja voiton diskurssi. Siinä olennaisessa osassa on vakuuttelu siitä, että vihollinen saadaan ajan myötä kukistettua, joten ennen sitä tarvitaan sietokykyä. Tällä diskurssilla oikeutetaan toimet, joiden myötä päästään ”viimeiseen voittoon”. (Schinkel 2009, 191–192.) Le Monden jihadismidiskurssin muodostuksessa lehti tosin esiintyi merkittävänä vastavoimana valtioiden pakkotoimille, joilla rajoitettiin oikeuksia turvallisuuden kustannuksella. Lisäksi vaikka lehti representoi jihadistit barbaarisina toisina, se vaati valtioita kunnioittamaan valtioiden itse luomia sääntöjä, kuten Geneven sopimusta – näin jihadistit eivät muuttuneet diskurssissa täysin oikeudettomiksi ja epäinhimillisiksi.

Kuten journalismi, tutkimuskin on valintoja. Se on rajaamista, päättelemistä, representaatioita representaatioista, tulkintaa, ulos- ja sisäänsulkeamista. Tämän tutkielman tekemisessä vaikeinta oli aineiston rajaaminen, eikä aineiston koko ollutkaan välttämättä pro gradu -tutkielman laajuuden kannalta optimaalisin. Lisäksi oli henkisesti raskasta paneutua näin laajaan aineistoon, jossa kirjoitukset käsittelivät erittäin vahvasti kuolemaa. Oli kuitenkin äärimmäisen antoisaa tutkia diskurssin muodostumista pitkällä ajanjaksolla ja perehtyä aineistoon alkukielellä. Tärkeintä antia oli pysähtyä pohtimaan, millaisilla keinoilla yhteiskunnallisiin ongelmiin voidaan vastata ja miten näitä keinoja perustellaan.

Kuten Le Monde kirjoittaa, jihadismiin ei ole olemassa ihmelääkettä. Akateemikot ovat kuitenkin esittäneet joitakin ehdotuksia, joiden avulla yhteiskunnallinen kehitys pääsisi eteenpäin. Jihadismiin linkittyy eritoten islam, joten uskontojen asemaa yhteiskunnissa on syytä tarkastella. Habermasin (2005) mukaan uskonnonvapaus on paras keino taata uskonnollinen pluralismi, ja uskonnonvapauden edellytys on puolestaan sekulaari valtio. Parhaiten maailmankatsomusten ja uskontojen yhteensovittaminen onnistuu, kun yhteiskunnassa keskustellaan, kuunnellaan ja sovitaan yhdessä, mikä on hyväksyttävää. Näin säilytetään tasapaino kahden oikeuden välillä: uskonnonharjoittamisen, eli positiivisen vapauden, ja uskonnosta vapaana elämisen, eli negatiivisen oikeuden. (Habermas 2005, 101.) Le Monden vaatimus sekulaarin valtion vahvistamisesta ja uskontojen dialogista on siis eräs tapa edistää sosiaalista integraatiota ja liennytyä eri ideologioiden välillä. Jatkotutkimuksessa voisikin paneutua etenkin ”lähiöislamin” ja sekularismin suhteeseen sekä radikalisaation syihin esimerkiksi antropologista tai etnografista tutkimusotetta hyödyntäen. Tämän aineiston osalta olisi mahdollista tutkia esimerkiksi jihadismidiskurssin suhdetta sodan diskurssiin.

Kuten aineistostakin käy ilmi, jihadistit eivät välttämättä ole ulkomailta tulleita, vaan kotoperäisiä terroristeja (*homegrown terrorists*). Qvortrup kirjoittaa, miten kotoperäisen terrorismin kasvulle on esitetty hypoteeseja. Erään näkemyksen mukaan kotoperäistä terrorismia kasvattavat osaltaan poliittiset järjestelmät, jotka eivät anna kansalaisille mahdollisuutta saada vaikutusvaltaa tärkeiksi kokemissaan asioissa, joten mikäli ihmiset kokevat kuuluvansa syrjittyyn vähemmistöön, he saattavat alkaa legitimoida epäkonventionaalisia vaikuttamisen tapoja. Qvortrupin mukaan vastaus tähän ongelmaan on perustuslaillinen uudistuminen (*constitutional engineering*) ja sitä kautta inklusiivinen suhtautuminen vähemmistöihin, sillä poliittisen edustajuuden kasvu vähentää hänen hypoteesinsa mukaan terrorismia. Tätä hypoteesia tukevaa näyttöä on saatu muun muassa Pohjois-Irlannissa ja Sri Lankassa. Vaurauden ja terrori-iskujen välillä ei puolestaan Qvortrupin tutkimuksissa ole löytynyt korrelaatiota, joten hän kiistää sosioekonomisen tasa-arvon olevan syynä nykyaikaisiin länsieurooppalaisiin iskuihin. (Qvortrup 2012, 503–517.) Voidaan kuitenkin kysyä, voiko poliittinen edustamattomuus linkittyä myös heikompaan pärjäämiseen muilla yhteiskunnan osa-alueilla. Toisin sanoen on syytä pohtia, voivatko heikko sosioekonominen asema ja yhteiskunnallinen edustamattomuus olla yhteydessä toisiinsa niin, että ne ruokkivat tyytymättömyyttä kumulatiivisesti, mikä voisi puolestaan johtaa toiseuden tunteen vahvistumiseen ja katkeroitumiseen. Eräs pohtimisen arvoinen kysymys on myös, miten tulisi suhtautua siihen, että yhteiskunnassa kannatetaan radikaaleja aatteita. Onko kansalla oikeus nostaa valtaan diktaattori tai taliban? Missä radikalismien hyväksyttävyyden raja kulkee? Näitä kysymyksiä voisi käsitellä jatkotutkimuksessa laajemminkin.

Pääkirjoitusten kokonaislukumäärästä lähes kymmenen prosenttia käsitteli jihadismia. Mikäli huomioitaisiin lisäksi jihadismia välillisesti käsitelleet pääkirjoitukset, prosentuaalinen osuus olisi vielä suurempi. Jihadismia pidetään siis Le Mondessa tärkeänä ilmiönä, jonka käsittelyyn käytetään paljon palstatilaa. Uskon, että tendenssi on sama monissa muissa länsieurooppalaisissa ja pohjoisamerikkalaisissa medioissa. Medialla on suuri valta päättää, mistä yhteiskunnassa puhutaan. Siksi medioiden käsittelemiin aiheisiin liittyvien diskurssien tutkiminen on tärkeää. Representaatioita tutkimalla voidaan tiedostaa, millaisin sanoin todellisuutta kuvataan ja rakennetaan ympärillämme, eivätkä representaatiot ole yhdentekeviä – sanat ovat vallankäyttöä. Diskurssien muodostumisen ymmärtäminen auttaa ymmärtämään maailmankuvien muodostumista. Tämä ymmärrys puolestaan antaa keinoja kehittää ratkaisuja jihadismin tapaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Primäärilähteet

Pääkirjoitukset

2001

Le Monde 3.3.2001: Au nom de l'Islam. Pääkirjoitus.
Le Monde 4.9.2001: La « pureté afghane ». Pääkirjoitus.
Le Monde 13.9.2001: La fin d'un rêve». Pääkirjoitus.
Le Monde 14.9.2001: Repenser le terrorisme. Pääkirjoitus.
Le Monde 15.9.2001: Refuser le manichéisme. Pääkirjoitus.
Le Monde 18.9.2001: La guerre des mots. Pääkirjoitus.
Le Monde 29.9.2001: La « gaffe » de Berlusconi. Pääkirjoitus.
Le Monde 3.10.2001: Sauver les Afghans. Pääkirjoitus.
Le Monde 5.10.2001: Vu de France. Pääkirjoitus.
Le Monde 9.10.2001: Les preuves et la cible. Pääkirjoitus.
Le Monde 10.10.2001: Certains silences. Pääkirjoitus.
Le Monde 11.10.2001: La guerre et le vote. Pääkirjoitus.
Le Monde 18.10.2001: Mémoire et lucidité. Pääkirjoitus.
Le Monde 19.10.2001: Terrorisme et démocratie. Pääkirjoitus.
Le Monde 23.10.2001: Sauver les Afghanes. Pääkirjoitus.
Le Monde 25.10.2001: Des civils sous les bombes. Pääkirjoitus.
Le Monde 18. ja 19.11.2001: Juger Ben Laden. Pääkirjoitus.
Le Monde 22.11.2001: La bavure Chalabi. Pääkirjoitus.
Le Monde 23.11.2001: Femmes afghanes. Pääkirjoitus.
Le Monde 2. ja 3.12.2001: Questions sur un carnage. Pääkirjoitus.
Le Monde 6.12.2001: Espoir pour l'Afghanistan. Pääkirjoitus.
Le Monde 14.12.2001: 100 jours après. Pääkirjoitus.

2002

Le Monde 10.1.2002: Le droit et les terroristes. Pääkirjoitus.
Le Monde 23.1.2002: Détenus irréguliers. Pääkirjoitus.
Le Monde 24. ja 25.2.2002: Daniel Pearl. Pääkirjoitus.
Le Monde: 9.2.2002: Guantanamo-Genève. Pääkirjoitus.
Le Monde 19.4.2002: Islam et terrorisme. Pääkirjoitus.
Le Monde 29.5.2002 L'« exemple » tunisien. Pääkirjoitus.
Le Monde 11. ja 12.8.2002: Bush et les libertés. Pääkirjoitus.
Le Monde 24.8.2002: L'avenir des Saoud. Pääkirjoitus.
Le Monde 11.9.2002: Le danger Al-Qaida. Pääkirjoitus.
Le Monde 23.10.2002: L'Islam de France. Pääkirjoitus.
Le Monde 30.11.2002: Concomitance. Pääkirjoitus.
Le Monde 9.11.2002: Guantanamo et le droit. Pääkirjoitus.
Le Monde 25.12.2002: Atteintes aux libertés. Pääkirjoitus.

2003

Le Monde 7.2.2003: Les soupçons de Powell. Pääkirjoitus.
Le Monde 9. ja 10.2.2003: L'après-guerre. Pääkirjoitus.
Le Monde 16. ja 17.2.2003: Position de principe. Pääkirjoitus.

Le Monde 28.2.2003: Impérialisme liberal. Pääkirjoitus.
Le Monde 12.3.2003: Ferme et conciliant. Pääkirjoitus.
Le Monde 26.3.2003 Pas d'interview. Pääkirjoitus.
Le Monde 30. ja 31.3.2003: Dieu et l'Amérique. Pääkirjoitus.
Le Monde 15.4.2003: De Bagdad à Damas ? Pääkirjoitus.
Le Monde 17.4.2003: Dialogue des religions. Pääkirjoitus.
Le Monde 19.4.2003: Questions irakiennes. Pääkirjoitus.
Le Monde 18.6.2003: Foulard et sagesse. Pääkirjoitus.
Le Monde 19.6.2003: Iran sous pression. Pääkirjoitus.
Le Monde 9.7.2003: M. Bush en Afrique. Pääkirjoitus.
Le Monde 26.7.2003: Prévoir le 11 septembre. Pääkirjoitus.
Le Monde 8.8.2003: Terrorisme. Pääkirjoitus.
Le Monde 11.9.2003: Deux ans après. Pääkirjoitus.
Le Monde 29.10.2003: Terreur à Bagdad. Pääkirjoitus.
Le Monde 22.11.2003: La cible turque. Pääkirjoitus.
Le Monde 6.12.2003: Côté sud. Pääkirjoitus.
Le Monde 7. ja 8.12.2003: Nationalisme en Irak. Pääkirjoitus.
Le Monde 11.12.2003: Le front afghan. Pääkirjoitus.
Le Monde 27.12.2003: Le front pakistanais. Pääkirjoitus.

2004

Le Monde 15. ja 16.2.2004: Irak, la spirale. Pääkirjoitus.
Le Monde 6.3.2004: L'alerte égyptienne. Pääkirjoitus.
Le Monde 13.3.2004: Tragédie européenne. Pääkirjoitus.
Le Monde 17.3.2004: Irak, un an après. Pääkirjoitus.
Le Monde 27.3.2004: L'europe et le terrorisme. Pääkirjoitus.
Le Monde 28. ja 29.3.2004: Bush contre Rasul. Pääkirjoitus.
Le Monde 30.3.2004: Echec arabe. Pääkirjoitus.
Le Monde 13.4.2004: Bush sur la défensive. Pääkirjoitus.
Le Monde 7.5.2004: M. Bush et le chaos. Pääkirjoitus.
Le Monde 13.5.2004: Horreur et menace. Pääkirjoitus.
Le Monde 6. ja 7.6.2004: La France blesse. Pääkirjoitus.
Le Monde 18.6.2004: Mensonges sur l'Irak. Pääkirjoitus.
Le Monde 30.6.2004: Le retour du droit. Pääkirjoitus.
Le Monde 28.7.2004: Hors de Guantanamo. Pääkirjoitus.
Le Monde 30.7.2004: Le piège afghan. Pääkirjoitus.
Le Monde 29. ja 30.8.2004: Fondamentalismes. Pääkirjoitus.
Le Monde 2.9.2004: Islam de France. Pääkirjoitus.
Le Monde 4.9.2004: Le pari politique. Pääkirjoitus.
Le Monde 10. ja 11.10.2004: S'unir contre la terreur. Pääkirjoitus.
Le Monde 13.10.2004: Espoir à Kaboul. Pääkirjoitus.
Le Monde 31.10.2004: Le choix américain. Pääkirjoitus.
Le Monde 28. ja 29.11.2004: Pour les otages. Pääkirjoitus.
Le Monde 9.12.2004: Fragilités saoudiennes. Pääkirjoitus.
Le Monde 23.12.2004: Libres. Pääkirjoitus.

2005

Le Monde 12.1.2005 Guantanamo, an IV. Pääkirjoitus.

Le Monde 22.1.2005: « New Deal » à l'envers. Pääkirjoitus.
 Le Monde 1.2.2005: Le courage des Irakiens. Pääkirjoitus.
 Le Monde 30.4.2005: Irak : guerre et joie. Pääkirjoitus.
 Le Monde 5.5.2005: Article 434-7-2. Pääkirjoitus.
 Le Monde 27.5.2005: Tragédie ouzbèke. Pääkirjoitus.
 Le Monde 14.6.2005: Soulagement. Pääkirjoitus.
 Le Monde 23.6.2005: L'Europe et l'Irak. Pääkirjoitus.
 Le Monde 30.6.2005: « Bourbier » irakien. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15.7.2005: Kamikazes maison. Pääkirjoitus.
 Le Monde 20.7.2005: Justice et terrorisme. Pääkirjoitus.

2013

Le Monde 4.1.2013: L'Amérique et ses aventures étrangères. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15.1.2013: « Serval » ou le choix de moindre mal. Pääkirjoitus.
 Le Monde 19.1.2013: L'Europe attendue dans les sables du Sahel. Pääkirjoitus.
 Le Monde 3. ja 4.2.2013: Hollande au Mali : le plus dur reste à faire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 5.2.2013 Le nouveau discours de Paris. Pääkirjoitus.
 Le Monde 8.2.2013: Le berceau du « printemps arabe » à l'heure du drame. Pääkirjoitus.
 Le Monde 14.3.2013: Betise et pingrerie de l'Europe au Sahel. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.3.2013: Syrie : le début d'un revirement occidental. Pääkirjoitus.
 Le Monde 12. ja 13.5.2013: Arrestations au Tchad : le silence regrettable de Paris. Pääkirjoitus.
 Le Monde 14.5.2013: Eclaircie politique au Pakistan. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26. ja 27.5.2013 M. Obama veut solder les années Bush. Pääkirjoitus.
 Le Monde 31.5.2013: Terrorisme : il faut réformer les services. Pääkirjoitus.
 Le Monde 9. ja 10.6.2013: La sécurité, le numérique et l'ombre de Bush. Pääkirjoitus.
 Le Monde 12.6.2013: Le Vieux Continent face à Big Brother. Pääkirjoitus.
 Le Monde 6.7.2013 Le Big Brother Français vous surveille! Pääkirjoitus.
 Le Monde 7. ja 8.7.2013: Tunisie, dernière chance du « printemps arabe ». Pääkirjoitus.
 Le Monde 9.7.2013: Présidentielle au Mali : un pari à haut risque. Pääkirjoitus.
 Le Monde 24.7.2013: L'Europe, le Hezbollah et le martyr de la Syrie. Pääkirjoitus.
 Le Monde 27.7.2013: Tunis doit protéger le pluralisme. Pääkirjoitus.
 Le Monde 9.8.2013: Obama pris dans les dilemmes de la « guerre des drones ». Pääkirjoitus.
 Le Monde 13.8.2013: Guantanamo et Prism, perversions de l'antiterrorisme. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15.8.2013: Au Mali, les espoirs de la reconstruction. Pääkirjoitus.
 Le Monde 8. ja 9.9.2013: Le prix politique du fiasco irakien. Pääkirjoitus.
 Le Monde 28.9.2013: Islamophobie, du phantasme à la réalité. Pääkirjoitus.
 Le Monde 23.10.2013 L'insoutenable solitude de l'opposition syrienne. Pääkirjoitus.
 Le Monde 5.11.2013: A Kidal, une crime odieux. Pääkirjoitus.
 Le Monde 10. ja 11.11.2013: Au Pakistan, l'effet boomerang des drones. Pääkirjoitus.

2014

Le Monde 5. ja 6.1.2014: L'action de la France en Afrique : un enjeu mondial. Pääkirjoitus.
 Le Monde 18.1.2014: En Egypte, l'armée contre l'esprit de Tahrir. Pääkirjoitus.
 Le Monde 7.2.2014: Washington et l'OTAN face au défi afghan. Pääkirjoitus.
 Le Monde 13.2.2014: La France piégée dans la tragédie centrafricaine. Pääkirjoitus.
 Le Monde 14.2.2014: « The good president Hollande ». Pääkirjoitus.
 Le Monde 15.2.2014: Syrie : l'atroce indifférence. Pääkirjoitus.
 Le Monde 19.2.2014: Egypte ou la fuite en arrière. Pääkirjoitus.

Le Monde 28.2.2014: Pourquoi la France doit être soutenue en Centrafrique. Pääkirjoitus.
 Le Monde 3.4.2014: Afghanistan : les talibans, la terreur et le vote. Pääkirjoitus.
 Le Monde 9.5.2014 Urgence au Nigeria : #BringBackOurGirls. Pääkirjoitus.
 Le Monde 20.5.2014: Après Serval, les risques de guerre au Mali. Pääkirjoitus.
 Le Monde 3.6.2014: Les liens mortels du djihad et de l'antisémitisme. Pääkirjoitus.
 Le Monde 12.6.2014: Le « Djihadistan », nouvel Etat islamiste au Proche-Orient. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.6.2014: Irak : Téhéran et Washington, même combat. Pääkirjoitus.
 Le Monde 22. ja 23.6.2014: Chaos en Irak : n'accablons pas Barck Obama. Pääkirjoitus.
 Le Monde 24.7.2014: Contre la banalisation d'un nouvel antisémitisme. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26.7.2014: Tragique exode des chrétiens du monde arabe. Pääkirjoitus.
 Le Monde 10. ja 11.8.2014: Chrétiens d'Irak : plutôt Erbil que l'exil. Pääkirjoitus.
 Le Monde 19.8.2014: Armes les Kurdes, solution à double tranchant. Pääkirjoitus.
 Le Monde 22.8.2014: James Foley, ou la stratégie de l'horreur. Pääkirjoitus.
 Le Monde 13.9.2014: Moyen-Orient : les risques d'un engagement. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.9.2014: Terrorisme : un projet de loi dangereux. Pääkirjoitus.
 Le Monde 19.9.2014: Washington-Téhéran: saisir l'occasion d'un dégel. Pääkirjoitus.
 Le Monde 21. ja 22.9.2014: Les frappes françaises en Irak : le devoir de vérité. Pääkirjoitus.
 Le Monde 24.9.2014: Une guerre qu'il faut appeler par son nom. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26.9.2014: C'est le djihadisme qui provoque la guerre. Pääkirjoitus.
 Le Monde 27.9.2014: La clarification bienvenue d'Ankara. Pääkirjoitus.
 Le Monde 28. ja 29.9.2014: Haine de l'autre, poison pour la démocratie. Pääkirjoitus.
 Le Monde 9.10.2014: Kobané : la faute de la Turquie. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16. ja 17.11.2014: La défense de l'Europe : combien de divisions? Pääkirjoitus.
 Le Monde 19.11.2014: La fascination morbide pour le djihade. Pääkirjoitus.
 Le Monde 30.11. ja 1.12.2014: Paris-Le Caire : une relation peu Claire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 9.12.2014: L'antisémitisme, cette pathologie trop français. Pääkirjoitus.
 Le Monde 12.12.2014: Torture: la faute de l'Amérique. Pääkirjoitus.
 Le Monde 13.12.2014 Afghanistan : sombres perspectives. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.12.2014 La Turquie et les dérives du pacha. Pääkirjoitus.
 Le Monde 18.12.2014: Les leçons du massacre de Peshawar. Pääkirjoitus.
 Le Monde 25. ja 26.12.2014: Ne cédon pas à la confusion des esprits. Pääkirjoitus.

2015

Le Monde 1. ja 2.1.2015: Nos vœux pour un monde meilleur. Pääkirjoitus.
 Le Monde 9.1.2015: Libres, debout, ensemble. Pääkirjoitus.
 Le Monde 10.1.2015: Pas d'angelisme contre le djihadisme. Pääkirjoitus.
 Le Monde 11. ja 12.1.2015: Dimanche 11 janvier : une marche pour l'histoire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 13.1.2015 Le message du 11 Janvier. Pääkirjoitus.
 Le Monde 14.1.2015: Une refondation politique est nécessaire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15.1.2015: Djihad au Nigeria : massacres en silence. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.1.2015: La liberté d'expression, la loi, le blasphème. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.1.2015: Face au djihad, l'armée imputée. Pääkirjoitus.
 Le Monde 23.1.2015: Sécurité, citoyenneté : des paroles aux actes. Pääkirjoitus.
 Le Monde 6.2.2015: Le djihad, les régimes arabes et la loi du Talion. Pääkirjoitus.
 Le Monde 13.2.2015: Pour un fichier européen des passagers. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15. ja 16.2.2015: Vendez des Rafale, pas des salads. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.2.2015 Copenhague-Paris : même combat. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26.2.2015: Islam de France : une refondation salutaire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 12.3.2015: En Irak, une crime contre l'histoire de l'humanité. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.3.2015: Banlieus, de Clichy à « Charlie ». Pääkirjoitus.

Le Monde 20.3.2015: Le pays qui fait peur aux djihadistes. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26.3.2015: La Libye, une menace pour l'Europe. Pääkirjoitus.
 Le Monde 2.4.2015: La bonne leçon d'un géant d'Afrique. Pääkirjoitus.
 Le Monde 7.4.2015 Kenya : un massacre contre l'intelligence. Pääkirjoitus.
 Le Monde 4.4.2015: Iran : tout vaut mieux que le statu quo. Pääkirjoitus.
 Le Monde 22.4.2015: Syrie : le discours stérile de Bachar Al-Assad. Pääkirjoitus.
 Le Monde 5.5.2015: Centrafrique : levez le soupçon, M. Le Drian! Pääkirjoitus.
 Le Monde 3.6.2015: Les incohérences de la lutte contre le djihad. Pääkirjoitus.
 Le Monde 10.6.2015: La France, l'Arabie Saoudite et le supplice de Badaoui. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.6.2015: Algérie, un allié indispensable mais encombrant. Pääkirjoitus.
 Le Monde 18.6.2015: L'impasse stratégique des États-Unis face au djihad. Pääkirjoitus.
 Le Monde 25.6.2015: La NSA ou la folie américaine. Pääkirjoitus.
 Le Monde 28. ja 29.6.2015: Unité face aux barbares. Pääkirjoitus.
 Le Monde 3.7.2015: L'Inexorable progression de l'Etat islamique. Pääkirjoitus.
 Le Monde 22.7.2015: Le martyr de Yémen, dans l'indifférence absolue. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26. ja 27.7.2015 Un bon revirement turc et un moins bon. Pääkirjoitus.
 Le Monde 30.7.2017: Un Français au pays des mollahs. Pääkirjoitus.
 Le Monde 1.8.2015: Les Etats-Unis ont-ils lâché les kurdes? Pääkirjoitus.
 Le Monde 4.8.2015: Pas de risque zéro pour l'antiterrorisme. Pääkirjoitus.
 Le Monde 6. ja 7.9.2015: Syrie : urgence de la diplomatie. Pääkirjoitus.
 Le Monde 8.9.2015: Les détestables obsessions de Marine Le Pen. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26.9.2015: Pathologies de nos « amis » saoudiens. Pääkirjoitus.
 Le Monde 30.9.2015: Obama-Poutine : les principes... Et la diplomatie. Pääkirjoitus.
 Le Monde 13.10.2015: Erdogan, ou la politique du pire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 20.10.2015: Syrie : le droit et les frappes françaises. Pääkirjoitus.
 Le Monde 3.11.2015 Erdogan : la victoire, mais pour quoi faire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15. ja 16.11.2015: L'effroi et le sang-froid. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.11.2015: Ne nous trompons pas sur la nature du combat. Pääkirjoitus.
 Le Monde 18.11.2015: La sécurité à tout prix? . Pääkirjoitus.
 Le Monde 19.11.2015: Le tournant russe de François Hollande. Pääkirjoitus.
 Le Monde 20.11.2015: L'union nationale, privilège présidentiel. Pääkirjoitus.
 Le Monde 21.11.2015: Sortir des tergiversations européennes. Pääkirjoitus.
 Le Monde 22. ja 23.11.2015: Comprendre l'origine du mal. Pääkirjoitus.
 Le Monde 24.11.2015: Belgique, une nation sans état? Pääkirjoitus.
 Le Monde 25.11.2015: Sortir de l'urgence. Pääkirjoitus.
 Le Monde 26.11.2015: Le difficile marathon diplomatique de Hollande. Pääkirjoitus.
 Le Monde 27.11.2015: Merkel et Hollande, ensemble mais très seuls. Pääkirjoitus.
 Le Monde 3.12.2015: Déchéance de nationalité : attention, danger. Pääkirjoitus.
 Le Monde 4.12.2015: Vaincre le djihadisme, sans se mentir. Pääkirjoitus.
 Le Monde 20. ja 21.12.2015: Les divisions libyennes font le jeu du djihad. Pääkirjoitus.
 Le Monde 22.12.2015: État d'urgence : ne pas se résoudre à l'exception. Pääkirjoitus.
 Le Monde 25.12.2015: La double faute de François Hollande. Pääkirjoitus.
 Le Monde 1.1.2016: Réfugiés : l'Europe passe à côté de l'histoire. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15.1.2015: Contre la haine. Pääkirjoitus.

2016

Le Monde 30.1.2016: Voir « Timbuktu » plutôt que « Salafistes ». Pääkirjoitus.
 Le Monde 31.1. ja 1.2.2016: Syrie, un processus en trompe-l'œil. Pääkirjoitus.
 Le Monde 5.2.2016: Procédure pénale : l'urgence banalisée. Pääkirjoitus.
 Le Monde 11.3.2016 Tunisie : l'aveuglement des européens. Pääkirjoitus.

Le Monde 17.3.2016: Syrie : un espoir pour 2016? Pääkirjoitus.
 Le Monde 29.3.2016: Au Pakistan, un attentat-suicide du côté des balançoires. Pääkirjoitus.
 Le Monde 24.3.2016: Une épreuve de vérité. Pääkirjoitus.
 Le Monde 30.3.2016: Syrie : la prise de Palmyre et après. Pääkirjoitus.
 Le Monde 6.4.2016: Réarmement européen. Pääkirjoitus.
 Le Monde 7.4.2016: Défendre la république, refuser les amalgams. Pääkirjoitus.
 Le Monde 15.4.2016: Un souffle d'optimisme en Libye. Pääkirjoitus.
 Le Monde 23.4.2016: Syrie : reprendre le chemin de Genève. Pääkirjoitus.
 Le Monde 14.6.2016: Orlando : une haine si particulière. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.6.2016: Terrorisme : pas de solution miracle. Pääkirjoitus.
 Le Monde: 3. ja 4.7.2016: La diplomatie turque après le fiasco. Pääkirjoitus.
 Le Monde 6.7.2016: Bagdad, après l'horreur. Pääkirjoitus.
 Le Monde 7.7.2016: Le millefeuille de l'antiterrorisme français. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.7.2016: La violence, encore. Pääkirjoitus.
 Le Monde 20.7.2016: Après Nice, comment débattre ? Pääkirjoitus.
 Le Monde 22.7.2016: France : état d'urgence et état de droit. Pääkirjoitus.
 Le Monde 28.7.2016: Résister à la stratégie de la haine. Pääkirjoitus.
 Le Monde 3.8.2016: Pour un nouvel islam de France. Pääkirjoitus.
 Le Monde 17.8.2016: Pour un islam dans la république. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.8.2016 La fin de l'exception allemande? Pääkirjoitus.
 Le Monde 18.8.2016: Le monde selon Trump. Pääkirjoitus.
 Le Monde 21. ja 22.8.2016: Le Burkini de la discorde. Pääkirjoitus.
 Le Monde 28. ja 29.8.2016: Burkini : une victoire de l'Etat de droit. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.9.2016: Sarkozy épingle sur la Libye. Pääkirjoitus.
 Le Monde 1.10.2016: Vent de tempête entre Riyad et Washington. Pääkirjoitus.
 Le Monde 19.10.2016 La bataille de Mossoul se joue aussi au Bagdad. Pääkirjoitus.
 Le Monde 21.12.2016: Le terrorisme islamiste et les vautours. Pääkirjoitus.

2017

Le Monde 6.1.2017 Frappes ciblées, morale et sécurité. Pääkirjoitus.
 Le Monde 16.2.2017: Constitution : la désinvolture du parlement. Pääkirjoitus.
 Le Monde 23.2.2017: L'affaire Meklat, symptôme révélateur. Pääkirjoitus.
 Le Monde 5. ja 6.3.2017: Lafarge : une leçon pour les entreprises en zone de guerre. Pääkirjoitus.
 Le Monde 24.3.2017: Terreur et force morale au bord de la Tamise. Pääkirjoitus.
 Lehti 19.4.2017: Mme Le Pen et la frontière de l'indécence. Pääkirjoitus.
 Le Monde 12.4.2017: Égypte : l'échec du maréchal Sissi. Pääkirjoitus.
 Le Monde 21.4.2017: Lutte antiterroriste: le succès de Marseille. Pääkirjoitus.
 Le Monde 22.4.2017: Le piège terroriste. Pääkirjoitus.
 Le Monde 27.4.2017: « Vous n'aurez pas ma haine ». Pääkirjoitus.
 Le Monde 23.5.2017: Moyen-Orient : Washington change de priorité. Pääkirjoitus.
 Le Monde 25. ja 26.5.2017: Manchester, une tragédie européenne. Pääkirjoitus.
 Le Monde 2.6.2017: Après le massacre de Kaboul, agir collectivement. Pääkirjoitus.
 Le Monde 8.6.2017 Défense européenne, la fin d'un tabou. Pääkirjoitus.
 Le Monde 9.6.2017 État d'urgence, un piège politique. Pääkirjoitus.
 Le Monde 11.7.2017: La guerre contre L'EI continue. Pääkirjoitus.

Kirjallisuus

ACPM [Alliance pour les Chiffres de la Presse et des Médias] (24.4.2018a): Classement diffusion presse quotidienne nationale 2017. Tilasto Ranskan eniten tilatuista maksullisista printtipäivälehdistä, luettavissa osoitteessa <<http://www.acpm.fr/Chiffres/Diffusion/La-Presse-Payante/Presse-Quotidienne-Nationale>>. Luettu 24.4.2018.

ACPM (24.4.2018b): Le Monde. Le Monde -lehden lukijatilastoja vuodesta 2016 vuoteen 2018, luettavissa osoitteessa <<http://www.acpm.fr/Support/le-monde>>. Luettu 24.4.2018.

ACPM (24.4.2018c): Classement audience presse quotidienne nationale 2017. Tilasto Ranskan suurimpien päivälehtien printtijulkaisun lukijamääristä per numero, luettavissa osoitteessa <<http://www.acpm.fr/Chiffres/Audience/Presse-Quotidienne-Nationale>>. Luettu 24.4.2018.

ACPM (24.4.2018d): Classement diffusion groups GP mars 2018. Ranskan suurimpien päivälehtien verkkosivujen lukijatilastot, maaliskuu 2018, luettavissa osoitteessa <<http://www.acpm.fr/Chiffres/Frequentation/Classement-des-Groupes/Groupes-GP>>. Luettu 24.4.2018.

ACPM (25.4.2018): Classement audience One Global 2018 V1. Ranskan suurimpien päivälehtien globaali yleisö per kuukausi, luettavissa osoitteessa <<http://www.acpm.fr/Chiffres/Audience/One-Global2>>. Luettu 25.4.2018.

Ajala, Imène (2014): Muslims in France and Great Britain: Issues of Securitization, Identities and Loyalties Post 9/11. *Journal of Muslim Minority Affairs* 34:2, 123–133.

Allen, Amy (2009): Discourse, Power, [sic] and Subjectivation: The Foucault/Habermas Debate Reconsidered. *The Philosophical Forum* 40(1), 1–28.

Archick, Kristin, Belkin, Paul, Blanchard, Christopher M., Ek, Carl and Mix, Derek E. (2012): Muslims in Europe: Promoting Integration and Countering Extremism. Kirjassa Cowen, Kenneth M. & Rankin, George T. (toim.) *Muslims in Europe: Integration and Counter-Extremism Efforts*, Nova Science Publishers, 1–69.

Barkin, Samuel (2008): Qualitative' Methods? Teoksessa Klotz, Audie & Prakash, Deepa (toim.), *Qualitative Methods in International Relations*, 211–220. Palgarve Macmillan.

BBC (7.2.2017): Louvre attack: Suspect 'confirms' he is Egyptian Abdullah Hamamy, Verkkouutinen, luettavissa osoitteessa <<http://www.bbc.com/news/world-europe-38895546>>, luettu 31.1.2017.

Brooke, John L. (1998): Reason and Passion in the Public Sphere: Habermas and the Cultural Historians. *Journal of Interdisciplinary History* 29:1, 43–67.

Bruff, Ian (2009): The Totalisation of Human Social Practice: Open Marxists and Capitalist Social Relations, Foucauldians and Power Relations. *The British Journal of Politics and International Relations* 11, 332–351.

Butler, Christopher K. & Gates, Scott (2010): The Technology of Terror: Accounting for the Strategic Use of Terrorism. Teoksessa Reuveny, Rafael & Thompson, William R. (toim.) *Coping with Terrorism – Origins, Escalation, Counterstrategies, [sic] and Responses*, State University

of New York Press 53–73.

Campbell, David & George, Jim (1990): Patterns of Dissent and the Celebration of Difference: Critical Social Theory and International Relations. *International Studies Quarterly* 34:3, 269–293.

Chadha, Sharon & Roshandel, Jalil (2006): *Jihad and International Security*, Palgrave Macmillan.

Chilton, Paul & Schäffne, Christina (2011): Discourse and Politics. Teoksessa Van Dijk, Teun A. (toim.) *Discourse studies: A Multidisciplinary Introduction*, 338–367, Sage Publications.

Chopin, Olivier (2017): Intelligence reform and the transformation of the state: the end of a French exception. *Journal of Strategic Studies* 40:4, 532–553.

Colp Rubin, Judith & Rubin, Barry (2008): *Chronologies of modern terrorism*. M.E. Sharpe, Inc.

Cook, David (2015): *Understanding Jihad*. University of California Press.

Crone, Manni (2016): Radicalization revisited: Violence, politics and the skills of the body. *International Affairs* 92:3, 587–604.

Della Porta, Donatella & Keating, Michael (2008a): How many approaches in the social sciences? Teoksessa della Porta, Donatella & Keating, Michael (toim.) *Approaches and Methodologies in the Social Sciences – A Pluralist Perspective*, 19–39. Cambridge University Press.

Della Porta, Donatella & Keating, Michael (2008b): Comparing approaches, methodologies and methods – Some concluding remarks. Teoksessa della Porta, Donatella & Keating, Michael (toim.) *Approaches and Methodologies in the Social Sciences – A Pluralist Perspective*, 316–322. Cambridge University Press.

Edger, David N., Regens, James L. & Springer, Devin R. (2009): *Islamic Radicalism and Global Jihad*, Georgetown University Press.

Entenmann, Eva & Paulussen, Christophe (2014): Addressing Europe's Foreign Fighter Issue – Legal Avenues at the International and National Level. *Security and Human Rights* 25, 86–118.

Epstein, Charlotte (2010): Who speaks? Discourse, the subject and the study of identity in international politics. *European Journal of International Relations* 17(2), 327–350.

Fairclough, Norman (2003): *Analyzing Discourse: Textual Dnalysis for Social Research*. Routledge.

Fairclough, Isabela & Faircloguh, Norman (2012): *Political Discourse Analysis: A Method for Advanced Students*. Routledge.

Foucault, Michel (1966): *Sanat ja asiat – Eräs ihmistieteiden arkeologia*. Suomentanut Mika Määttänen. Gaudeamus Helsinki University Press 2010.

Foucault, Michel (1969): *Tiedon arkeologia*. Vastapaino 2005.

Foucault, Michel (1976): Diskurssin ei pidä katsoa olevan... Teoksessa Foucault, Michel: *Parhaat*. Eurooppalaisen filosofian seura ry 2014 (alkuteos 1994), 152–153.

Foucault, Michel (1983): *Fearless Speech* (toim. Joseph Pearson). Semiotext(e) 2001.

Fredette, Jennifer (2017) The French State of Emergency. *Current History* 116:788, 101–106.

Global Terrorism Database (2017a): Vuosina 2001–2016 maailmassa tehdyt terrori-iskut, data luettavissa osoitteessa

<http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=2001&end_yearonly=2016&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&end_day=&asmSelect0=&asmSelect1=&criterion1=yes&criterion2=yes&criterion3=yes&ctp2=some&success=no&casualties_type=b&casualties_max=>>, luettu 31.1.2017.

Global Terrorism Database (2017b): Ranskassa tehdyt terrori-iskut vuosina 2001–2016, data luettavissa osoitteessa

<http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?expanded=yes&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=2001&end_yearonly=2016&criterion1=yes&criterion2=yes&criterion3=yes&ctp2=some&success=no&country=69&ob=GTDID&od=desc&page=1&count=20#results-table>>, luettu 31.1.2017.

Godinho, Luísa (2016): Discourse and International Relations: A Theoretical and Methodological Approach. *Janus.net* 7(2), 1–13.

Grbeša, Marijana (2003): Why if at all is the Public Sphere a Useful Concept? *Politička misao* 40:5, 110–121.

Habermas, Jürgen (1987): *The Theory of Communicative Action, Volume 2 – Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason*. Cambridge: Polity Press.

Habermas, Jürgen (1991): *The Structural Transformation of the Public Sphere – An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Habermas, Jürgen (2005): Religion in the Public Sphere. *Philosophia Africana* 8:2, 99–109.

Hansen, Randall (2015): After Paris: Liberalism, Free Speech, Religion, and Immigration in Europe. Kirjassa Iacobucci, Edward M. & Toope, Stephen J. (toim.) *After the Paris Attacks – Responses in Canada, Europe, and around the Globe*, University of Toronto Press, 3–12.

Hellmuth, Dorle (2015) Countering Jihadi Terrorists and Radicals the French Way. *Studies in Conflict & Terrorism* 38, 979–997.

Heywood, Andrew (2012): Religious Fundamentalism. Kirjassa Heywood, Andrew, *Political Ideologies – An Introduction* 281–310. Palgrave Macmillan.

Holzschleiter, Anna (2014): Between Communicative Interaction and Structures of Signification: Discourse Theory and Analysis in International Relations. *International Studies Perspectives* 15, 142–162.

Info France 2 (2.10.2017): Marseille: les autorités tunisiennes ont identifié l'auteur de l'attaque au couteau comme étant Ahmed Hanachi, un de leurs ressortissants. Verkkouutinen, luettavissa

osoitteessa <https://www.francetvinfo.fr/faits-divers/attaque-au-couteau-a-la-gare-de-marseille/marseille-ce-que-l-on-sait-de-l-assaillant-de-la-gare-saint-charles_2399190.html>, luettu 31.1.2017.

Kirsey, Nicholas J. (2009): Scale, Security, and Political Economy: Debating the Biopolitics of the Global War on Terror. *New Political Science* 31(1), 27–47.

Kunelius, Risto (2006): Good journalism – On the evaluation criteria of some interested and experienced actors. *Journalism Studies* 7:5, 671–690.

Kunelius, Risto, Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2010): *Media vallan verkoissa*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

La presse en liberté (25.4.2018): Le Monde. Tietopaketti Le Monde -lehden historiasta, luettavissa osoitteessa <<http://www.lapresseenliberte.org/2017/02/23/le-monde/>>. Luettu 25.4.2018.

Leander, Anna (2008): Thinking Tools. Teoksessa Klotz, Audie & Prakash, Deepa (toim.), *Qualitative Methods in International Relations*, 11–27, Palgrave Macmillan.

Leiwo, Matti & Pietikäinen, Sari (1996): Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilka (toim.) *Pelkkää retoriikkaa – Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 85–108, Vastapaino.

Le Monde (5.2.2002): Qui sommes nous? Lyhyt tietopaketti Le Monden historiasta, luettavissa osoitteessa <http://www.lemonde.fr/qui-sommes-nous/article/2002/02/05/le-monde_261404_3386.html>. Luettu 24.4.2018.

Le Monde (6.6.2017): Ce que l'on sait de l'agression à Notre-Dame de Paris. Verkkouutinen, luettavissa osoitteessa <http://www.lemonde.fr/societe/article/2017/06/06/les-forces-de-l-ordre-ont-neutralise-un-homme-ayant-agresse-un-policier-sur-le-parvis-de-notre-dame_5139598_3224.html>, luettu 31.1.2017.

Le Monde.fr (4.2.2002): Qui sommes nous? Lyhyt tietopaketti Le Monden verkkolehdestä ja -sivuista, luettavissa osoitteessa <http://www.lemonde.fr/qui-sommes-nous/article/2002/02/04/presentation_261391_3386.html>. Luettu 24.4.2018.

Lequesne, Christian (2016) French foreign and security challenges after the Paris terrorist attacks. *Contemporary Security Policy* 37:2, 306–318.

Neiberg, Michael S. (2017): “No More Elsewhere”: France Faces the New Wave of Terrorism. *The Washington Quarterly*, 40:1, 21–38.

Marshall, Ruth (2015): The (In)Secure Citizen: Islamophobia and the Natives of the Republic after Paris. Kirjassa Iacobucci, Edward M. & Toope, Stephen J. (toim.) *After the Paris Attacks – Responses in Canada, Europe, and around the Globe*, University of Toronto Press, 43–53.

McCarthy, Thomas (1987): Introduction. Kirjassa Habermas, Jürgen: *The Philosophical Discourse of Modernity*. Cambridge: Polity Press, vii–xvii.

Moore, Lindsay T. (2015): Asymmetric warfare. Kirjassa Ciment, James (toim.) *World Terrorism: An Encyclopedia of Political Violence from Ancient Times to the Post-9/11 Era*, 750–753.

Morris, Martin (2009): Social Justice and Communication: Mill, Marx, and Habermas. *Social Justice Research* 22, 134–155.

Nesser, Petter (2014) Toward an Increasingly Heterogeneous Threat: A Chronology of Jihadist Terrorism in Europe 2008–2013. *Studies in Conflict & Terrorism* 37, 440–456.

Neumann, Iver B. (2008): Discourse Analysis. Teoksessa Klotz, Audie & Prakash, Deepa (toim.), *Qualitative Methods in International Relations*, 61–77, Palgrave Macmillan.

Pearson, Donald A. (2015): France: Islamist terrorism in the 1990's. Kirjassa Ciment, James (toim.) *World Terrorism: An Encyclopedia of Political Violence from Ancient Times to the Post-9/11 Era*, 228–229.

Quinou, Yvon (8.8.2016): Il n'y aurait pas de journaux de gauche? Blogikirjoitus, luettavissa osoitteessa <<https://blogs.mediapart.fr/yvon-quiniou/blog/080816/il-ny-aurait-pas-de-journaux-de-gauche>>. Luettu 25.4.2018.

Qvortrup, Matt Haunstrup (2012): Terrorism and Political Science. *The British Journal of Politics and International Relations* 14, 503–517.

Reuveny, Rafael & Thompson, William R. (2010): Coping with Terrorism – Origins, Escalation, Counterstrategies, [sic] and Responses. Teoksessa Reuveny, Rafael & Thompson, William R. (toim.) *Coping with Terrorism – Origins, Escalation, Counterstrategies, [sic] and Responses*, State University of New York Press, 1–24.

Roth, Mitchel P. (2011): The Evolution of State Counter-terrorism Strategies in France, Germany and United Kingdom, 1960–2010. Kirjassa Bal, Ihsan, Ozeren, Suleyman & Sozer, M. Alper (toim.) *Multi-faceted Approach to Radicalization in Terrorist Organizations*, NATO Science for Peace and Security Series, 107–124.

Salter, Mark B. & Piché, Geneviève (2011): The Securitization of the US–Canada Border in American Political Discourse. *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* 44(4), 929–951.

Sandler, Todd (2011): New frontiers of terrorism research: An introduction. *Journal of Peace Research* 48:3, 279–286.

Schinkel, William (2009): On the concept of terrorism. *Contemporary Political Theory* 8:2, 176–198.

Snedeker, George (2000): Defending the Enlightenment: Jürgen Habermas and the Theory of Communicative Reason. *Dialectical Anthropology* 25, 239–253.

The Guardian (19.6.2017): Car ploughs into police van in Paris Champs-Élysées ‘attack’. Verkkouutinen, luettavissa osoitteessa <<https://guardian.ng/news/world/car-ploughs-into-police-van-in-paris-champs-elysees-attack/>>, luettu 31.1.2017

The Local (18.3.2017): What we know about the Paris Orly airport attacker. Verkkouutinen,

luettavissa osoitteessa <<https://www.thelocal.fr/20170318/what-we-know-about-the-paris-orly-airport-attacker>>, luettu 31.1.2017

The Washington Post (20.4.2017): One dead, two wounded as Paris police come under fire on Champs-Elysees. Verkkouutinen, luettavissa <https://www.washingtonpost.com/world/europe/french-police-come-under-fire-in-paris-two-reported-shot/2017/04/20/fc1f254c-25ff-11e7-bb9d-8cd6118e1409_story.html?utm_term=.3c53a2b9dd77>, luettu 31.1.2017

The Washington Times (23.8.2017): Man arrested in French car attack had radical beliefs. Verkkouutinen, luettavissa osoitteessa <<https://www.washingtontimes.com/news/2017/aug/23/man-arrested-in-french-car-attack-had-radical-beli/>>, luettu 31.1.2017

Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli (2009): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi 2009.

Van Dijk, Teun A. (2011): Introduction: The Study of Discourse. Teoksessa Van Dijk, Teun A. (toim.) *Discourse studies: A Multidisciplinary Introduction*, 19–26, Sage Publications.

Wellmer, Albrecht (2014): On Critical Theory. *Social Research: An International Quarterly* 81:3, 705–733.